

Täysistunto

Tiistai 3.11.2020 klo 14.00—20.59

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 20.59.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (14.00—16.00 ja 17.58—20.00) ja puhemies Anu Vehviläinen (16.00—17.58 ja 20.00—20.59).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Hallituksen esitykset

Valtioneuvosto on 29.10.2020 antanut hallituksen esitykset HE 190—205/2020 vp, joista esitykset HE 198, 201—203 ja 205 otetaan lähetekeskusteluun tässä täysistunnossa. Hallituksen esitys HE 192/2020 vp on ehdotus vuoden 2020 seitsemänneksi lisätalousarvioksi.

2.2. Valtioneuvoston selonteot

Valtioneuvosto on 29.10.2020 antanut eduskunnalle selonteon VNS 4/2020 vp ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

3. Jussi Saramon vapautuspyyntö ympäristövaliokunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 46/2020 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan keskiviikkona 4.11.2020 kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 4.11.2020 kello 11.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

4. Iiris Suomelan vapautuspyyntö suuren valiokunnan jäsenyydestä, valtiovarainvaliokunnan jäsenyydestä ja perustuslakivaliokunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 47/2020 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan keskiviikkona 4.11.2020 kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 4.11.2020 kello 11.

5. Inka Hopsun vapautuspyyntö ympäristövaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 48/2020 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan keskiviikkona 4.11.2020 kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 4.11.2020 kello 11.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 173/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 1,5 tuntia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. Muutaman puhujalistapuheenvuoron jälkeen asiassa käydään ministerin esittelypuheenvuoron jälkeen debatti.

Keskustelu

14.02 **Opetusministeri Li Andersson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitys oppivelvollisuuslaiksi on tämän hallituskauden keskeisin koulutuspoliittinen uudistus. Esityksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle nuorelle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Pelkän peruskoulun oppimäärän suorittaneiden työllisyysaste on noin 45 prosenttia, kun jo toisen asteen tutkinnon suorittaneilla työllisyysaste nousee yli 70 prosenttiin. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen edistää siis merkittävästi työllistymistä ja osallistumista yhteiskuntaan.

Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä oppivelvollisuutta laajennetaan ensi kerran sitten peruskoulu-uudistuksen ja se ulotetaan toiselle asteelle. Uudistuksen on määrä tulla voimaan vuonna 2021 eli tasan 100 vuotta sen jälkeen, kun Suomeen luotiin oppivelvollisuus.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Oppivelvollisuus on viesti. Sen myötä me kerromme yhteiskuntamme nuorille, millainen osaaminen tämän päivän ja huomisen yhteiskunnassa riittää. Samalla asetamme yhteiskunnalle vahvan velvoitteen huolehtia jokaisen nuoren koulutuspolusta myös yläkoulun jälkeen. Jo vuosikymmenten ajan me olemme tiedneet, että pelkkä perusaste ei riitä, mutta olemme yrittäneet puuttua ongelmaan rajatuin keinoin. Aiempien hallitusten toteuttamista, sinänsä ansiokkaista mutta pistemäisistä toiminnoista huolimatta noin 16 prosenttia ikäluokasta jää yhä vuodesta toiseen ilman toisen asteen tutkintoa. Tämä ei ole kestävä tilanne Suomen osaamistason tai työllisyyskehityksen kannalta. Pistemäiset toimet eivät ole pureet riittävän hyvin, ja siksi on korkea aika päivittää oppivelvollisuus vastaamaan 2020-luvun vaatimuksia. Tarvitaan järjestelmätason uudistus, jossa ohjaukseen panostetaan vahvasti ja vastuut määritellään selkeästi.

Oppivelvollisuuden laajentamisesta meillä on paitsi OECD:n ja talouspolitiikan arviointineuvoston suositukset, myös tutkimusnäyttöä kansallisesti ja kansainvälisesti. Vuosikymmenten saatossa erilaisia kokeiluhankkeita on tehty kymmeniä. Tavoitteena on tukea jokaisen siirtymistä toiselle asteelle sekä toisen asteen tutkinnon suorittamista. Vuosikymmentenkään jälkeen meillä ei ole näyttöä kohdennetuista keinoista, joilla oppivelvollisuuden laajennus voitaisiin korvata. On selvää, että toimia esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon eteen tarvitaan, ja niitä myös tehdään: 350 miljoonaa euroa kohdennetaan varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämiseksi, varhaiskasvatukseen luodaan oppimisen tuen malli, ryhmäkokoja pienennetään, ja kokopäiväinen varhaiskasvatusoikeus on palautettu. Mutta nämä eivät ole vaihtoehtoja oppivelvollisuuden laajentamiselle, vaan niitä tarvitaan sen uudistuksen rinnalle.

Eduskunnalla on nyt mahdollisuus toteuttaa historiallinen rakenteellinen uudistus, jonka pohjana on tutkimusnäyttö. Uudistuksen myötä oppivelvollisella olisi perusopetuksen päättymisen jälkeen hakeutumisvelvollisuus toisen asteen koulutukseen. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisen asuinkunnalle ehdotetaan uusia ohjaus- ja valvontavastuita, jotta toiselle asteelle hakeutumisesta ja oppivelvollisuuden suorittamisesta saadaan tehtyä mahdollisimman sujuvaa. Oppivelvollisuusuudistuksen yhteydessä toisen asteen opetuksesta tehtäisiin maksutonta sen vuoden loppuun saakka, jona nuori täyttää 20 vuotta. Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä uudistettaisiin myös nivelvaiheen koulutusta, joka toimii tarvittaessa siltana perusopetuksen ja toisen asteen tutkintotavoitteisen koulutuksen välillä.

Arvoisa puhemies! Kun yhteiskuntaan osallistuminen ja työllistyminen vaatii enemmän koulutusta kuin pelkän peruskoulun, oppivelvollisuuden laajennus on viesti, että yhteiskunta tarvitsee jokaista. Oppivelvollisuuden laajentaminen on myös viesti siitä, että nuori ei kohtaa maailman vaatimuksia yksin vailla apua, tukea ja turvaa. Me emme sano 16-vuotiaille, että nyt on liian myöhäistä. Me emme sano 16-vuotiaille, että pohja on liian heikko ja motivaatio on liian hukassa — mitään ei muka voisi enää tehdä. Me emme sano niin, koska se ei ole totta — aikuisena ei ole liian myöhäistä oppia, ja 16-vuotiaana ei todellakaan ole liian myöhäistä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Mennään nyt puhujalistalle, muutama puheenvuoro.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

14.07 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Tänä päivänä nuori voi keskeyttää opinnot toisen asteen koulutuksessa vaikkapa siitä syystä, että tänään ei vain huvita. Silloin kun tulevaisuus näyttää nuoren silmissä mustalta, nuori tarvitsee tukea päästäkseen eteenpäin, ei lupaa jäädä syrjään. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen suurimpia tulevaisuus uudistuksia on oppivelvollisuuden laajennus nykyisestä yhdeksänvuotisesta peruskoulusta toiselle asteelle. Uudistuksella turvataan jokaiselle elämässä ja työelämässä tarvittava perusosaaminen, edistetään yhdenvertaisia mahdollisuuksia, nostetaan koulutus- ja osaamistasoa, kavennetaan oppimiseroja ja lisätään koulutuksellista tasa-arvoa. Laajennettu oppivelvollisuus kestää siihen asti, kunnes nuori täyttää 18 vuotta, mutta uudistuksen mukanaan tuomat maksuttomat oppimateriaalit nuori saa käyttöönsä 20-vuotiaaksi asti. Uudistus tulee voimaan ikäluokka kerrallaan ensi vuodesta alkaen, koskien ensimmäiseksi 2005 syntyneitä eli nykyisiä ysiluokkalaisia.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuus uudistus on välttämätön, sillä tänä päivänä pelkkä peruskoulu ei enää riitä työllistymiseen. Viimeisten 30 vuoden aikana meiltä on työelämän suuren muutoksen myötä hävinnyt noin 600 000 työpaikkaa, joihin pelkkä peruskoulu riittäisi. Näitä on jäljellä enää semmoinen 200 000—300 000. Pelkän peruskoulun suorittaneista enää vain alle puolet työllistyy. Siitä huolimatta suomalaisista nuorista 16 prosenttia — siis todellakin 16 prosenttia — jää ilman toisen asteen tutkintoa. Näiden vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien työllisyysaste vuonna 18 oli 45 prosenttia, kun toisen asteen tutkinnon suorittaneilla se oli 71,2 prosenttia.

Oppivelvollisuus uudistus tulee tehdä, jotta nuorten koulutustaso nousee, työllistyminen paranee ja syrjäytymistä voidaan ehkäistä, jotta jokaisella nuorella on tarvittavat eväät pärjätä ja tavoitella unelmiaan. Laajennettua oppivelvollisuutta on mahdollista suorittaa lukion ja ammatillisen koulutuksen sijaan myös esimerkiksi työelämälähtöisesti oppisopimus-koulutuksessa.

Joidenkin mielestä — täällä salissakin on sellaisia — oppivelvollisuus uudistuksen sijasta pitäisi panostaa varhaiskasvatukseen tai perusopetukseen. No, Marinin hallitus huolehtii molemmista ja laittaa koko koulutuspolkua kuntoon. Varhaiskasvatukseen kehitetään oma kolmiportaisen tuen malli, vastaava kuin kouluissa, varhaiskasvatusmaksuja alennetaan ja kokeillaan kaksivuotista maksutonta esiopetusta. Viime hallituksen heikennykset eli varhaiskasvatusoikeuden rajausta ja ryhmäkokojen suurennus korjattiin jo tänä vuonna. Myös perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laatua ja tasa-arvoa vahvistetaan ja toimia tehdään muun muassa perustaitojen parantamiseksi ja varhaisen tuen lisäämiseksi.

Arvoisa puhemies! Ilman laajennettua oppivelvollisuutta nuori voi keskeyttää opinnot, koska tänään ei vain huvita. Me emme voi yhteiskuntana sallia sitä, että nuori valitsee syrjäytyä. Koulutus on paras tapa ehkäistä syrjäytymistä. Tämä on monen asiantuntijan suulla todettu monet kerrat.

On kuitenkin hyvin tärkeää, että oppivelvollisuus uudistusta eteenpäin vietäessä pureudutaan tarkoin niihin syihin, jotka ovat opintojen keskeyttämisen syynä olleet tähän asti. Ammatillisten opiskelijoiden amisbarometrissä kysyttiin vastaajilta, mitkä syyt ovat vaikuttaneet siihen, että alan vaihtamista tai opintojen keskeyttämistä on harkittu. Yleisin mainittu syy oli se, että se oma opiskeluala ei kiinnostanut — jopa 37 prosenttia nuorista, ammatillisessa opiskelussa olevista, oli sitä mieltä. On ehkä valittu tai saatu opiskelupaikka sellaiselta alalta, joka ei tuntunut omalta. Muita mainittuja syitä oli, ettei opiskelu kiinnostanut — neljäsosalla oli tämä syy. Viidesosalla oppimisvaikeudet olivat syynä tai se, että opiskelijaryhmässä ei koeta oloa hyväksi — viidesosa koki näin. Opintoihin liittyvä työmäärä,

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

heikko rahatilanne, heikko terveydentila, ihmissuhteet, syrjintä tai rasismi sekä muut, vähemmän mainitut syyt olivat syynä siihen, että haluttiin lopettaa opiskelu. Näitä ammatillisten opiskelijoiden vastauksia tulee kuunnella hyvin herkällä korvalla nyt, kun teemme tätä uudistusta. Ne tuovat hyvin esiin juuri niitä seikkoja, jotka uudistuksen toteuttamisessa ovat niitä kaikkein keskeisimpiä.

Uudistuksen toteuttamisessa on tärkeää huolehtia opiskelijan yksilöllisestä opintopolusta siten, että opiskelu pysyy mielekkäänä. Mikäli nuori tuntee olevansa aivan väärällä alalla, tulee alan vaihtamisen olla mahdollista. Nuorta tulee tukea ja auttaa löytämään oma koulutuspolkunsä. Vaihtoehtoja siihen on tarjolla runsaasti. Samoin erilaisiin oppimisvaikeuksiin, muun muassa erilaisiin neuropsykologisiin häiriöihin — kuten esimerkiksi ADHD:hen — joita on todella monilla, tulee saada apua ja tukea ja mielellään hyvin varhain, jotta opiskelu niistä huolimatta onnistuu. Monilla nuorilla on myös viihtymättömyyttä tai pahaa oloa, jotka johtuvat opiskelijaryhmään liittyvistä asioista. Myös näihin ilmapiiiriongelmiin ja kiusaamisasioihin tulee puuttua vakavasti ja opiskelijoiden hyvinvoinnin edellytyksiä parantaa, jotta opiskelu voi sujua siellä toisellakin asteella. On selvää, että nuoret, etenkin putoamisvaarassa olevat, tarvitsevat myös tukea ja ohjausta lisää. Oppivelvollisuus uudistuksessa on aina jollain taholla vastuu nuoresta, ettei hän pääse putoamaan — on puhuttu saattaen vaihdettava -mallista. Onneksi uudistukseen sisältyykin juuri näitä elementtejä: nivelvaiheen ohjausta, lisäohjausta keskeyttämishuhtilanteisiin, valmentavan koulutuksen erityistä tukea, tehostettua opinto-ohjausta, jälkiopinto-ohjausta ja niin edelleen. Uudistuksen kustannukset kunnille korvataan täysimääräisesti, eikä uudistus näin ollen aiheuta koulutusleikkauksia kunnissa.

Arvoisa puhemies! Jotkut ovat kritisoineet uudistuksen tuomia maksuttomia oppimateriaaleja kaikille oppilaille. Perustuslain mukaan oppivelvollisuuden tulee olla maksuton. On hyvä huomata, että käytännön elämässä nämä kustannukset ovat varsin monen opiskelijan esteenä. Lukion oppimateriaalit, noin 2 500 euroa per lukiolainen, ovat kalliita. Myös ammatillisella puolella välineet, kokkiveitset, kampauspäät ja niin edelleen, maksavat paljon. Rahatilanne tuli esiin myös amisbarometrissä. Pelastakaa Lapset ry:n selvityksen mukaan lähes 60 prosenttia heidän kyselynsä vastanneista koki, että toisen asteen kustannukset ovat aiheuttaneet heille tai heidän perheilleen taloudellisia haasteita. Vuoden 17 nuorisobarometrissä selviää, että 17 prosenttia nuorista kertoo karsineensa opiskeluvaihtoehtoja rahanpuutteen vuoksi, ja ilman tutkintoa tai opiskelupaikkaa olevista nuorista lähes puolet on joutunut karsimaan opintojaan tai luopumaan niistä rahanpuutteen takia. Oppivelvollisuus uudistuksen myötä kenenkään nuoren opinnot [Puhemies: Aika!] eivät enää ole rahasta kiinni. — Puhemies! Kaksi lausetta jos saan sanoa, sitten lopetan.

Tulee muistaa, että yhden prosenttiyksikön nousu työllisyysasteessa tuo julkiseen talouteen noin 700 miljoonaa euroa. Tämä uudistus maksaa kuitenkin lopulta vain 129 miljoonaa euroa. Se on pieni hinta siitä, että enää ei anneta yhdenkään nuoren pudota koulutuksesta oman onnensa nojaan.

14.15 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Olemme nyt todella historiallisen hetken äärellä. Teemme keskellä lähihistorian vaikeinta kriisiaikaa merkittävän koulutuksellista tasa-arvoa lisäävän uudistuksen, kun pidennämme oppivelvollisuutta 18 ikävuoteen. Tämä uudistus on aivan välttämätön, jotta osaamistaso ja koulutustaso Suomessa nousevat. Koulutustaso on merkittäväällä tavalla yhteydessä työmahdollisuuksiin, tulota-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

soon, hyvinvointiin ja terveyteen. Tällä uudistuksella edistämme lapsen oikeutta koulutukseen ja lisäämme yhdenvertaisuutta.

Arvoisa puhemies! Köyhyys ja eriarvoisuus ovat asioita, jotka ovat lasten ja nuorten näkökulmasta monesti aikuiskatseiden ulottumattomissa. Se ilmenee nuorten keskuudessa esimerkiksi hienovaraisena ulossulkemisena, kun vaatteita ja tavaraa ja niiden puutetta arvioidaan esimerkiksi ystävyyden ehtona. Räikeimmillään taloudellinen eriarvoisuus pudottaa lapsia ja nuoria esimerkiksi koulutuksen ulkopuolelle ja kaventaa siten merkittäväällä tavalla mahdollisuuksia hyvään elämään. Nuori joutuu usein kantamaan taloudellista taakkaa piilossa muilta, sillä vähävaraisuus on edelleen monelle asia, jota hävetään syvästi. Niin ei tietenkään pitäisi olla. Hyvinvointivaltion ideana on juuri se, että me otamme mukaan kaikki.

Arvoisa puhemies! Keskityn nyt oppivelvollisuuteen sisältyvään maksuttomaan toiseen asteeseen, sillä siitä on ollut vähemmän puhetta tämän uudistuksen yhteydessä. Jo muutama vuosi sitten maksutonta toisen asteen opiskelua vaatineen kansalaisliikkeen mukaan Sipilän hallituksen täsmäkohdennuksella eli niin sanotulla oppimateriaalillisellä ei puututtu niihin keskeisiin rakenteellisiin ongelmiin, jotka liittyvät oppimateriaalin hankkimiseen. Esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa työväline- ja vaatehankinnat koskevat nimenomaan opintojen alkuvaihetta, eikä joka kuukausi tuleva oppimateriaalilisi siis korjaa ongelmaa.

On tärkeää huomata, että oppimateriaalilisi kohdentuu tällä hetkellä vain kaikkein pienituloisimpien perheiden opiskelijoille. Oppimateriaalilisiä eivät saa ne alle 20-vuotiaat, jotka saavat muutoinkin korkeinta mahdollista opintotukea, eli täysi-ikäiset itsenäisesti asuvat opiskelijat. Maksuttomien oppimateriaalien antaminen parantaa siten myös itsenäisesti asuvien 18—19-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä opiskeluun. Oppimateriaalien maksuttomuus siis jatkuu uudistuksen jälkeen sen kalenterivuoden loppuun, kun henkilö täyttää 20 vuotta.

Arvoisa puhemies! Suomessa on pidetty tärkeänä, että koulutusjärjestelmä takaa etene-
misen mahdollisuudet kaikille. Tämän takaa parhaiten maksuton koulutus kaikille. Se on paljon tehokkaampi ja oikeudenmukaisempi tapa kuin leimaava ja byrokraattinen tuki pienituloisille. Maksuton toinen aste takaa parhaiten sen, että toisesta asteesta ei tule pullonkaulaa, joka estää etenemisen eteenpäin korkeakouluun. On outoa, että vaikka korkeakoulutuksessa oppikirjat voi yleensä hakea lainaksi kirjastosta, toisella asteella oppimateriaalit maksavat. Hyvinvointivaltiossa ei tule ajatella, että on rahan tuhlausta maksaa oppimateriaalit kaikille lapsille ja nuorille.

Kun suomalaista koulutusjärjestelmää on viime vuosikymmeninä kehitetty, lähtökohtana on ollut koko kansa. Suomen malli onkin onnistunut tasa-arvoisemman yhteiskunnan rakentamisessa paremmin kuin ne maat, joissa on enemmän tarveharkintaisuutta pienituloisille. Suomalaisen hyvinvointimallin vahvuus nostettiin esiin asiantuntijatyöryhmän raportissa, jossa pohdittiin keinoja tasa-arvon ja hyvinvoinnin vahvistamiseen koronakriisin aikana ja sen jälkeen.

Arvoisa puhemies! Taantumukselliset voimat ovat ennenkin vastustaneet tasa-arvoa tuovia uudistuksia, [Välihuutoja oikealta] kuten kaikille yhteistä maksutonta perusopetusta, mutta tästä vastustuksesta huolimatta pitää olla rohkeutta, näkemyksellisyyttä ja unelmia tehdä pitkälle tulevaisuuteen katsovia uudistuksia, jotka saattavat saada laajaa ja ehkä maailmanlaajuistakin tunnustusta vasta vuosien päästä. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten siirrytään debattiin. Nyt pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron, nousemaan ylös ja painamaan omalta varsinaiselta paikaltaan V-painiketta.

14.21 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia tästä esittelystä, mutta kyllä täytyy sanoa kymmenen vuoden ammatillisen koulutuksen opettajan ja johtajan kokemuksella, että kyllä on niin elämästä vieraantunut laki kuin olla ja saattaa. [Vasemmalta: Ohhoh!] Nimittäin kun ajattelee sitä, missä tällä hetkellä olemme, meillä joka kahdeksas oppilas päättää perusopetuksen ilman perustaitoja, 20 prosentilla on mielenterveysongelmia, viidellä prosentilla ADHD, päihdeongelmia, hyvin paljon monenlaisia perheitten ongelmia ja niin edelleen, niin mihin laitetaan rahat? Nyt laitetaan oppimateriaaliin ja matkoihin suurin osa.

Eivät nämä 15 prosenttia nyt pakolla hoidu, pitää tehdä aivan toisenlaisia temppuja. Ja mielestäni täällä on niin paljon vielä perustuslaillisia ongelmiaakin, että te tulette näkemään, että tämä ei ole vielä tällä taputeltu.

14.22 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä kalliit suurhankkeet, jotka eivät kohdistu niihin oikeisiin ongelmiin, ovat pelkkää laastaria. Se, mitä tarvittaisiin tällä hetkellä, koska suurimmat ongelmat ovat peruskoulussa, on oppimistakuu. Luokalta toiselle ei saa päästää, mikäli tiettyä osaamista ei saavuteta. Kyse ei ole siitä, mitä opsissa on kirjattu, vaan siitä, mitä käytännössä vaaditaan. Etenkään tällaisia tsemppi- tai säälinumeroita ei saisi antaa varsinkaan ysiluokan päästötodistuksessa, ei kenellekään.

Kun peruskoulussa näitä asioita katsotaan läpi sormien, niin ne ongelmat kasautuvat toiselle asteelle, erityisesti ammattikouluihin, joita taas sitten riivaa moni muukin ongelma. Nuori, joka hädin tuskin osaa lukea ja kärsii elämänhallinnan ongelmista jo teini-iässä, ei selviä amiksessa, jossa lähiopetus on vähäistä eikä kukaan katso riittävästi perään, ja tähän ei millään tavalla kyllä oppivelvollisuusiän nosto puutu.

14.23 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden laajennus on osa pitkää suomalaista sivistyshistoriaa. Sen perimmäinen tarkoitus on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa välttämätön perusosaaminen ja sivistys aina varhaisista vuosista kohti täysi-ikäisyyttä. Sen tarkoitus on siis ihmisen pitkä tie, jossa jokaisella elämänvaiheella on merkitys ja arvo. Sen tarkoitus on kannatella, tukea, ohjata ja arvostaa nuorta. Sen tehtävä on vaatia yhteiskuntaa suuntaamaan katseet niin varhaiskasvatukseen, perusopetukseen kuin toiselle asteelle, niin että kaikissa tilanteissa vastaan kävelee ihminen, joka välittää ja jolla on aikaa.

14.24 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksen tavoite on, että jokainen nuori voi saavuttaa toisen asteen tutkinnon. Se on, kuten todettu, tapa työllistyä varmemmin nykypäivänä. Haluamme kuitenkin myös, että se nuori, joka hakeutuu toisen asteen tutkintoon, saa toiselta asteelta ja erityisesti ammatillisesta koulutuksesta sen osaamisen, joka tarvitaan työelämässä. [Paavo Arhinmäen välihuuto]

Tämän oppivelvollisuuslain suurin ongelma on se, että se ei sisällä elementtejä, joilla nuori saavuttaisi toisen asteen tutkinnon. Tällä veloitetaan [Puhemies koputtaa] pakolla nuori kyllä hakeutumaan sinne toisen asteen tutkintoon, mutta käytännössä häntä, varsinkin tätä heikompaa prosenttia, joka tällä hetkellä jää vaille näitä tärkeitä taitoja, joista edus-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

taja Purra täällä puhui, pitää auttaa perusasteella. Niitä on hirvittävän vaikea korjata toisen asteen aikana, ja sen vuoksi pitää kiinnittää huomiota erityisesti perustaitoihin, peruskoulun vahvistamiseen näiltä osin, ja nivelvaiheen uudistus tässä uudistuksessa on kyllä kannatettava, eli vastuu siitä oppilaasta [Puhemies koputtaa] säilyy kunnalla [Puhemies: Aika!] myös peruskoulun jälkeen.

14.25 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin odottanut sivistysvaliokunnan puheenjohtajalta arvokkaampaa puheenvuoroa ja sisääntuloa asiaan, [Paula Risikko: Kannattaa odottaa!] jota sivistysvaliokunnassa käsitellään. Olen todella pettynyt noin muuten arvostamaani edustajaan. Elävätkö professori Sixten Korkman, professori Uusitalo ja talousneuvos Vihriälä teidän mielestänne oikeasti jossain toisessa todellisuudessa? He ovat päätyneet näkemään, että tulevaisuudessa 20-luvulla jokaisesta nuoresta pyritään pitämään kiinni. Se on niin arvokas tavoite, että sen takia tätä rinnastetaan peruskoulu-uudistukseen. [Antti Lindtman: Ja kokoomus jää jälleen historiassa väärälle puolelle!] — Niin täällä todetaan, Antti Lindtman sen sanoo: kokoomus jää historiassa väärälle... Minä uskon, että teille syttyy lamppu palaamaan, [Puhemies: Aika!] kun kuuntelemme asiantuntijoita valiokunnassa.

14.26 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tavoitteenamme on, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon. Hallituksen oppivelvollisuusmalli on kuitenkin tutkijoiden mukaan esimerkki pikapolitiikasta, jossa isoja päätöksiä tehdään ilman kokeiluja tai laajaa tutkimuspohjaa. [Jukka Gustafsson: Kymmenessä Euroopan maassa on nostettu oppivelvollisuusikä!] Malli ei vastaa perusopetuksesta alkavaan osaaamisvajeeseen ja opintojen keskeyttämisen syihin. Noin 15 prosenttia jää ilman toisen asteen tutkintoa. Heitä autetaan parhaiten laittamalla oppimisen perusta kuntoon. Kasvatustieteen professorit ja kouluarjen tuntijat, kuten rehtorit, vastustavat laajasti oppivelvollisuuden pidentämistä, [Jukka Gustafsson: OAJ tukee!] koska he eivät pidä sitä tehokkaana keinona. Eikö tämä, opetusministeri, häiritse teitä yhtään?

14.27 Kaisa Juuso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tavoite on todella hyvä, sitä ei voi kukaan kieltää. Sen sijaan tässä mennään kyllä vähän liian nopeasti näihin tavoitteisiin. Me kaikki tiedämme, mikä ongelma on. Meillä on ongelmia perusopetuksessa, meillä on ongelmia ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa opettajat ovat väsyneitä ja turhautuneita ja alanvaihto on erittäin runsasta. Lukioissa on jo nyt liian isot ryhmäkoot, opinto-ohjaajat ovat epätoivoisia. He ovat jo vuosi sitten lähettäneet kirjelmän meille siitä, että tämä uudistus tulee liian nopeasti ja he eivät sitä suosittele.

Tässä kun mietitään näitä keinoja, miten näihin ongelmiin puututaan, niin kuten monet ovat todenneet, pakko on erittäin huono motivaattori 16-vuotiaalle. Sen sijaan, jos tähän halutaan päästä, niin minusta tähän voisi mennä porrastetusti ja useamman vuoden tähtäimellä, [Jukka Gustafsson: Ikäluokka kerrallaan siirrytään!] esimerkiksi laittamalla se toisen asteen opetus maksuttomaksi mutta ei pakolliseksi. [Puhemies koputtaa] Sillä nähtäisiin jo se, kuinka paljon sillä rahalla on merkitystä.

14.29 Marko Asell sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on historiallinen uudistus. Oppivelvollisuuden laajennus sisältää myös toisen asteen maksuttomuuden, joka on iso kädenojennus monille perheille ja erityisesti pienituloisille perheille, joiden pieniin

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

tuloihin lasten tai nuorten opintotarvikkeiden osto aiheuttaa ison loven. Vuoden 2018 nuorisobarometrin mukaan jopa neljännes toisen asteen tutkinnon keskeyttäneistä kertoi, että rahanpuute on ollut vaikuttamassa siihen, että opinnot ovat jääneet kesken, ja ilman tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevista nuorista lähes puolet on joutunut karsimaan tai luopumaan opinnoistaan rahanpuutteen vuoksi.

Yksi tätä uudistusta vastustava argumentti on ollut se, että pitää kohdistaa tarkemmin näihin ongelmatapauksiin ja panostusta tarvitaan jo aiemmin, kuten varhaiskasvatukseen ja peruskouluun. Tätähän ollaan tekemässä. Marinin hallitus panostaa myös tähän. Voisiko ministeri kertoa, miten?

14.29 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppimisvaikeuksia ja koulupudokkuuden ja motivaation menetystä ei pystytä korjaamaan ilmaisilla bussilipulla tai koulukirjoilla. Koulupolun alkuun tarvitaan reilusti lisää varhaista tukea ja tukiopetusta. Toinen aste on liian myöhäinen vaihe ratkaista tehokkaasti oppimisvaikeuksia ja koulutuksen keskeytyksiä. Oppiminen alkaa eriytyä jo alaluokilta alkaen. Poikien ja tyttöjen välillä erot kasvavat varsin nopeasti. Siksi juuri varhainen tuki on oppimisvaikeuksissa avainasemassa.

Uudistuksessa suurin osa lisärahoituksesta käytettäisiin siis ilmaisiin oppimateriaaleihin ja koulumatkoihin, ei opetukseen ja ohjaukseen, ja tämä on yksi suurimmista ongelmista. Ongelmalliseksi asian tekee se, että vain hyvinvoiva lapsi oppii. Koska oppivelvollisuuden laajentaminen ei korjaa syrjäytymisen ja koulupudokkuuden juurisyytä, voidaan uudistuksen vaikuttavuuden arvioida tulevaisuudessa jäävän varsin pieneksi, ja kuten edustaja Risikko täällä totesi, lakiesityksessä on kohtia, jotka ovat ristiriidassa muun lainsäädännön kanssa.

14.30 Mari Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulunut vuosi on ollut melkoista tarpomista kriisin keskellä. On hienoa, että on tällaisia päiviä.

Vuonna 1920 suomalaisista 30 prosenttia oli luku- ja kirjoitustaidottomia. Koulutus oli vahvasti perhetaustasta riippuvaista siihen asti, kunnes tehtiin peruskoulu-uudistus, ja tasa-arvoisempaa 1970-luvulta lähtien. Sitäkin uudistusta vastustettiin.

Parhaat mahdollisuudet uuden syntymiseen saadaan yhteiskunnassa, jossa kaikilla sen jäsenillä on yhtäläiset mahdollisuudet oppia uutta ja käyttää osaamistaan. Näitä tavoitteita tämä uudistus tukee vahvasti. Myös talouspoliittisesti tämä on merkittävä uudistus. Työpaikat syntyvät aloille, joilla tarvitaan koulutusta. Myös elinikäinen oppiminen on nyt ja etenkin tulevaisuudessa arkipäivää. On selvää, että uudistus tulee myös resursoida [Puhemies koputtaa] riittävällä tavalla. Oppimista, opettajia ja koulutusta tulee tukea jokaisella asteella.

14.32 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Armovitosella peruskoulun suorittaneita eivät auta pakkovuodet toisella asteella. Tuki ja apu tulisi todellakin saada aiemmin. Kustannustehokkaampaa ja inhimillisempää olisi keskittää resurssit niihin pudokkaisiin, joilla ei ole riittäviä valmiuksia jatko-opintoihin. Jopa 11 prosentilla peruskoulun päättäneistä on niin huono lukutaito, että se yksinkertaisesti estää jatko-opinnot ja työsaannin, ja lisävuodet eivät kompensoi niitä hukattuja vuosia, jolloin tukea olisi pitänyt saada.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Ammatillisen koulutuksen opettajat kertovat siitä, miten vaikeaa on viedä tutkintoon saakka niitä opiskelijoita, joilla on oppimisvaikeuksia ja heikot pohjataidot. Ongelmana ei ole niinkään hakeutuminen toiselle asteelle vaan siellä pysyminen, sillä lähes kaikki jo nykyisin jatkavat toiselle asteelle mutta näitä koulutuksia vaikeuksien vuoksi keskeytetään.

14.33 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On todella valitettavaa, että sivistysvaliokunnan puheenjohtaja vastustaa noin voimakkaasti jokaisen nuoren subjektiivista oikeutta oppimiseen ja koulutukseen. On myös hämmästyttävää, kuinka perussuomalaiset ja kokoomukselaiset sivistysvaliokunnan jäsenet haluavat katsoa tätä hyvin suppeasti ainoastaan toisen asteen koulutuksen näkökulmasta, vaikka te tiedätte sen, että hallitus valmistelee isoa uudistusta, isoa kokonaisuutta, joka lähtee varhaiskasvatuksesta alkaen toisen asteen opetukseen.

Te tiedätte myös sen, että varhaiskasvatukseen on jo puututtu. Muun muassa subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus on palautettu. Varhaiskasvatukseen panostetaan muutenkin. Oikeus oppia -ohjelma parantaa sekä varhaiskasvatusta että perusopetuksen laatua. Oikeus osata -ohjelma keskittyy nimenomaan ammatillisen koulutuksen kehittämiseen. Lisäksi vahvistetaan myös oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja kaikilla koulutusasteilla. [Puhemies koputtaa] Voisi kuvitella, että sivistysvaliokunnan jäsenet tämän tietävät. [Jukka Gustafsson: Kyllä tiedetään! Pitää tehdä politiikkaa!]

14.34 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oppivelvollisuuden pidentämisessä laitetaan rahaa materiaaleihin, kirjoihin ja koulumatkoihin. Se ei tule auttamaan niitä nuoria, jotka tarvitsisivat enemmän tukea ja ohjausta nimenomaan peruskoulussa ja jo varhaiskasvatuksesta lähtien. Mielenterveyspalvelujen kysyntä on kasvanut, hoitoon ei pääse, ja nämä lapset eivät saa riittäviä valmiuksia myöskään koulusta. Pahimmillaan olemme nähneet tätä väkivaltaisena käyttäytymisenä nuorten osalta. Oppivelvollisuusiän pidennys ei valitettavasti näitä nuoria auta, eikä heitä voi koulussa väkisinkään pitää.

Mutta sen lisäksi haluaisin nostaa tässä esille vammaiset, koska tässä lakiesityksessä on unohdettu vammaiset. [Vasemmalta: Ei ole!] Heillähän pitäisi myöskin olla mahdollisuus opiskella, ja pitäisi huomioida se koko heidän muu elämäntilanteensa. Tähän on myös oikeusasiamies ottanut lausunnossaan kantaa. Arvoisa ministeri, [Puhemies koputtaa] unohditteko, että on myös vammaisia opiskelijoita?

14.35 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Uudistuksella pyritään auttamaan kohdennettua ihmisryhmää eli niitä nuoria, joiden opintie päättyy peruskouluun. Kuitenkaan toimenpide ei ole kohdennettu. Toisen asteen maksuttomuus koskettaa kaikkia, myös meitä, jotka emme sitä tarvitse. Kyseessä on siis uusi kalliiksi käyvä saavutettu etu aikana, jolloin meillä ei olisi oikein varaa entisiinkään.

Toiseksi, uudistus ei auta edes kohderyhmäänsä. Ongelmahan on se, että monilla oppilailla ei ole peruskoulun lopussa perustaitoja, kuten kunnollista luku-, kirjoitus- tai kielitaitoa tai elämänhallintataitoja, ja toisaalta se, että ammatillisessa opetuksessa ei ole riittävästi resursseja tällaisten oppilaiden jaloilleen auttamiseksi tai jaloillaan pitämiseksi.

Tämä uudistus ei ratkaise näitä ongelmia. Herääkin ajatus, halutaanko tällä uudistuksella lähinnä kaunistella tilastoja [Puhemies koputtaa] nuorten osalta.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

14.36 **Pia Lohikoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän uudistuksen takana on hallituksen lisäksi myös Opettajien Ammattijärjestö, OAJ. Koulupudokkuushan on yleisintä perheissä, jotka kohtaavat elämässään useita sosiaalisia riskejä ja huono-osaisuutta. Mahdollisuus ja oikeus oppimiseen kuuluvat kaikille. Maksuton toinen aste edistää jokaisen lapsen oikeutta maksuttomaan koulutukseen ja parantaa suomalaisen koulutusjärjestelmän yhdenvertaisuutta.

Oppivelvollisuuden laajentamisessa panostetaan myös opinto-ohjaukseen ja tukeen jo yläkouluiissa, nivelvaiheessa ja toisella asteella. Oppivelvollisuus uudistuksen ja maksuttoman toisen asteen tavoitteena on taata kaikille nuorille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys. Meillä on ilo olla tukemassa tätä uudistusta. Tämä on historiallinen uudistus. — Kiitos.

14.38 **Hilkka Kemppi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lähestyn tätä uudistusta varsin käytännönläheisesti, niin kuin keskeltä puhuvilla on usein tapana. Jokaisessa nuoressa on potentiaalia, joka tulee saada heidän käyttöönsä ja yhteiskunnan käyttöön, ja on selvää, että mikään yksittäinen toimi ei ole yksin onnena. Meillä on kuitenkin aukko, ja se aukko on peruskoulun jälkeen, jolloin kukaan ei tässä yhteiskunnassa kanna virallisesti vastuuta nuoresta itsestään. Miten te, oppositio, joka kritisoitte, tämän aukon paikkaisitte? Tämä aukko on selkeä, ja se on meidän tiedossamme.

Keskustan näkökulmasta tarve uudistukselle on ilmeinen, sillä edelleen noin joka kuudes nuori jää ilman ammattia ja toisen asteen tutkintoa. Pelkän peruskoulun suorittaneiden työllisyysaste on alle puolet ikäluokasta.

Oppositio on pyytänyt työllisyystoimia, ja nyt kun niitä tarjotaan, niin ne eivät kelpaa. Taloudellisesti tämä on kannattava investointi. Sen ovat todenneet muun muassa Vihriälän raportti ja Etlan asiantuntijat: koulutuksen [Puhemies koputtaa] osallistumisastetta nostamalla saadaan valmistuneita enemmän. [Eduskunnasta: Olipa hyvä puheenvuoro!]

14.39 **Ville Kaunisto kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Panostukset lapsiin ja nuoriin ovat elintärkeitä Suomen tulevaisuuden kannalta. Kehittämisessä on tärkeintä ottaa huomioon lapsi ja nuori yksilönä. Huomioidaan jokaisen lapsen ja nuoren erilaisuus, kyvyt ja haasteet — se on välittämistä. Nyt valitettavasti hallitus ei tässä kaikessa kiireessä näin tee, ja juuri tämä kiire on ollut syy jättää väliin vertailu, mikä olisi paras tapa saavuttaa nämä tavoitteet eli auttaa niitä vaikeuksissa olevia nuoria.

Toivon todella, että hallitus ottaisi tässä asiassa nyt ainakin vähintään aikalisän. Hätköidyt päätökset valitettavasti tekevät sen, että juuri ne, joita luullaan autettavan, kärsivät siitä päätöksestä eli lapset ja nuoret. [Paavo Arhinmäki: Jo Kataisen hallitus valmisti tätä uudistusta, aikaa on ollut!]

14.40 **Mikko Ollikainen r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Vi diskuterar nu ett historiskt förslag som kommer att beröra utbildningssystemet på ett otroligt stort sätt. Nästan var sjätte ungdom i vårt land blir utan andra stadiets utbildning och i slutändan också utan jobb, och det här är en väldigt stor utmaning för oss i samhället.

Genom att höja läroplikten från 16 till 18 år vill man höja kunskapsnivån men också motverka ungas marginalisering, och att fler kommer ut i arbetslivet. Det är väldigt bra att det här nu blir gjort och att allt färre ska falla emellan.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Oppivelvollisuutta laajennettaessa on kuitenkin muistettava, että tarve erilaisille oppimisympäristöille on suuri, ja kaikille ei välttämättä opetus koulussa sovi, kouluväsymystäkin on. Hallituksen esityksessä on ilokseni huomattu, että ammatillisen tutkinnon voi jatkossakin suorittaa osittain tai kokonaisuudessaan oppisopimuksella, ja tämä on todella hieno ja hyvä asia. Menestystarinoita [Puhemies koputtaa] tulee tämän myötä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Myönnän vielä edustajalle Orpo, ja sen jälkeen ministeri.

14.41 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoisin niin, että historian oikealla puolella ovat ne, jotka ymmärtävät tätä päivää ja tulevaisuutta. [Paavo Arhinmäki: Vähän niin kuin kokoomus 60-luvulla!] Tämä ongelma on todellinen: liian moni syrjäytyy, liian moni jää ilman tutkintoa, mutta tässä päivässä ja huomenna näitä asioita ei ratkaista pakolla ja historian keinoilla — te katsotte peruutuspeiliin. Tässä päivässä nämä ratkaistaan ymmärtämällä yksilöllisiä tarpeita, nuorten erilaisia tilanteita ja kohdistamalla tuki juuri näihin yksilöllisiin tarpeisiin.

Tällä hallituksen esittämällä rahalla pystyttäisiin esimerkiksi palkkaamaan 1 500 opettajaa toiselle asteelle tai perusopetukseen tai kuraattoreita, koulupsykologeja. [Välihuutoja vasemmalta — Puhemies koputtaa] — No, teillä on rahaa loputtomasti, teille tämä on helppoa. — Mutta näin tämä asia pitäisi ja kannattaisi hoitaa: yksilön tarpeista lähtien, ei lailla, ei pakottamalla, [Puhemies koputtaa] ei ylhäältä määräämällä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri, olkaa hyvä, 3 minuuttia.

14.42 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Tätä päivää on kyllä sen ymmärtäminen, että peruskoulun varassa ei yksinkertaisesti enää pärjää. Siksi tätä uudistusta myöskin tehdään.

Mitä tulee kohdentamiseen, niin toistan sen argumentin, minkä olen sanonut tässä aikaisemmin. Keiden nuorten tilanne tulee muuttumaan oppivelvollisuusreformin myötä: niiden nuorten, jotka ilman tätä uudistusta jäisivät alaikäisinä meidän koulutusjärjestelmän ulkopuolelle. Siksi se kohdentuu juuri siihen joukkoon, minkä me haluammekin tavoittaa tämän uudistuksen myötä. Huolehditään siitä, että alaikäisinä ihmiset pysyvät meidän koulutusjärjestelmän piirissä, maksuttoman oppilas- ja opiskelijahuollon piirissä, opinto-ohjauksen piirissä, kaikkien niiden ohjaus- ja tukitoimien piirissä, mitä meillä on meidän julkisesti rahoitetun koulutusjärjestelmän puitteissa.

Tässä lakiesityksessä on myöskin arvioitu sitä, olisiko mahdollista sitten toteuttaa jotain muita keinoja, mutta niiden kohdennettujen toimien ongelma on se, että me emme pysty riittävän varmasti identifioimaan, ketkä ne nuoret ovat, jotka tulevat päätymään koulutuksen ulkopuolelle alaikäisinä jo varhaiskasvatusvaiheessa, ja siitä hyvä osoitus on se, että me olemme kokeilleet tätä kohdennettujen toimien strategiaa Suomessa jo vuosikymmenen ajan. Meillä on ollut lukuisia hyviä hankkeita: meillä on ollut nuorisotakuuta, meillä on ollut ammatillisten opintojen keskeyttämisiin tähtäävä hanke erillisenä, meillä on nuorisotyön erilaisia toimintamalleja, joita on vakiinnutettu — sinänsä tarpeellisia, kannatettavia ja hyviä, mutta ne eivät ole olleet tehokkaita toimia tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

On selvää, että toimenpiteitä tarvitaan läpi koulutuspolun. Niitä myöskin tehdään, rahoitusta suunnataan opetukseen ja ohjaukseen: 250 miljoonaa ammatillisen koulutuksen opet-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

tajien ja ohjaajien palkkaamiseen, missä sitä rahaa kyllä pahasti kaivataan edellisen hallituskauden päätösten jälkeen, 350 miljoonaa varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi. Mutta onko se, että näitäkin toimia tarvitaan, syy olla tekemättä oppivelvollisuuden uudistusta? [Sari Sarkomaan välihuuto] Mielestäni ei ole. Entä onko se, että jonkun nuoren kohdalla on jätetty tekemättä jotain aikaisemmin, syy olla panostamatta häneen, kun hän on 16-vuotias? Mielestäni ei. Jos on nuori — niin kuin edustaja Räsänen esimerkissä — joka on päässyt sieltä peruskoulusta armovitosella, niin mikä muu häntä voisi auttaa kuin koulutus ja opetus niiden ongelmien korjaamiseksi? [Sari Sarkomaa: Miksi rahaa ei laiteta opetukseen? Miksi raha ei mene opetukseen?]

14.45 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Usein, kun aletaan kuulla eduskunnassa näitä ”kaikkea hyvää kaikille” -tyyppisiä puheenvuoroja, niin silloin voidaan jo päätellä, että nyt alkaa rahaa palaa ja kaikki hyvinkin mahdollisesti menee pieleen.

Hallituksen usko, voisi sanoa, jopa marxilainen usko tällaiseen uudistukseen, [Paavo Arhinmäen välihuuto] jossa oppivelvollisuuden nosto on hyvin byrokraattinen keino... Se on hyvin byrokraattinen keino koulutustason nostoon, voidaanhan teoriassa vaikka kaikki määrätä opiskelemaan tohtorintutkinnot, ja sitten sanotaan, että tilastot paranivat, mutta käytännössä se osaamistaso siinä ei parantunut. Koulutuksen laatu on kansantalouden kannalta tärkein asia — ei se koulutuksen määrä tai se, miltä koulutustilasto näyttää, vaan se, miten hyvää osaamista Suomessa on.

Koulupudokkaiden kiinniotto täsmätoimin tällä rahalla olisi paljon parempi — kuten täällä on viisaasti jo moni sanonut — kuin koko järjestelmän [Puhemies koputtaa] muuttaminen.

14.46 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden laajentamisessa on kyse historiallisesta uudistuksesta, jota erittäin laaja rintama talousasiantuntijoita ja Opettajien Ammattijärjestö tukee.

Tässä on kyse siitä, että kun täällä kysytään, onko meillä tähän varaa, niin oikea kysymys kuuluu: onko Suomella varaa siihen, että meillä on nuoria, jotka syrjäytyvät koulutuksesta rahanpuutteen vuoksi? [Välihuutoja oikealta] Siihen meillä ei ole varaa. Puolet heistä, jotka ovat koulutuksen ulkopuolella, joutuu rajoittamaan opiskeluvaihtoehtoja. [Sari Sarkomaa: Miksi tämä on aliresursoitu? Miksi tähän ei ole varaa?]

Arvoisa puhemies! Täällä jotkut tahot sanovat, että tämän sijaan pitäisi käyttää enemmän rahaa varhaiseen puuttumiseen. Arvoisa puhemies, ne ovat juuri ne samat tahot, jotka leikkasivat viime vaalikaudella miljarditolkulla koulutuksesta ja varhaisesta puuttumisesta ja jotka säätivät lain, jossa työttömien lapsia lähetettiin päiväkodista kotiin ennen muita.

Arvoisa puhemies! Nyt laitetaan oppivelvollisuus, nyt puututaan, panostetaan varhaisessa vaiheessa. Ja arvoisa kokoomus, [Puhemies koputtaa] älkää jääkö enää toista kertaa historian väärälle puolelle.

14.47 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tavoite on yhteinen, keinoista nyt on hieman erilaisia näkemyksiä. Käytännössä 3 prosenttia ikäluokasta ei jatka opintoja välittömästi yhdeksännen luokan päättyessä, eli noin 2 000 oppilasta. [Jukka Gustafsson: Joo, mutta ne 4 000 keskeyttävät! — Sari Sarkomaan välihuuto — Jukka Gustafssonin välihuuto] — Puhuin siitä, ketkä jatkavat siitä yhdeksännestä luokasta eteenpäin, 2 000 ei jatka. Nyt kun tulee oppivelvollisuus, he jatkavat, mutta sitten kun tulee se 18

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

vuotta täyteen, niin he voivat lopettaa. Heistä toivottavasti ei kovin moni lopeta, mutta osa varmasti lopettaa, ja siinä vaiheessa, kun 18 vuotta on tullut täyteen, niin ei heillä välttämättä ole silloin vielä tutkintoa. [Paavo Arhinmäen välihuuto] Kysymys ministerille kuuluu: miten heistä otetaan koppi siinä vaiheessa, [Paavo Arhinmäen välihuuto] kun se yhdeksäs luokka tulee täyteen, siinä vaiheessa, kun se 18 vuotta tulee täyteen?

Ja opettajista ei ole vielä puhuttu mitään. Jatkuvia muutoksia, jatkuvaa raportointia, jatkuvaa viestittelyä, jatkuvia muutoksia ja vielä tämä korona päälle. [Puhemies koputtaa] Onko nyt myös opettajien jaksamisesta pidetty huolta? [Jukka Gustafsson: Paras kokoomukselainen puheenvuoro!]

14.49 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On tärkeää, että me pidämme kaikki mukana. Jos puhumme pakosta, niin se ei kerro koko asiaa. On hyvä katsoa koko koulujärjestelmää, oikeuttamme oppia, löytää vahvuutemme koulupolulla ja saada tukea aina oikeassa kohden. Kun Suomi kehittyi kehitysmaasta yhdeksi maailman johtavimmista ja kehittyneimmistä maista, niin taustalla on se, että täällä on saanut edetä niin pitkälle kuin rahkeet riittävät ja tukea on saatu. Nyt kun maailma muuttuu ja tarvitaan korkeampi tutkinto, toinen aste ja osalle myöskin korkea-aste, niin on hyvä, että me autamme tuon nivelvaiheen yli. Ja siellä on nyt myöskin nämä henkilökohtaiset vaihtoehdot: kansanopistovuosi, jossa itse olen auttanut syrjäytyneitä nuoria yli 20 vuotta. Sinne tehdään oma opetussuunnitelman perusta Opetushallituksen tuella ja otetaan myöskin oppisopimus vahvasti käyttöön [Puhemies koputtaa] ja tutkintoon valmentava koulutus.

14.50 Sheikki Laakso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakaan hallitus ei nyt mieti kyllä ihan loppuun tätä koko juttua. Yksi hyvä esimerkki on siinä, että kun nuori, joka on yhdeksän vuotta kokenut koulukiusaamista, on ajatellut, että siitä helvetistä pääsee eroon, te jatkatte sitä edelleen — pakolla. [Välihuutoja] Laatu tulee kärsimään, kaikki ongelmat tulevat lisääntymään. Kun ei ole motivaatiota, ei kukaan silloin opiskele.

14.50 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on mitä suurimmassa määrin tasa-arvoteko, ja haluan kiittää ministeri Anderssonia siitä, että hän on ehtinyt koronakiireistä huolimatta viedä määrätietoisesti tätä esitystä eteenpäin ja tuonut sen tänne meidän eduskuntamme käsiteltäväksi. Se on juuri niin kuin tässä edellä on kuultu, että meillä ei tänä päivänä tässä yhteiskunnassa ole niitä peruskoulutasoisia työpaikkoja. Ei ole niitä hanttimiesten ja -naisten hommia, joihin työllistyttäisiin peruskoulupohjalta, vaan tarvitaan nimenomaan koulutusta. [Sari Sarkomaa: Miksi rahaa ei sitten laiteta koulutukseen?] Kun kymmenen vuotta sitten näitä työpaikkoja oli vielä 900 000, niin tänä päivänä niitä on enää 300 000.

Toinen asia, mistä tulee paljon palautetta, on se, että koulutustie nousee pystyyn, koska ei ole varaa käydä koulua. Tällä esityksellä tämä asia korjaantuu, ja sen vuoksi tässä on mitä suurimmassa määrin tasa-arvosta kyse.

14.51 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri! Oppivelvollisuus pitenee. Se ei ole hyvä asia kaikille. Ministeri juuri toi tuossa ilmi, että kaikkia tarvitaan. Olen aivan samaa mieltä ministerin kanssa, kaikkia tarvitaan, mutta olen eri mieltä siitä, että ei kaikkia pidä tasapäistää. Nyt tällä kaikki tasapäistetään. Jokainen ihminen on erilainen, ja tuki pitäisi kohdistaa niille, jotka sitä tarvitsevat, ei suin-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

kaan kaikille. Tästä uudistuksesta opettajat ovat kauhuissaan, palautetta tulee aika lailla runsaasti.

Jos miettii, että hallitus ajattelee tätä työllisyyskeinona, se on aika erikoista. Jos tämä on työllisyyskeino, eikö hallituksen pitäisi silloin laittaa kaikki 30 vuoteen asti kouluun, että käydään koulua tosi pitkään, jos työllistetään ihmisiä? Nyt täytyy panostaa laatuun, ei siihen koulutuksen pituuteen, ja niihin, jotka tarvitsevat oikeasti sitä apua.

14.53 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jos ajatellaan, mikä on ollut merkittävin tasa-arvoistava tekijä suomalaisessa yhteiskunnassa, se oli peruskoulu-uudistus. Mikä on ollut se tapa, jolla köyhä Suomi on noussut yhdeksi maailman rikkaimmista ja parhaista maista? Se on ollut koulutus. Silloin raivokkaasti vastustettiin peruskoulua. Nyt kaikki kiittävät sitä uudistusta. Nyt ne samat toimijat, kokoomus, elinkeinoelämä, jotka silloin vastustivat peruskoulua, vastustavat oppivelvollisuusiän pidentämistä. Nyt apuna on kokoomuksen talouspoliittinen apupuolue, perussuomalaiset.

Arvoisa puhemies! Tällä uudistuksella huolehdimme siitä, että jokaisesta pidetään kiinni, jokainen saa koulutuksen, jokainen voi pärjätä. Kun sivistysvaliokunnan puheenjohtaja väitti tämän olevan elämästä vieraantunut esitys, niin kyllä ihmetyttää. [Puhemies koputtaa] Onko teidän mielestänne todella [Puhemies: Kiitoksia!] Opettajien Ammattijärjestö OAJ kouluelämästä vieraantunut ja teillä entisillä opettajilla paremmat tiedot kuin nykyisillä opettajilla?

14.54 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse kannatan sitä, että jokainen nuori saa toisen asteen tutkinnon, ja myös sitä, että kenenkään opinnot eivät jäisi oppimateriaalien kalleudesta kiinni. [Välihuutoja vasemmalta] Kuitenkaan itse opettajana en näe sitä, että pakko olisi opinnoissa se ratkaisu. Ei kannettu nuori koulussa pysy.

Kysyisin teiltä, arvoisa opetusministeri: [Paavo Arhinmäki: Vastustatteko peruskoulua?] Kun te puhutte, että tämä takaa jokaiselle nuorelle toisen asteen tutkinnon, niin tämä teidän pakkonnehan loppuu siihen päivään, kun nuori täyttää 18 vuotta. [Paavo Arhinmäki: Haluatteko nostaa sitä?] Ei nuori ole silloin vielä ylioppilas. Ei nuorella ole silloin vielä toisen asteen tutkintoa. Miksi te annatte, arvoisa opetusministeri, ihmisten ymmärtää, että tämän uudistuksen myötä jokaiselle nuorelle tulisi toisen asteen tutkinto? Ja sitten näistä teidän panostuksistanne varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen: millä tavalla ne auttavat tänään syntyneitä nuoria, [Puhemies koputtaa] sillä te teette ne kaikki vain kertaluontoisina?

14.55 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Siinä tuli opettajan ääntä, ja niin tulee täältäkin. Mietin sitä kokoomusta, jonka olemme oppineet tuntemaan. Esimerkiksi viime kaudella hallituksessa teimme kovasti yhteistyötä, ja siellä leikkaustenkin keskellä opetusministeri Grahn-Laasonen puolusti koulutusta, mutta nyt kun hallitus panostaa koulutukseen jokaisella asteella, niin ei tule yhtään puolustavaa sanaa koulutuksen puolesta. Missä on se mahdollisuuksien tasa-arvo, jonka kokoomus on monesti nostanut, se, että vähävaraisenkin perheen lapsesta voi tulla hyvin toimeentuleva aikuisena? Sellaista kokoomusta ei tässä salissa enää ole. [Välihuutoja]

Haluaisin myös kysyä kokoomukselta nyt, mitä te tässä vastustatte. Vastustatteko te sitä summaa, paljonko tähän laitetaan rahaa, vai sitä velvoitetta ja pakkoa vai sitä, että tässä ei auteta niitä, joita tarvitsee auttaa? Samaan aikaan te olette valmiita esittämään suuritulois-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

ten veroalea, 300 miljoonaa euroa, autoveron poistoa — hyväosaisille toimia, jotka eivät todellakaan auta heikoimmassa asemassa olevia.

14.56 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen tärkein tavoite on se, että jokainen nuori suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Valtaosa — lähes kaikki — pääsee toiselle asteelle, mutta ongelma on se, että noin viisi ja puoli prosenttia vuosittain keskeyttää toisen asteen tutkinnon, ja ikävä kyllä tämä lakiesitys ei kohdistu ensisijaisesti näiden nuorten auttamiseen, että he oikeasti suorittaisivat sen tutkinnon.

Lainsäädännön arviointineuvosto on jyrähtänyt, sanonut, että keisarilla ei ole vaatteita, [Jukka Gustafsson: Ei siellä näin lue!] todennut, että hallituksen pitäisi etsiä vaikuttavampia keinoja, jotta sieltä peruskoulusta yhdeksän vuoden oppivelvollisuudesta tulisi luku-, kirjoitus- ja laskutaito ja oppimisen ilo, jotta voisi sen toisen asteen tutkinnon suorittaa. Monella nuorella ei ole kysymys siitä, ettei huvita, niin kuin demarit sanoivat, vaan heillä on mielenterveysongelmia, päihdeongelmia, oppimisongelmia. Heidän auttamiseensa tarvitaan rahaa, mutta tämä lakiesitys ei tuo rahaa opettamiseen, ei tukemiseen. Valtaosa rahoista menee bussifirmoille ja kirjojen kustantajille. Sitä me vastustamme. Me haluamme [Puhemies koputtaa] ensisijaisesti laittaa [Puhemies: Kiitoksia!] koulutuksen kuntoon, toteuttaa terapiatakuun ja... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

14.57 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on todettu, että pakko ei ole oikea keino. Minä kysyn, miksi juuri nykyinen oppivelvollisuuden katkeamispiste olisi se tismalleen ainoa oikea. Onko siis vaarana, että kun kokoomus ja perussuomalaiset seuraavan kerran pääsevät leikkaamaan koulutuksesta, niin leikkuriin joutuu-kin vaikka ysiluokka tai koko yläkoulu? No, tämä on tietysti ihan hupsu ajatus, mutta yhtä hupsu on ajatus, että tässä uudistuksessa olisi kysymys vain pakosta. Kyse on siitä, millaisen koulutusjärjestelmän Suomi ja ennen kaikkea meidän nuoret tulevaisuudessa tarvitsevat. Tässä uudistuksessa on kyse paitsi kannattelusta ja tasa-arvosta, myös viestistä sekä nuorille että yhteiskunnalle, ja se viesti on, että koskaan ei ole liian myöhäistä, että kaikista nuorista on pidettävä kiinni ja että kenenkään mahdollisuus kouluttautua tai suunnitella omaa elämäänsä ja toteuttaa unelmiaan ei saa jäädä kiinni [Puhemies koputtaa] rahapussin paksuudesta.

14.58 Jukka Mäkynen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Toisen asteen koulutukseen haetaan ahkerasti. Ongelma ei ole nuorten kiinnostuksen puute opintoja kohtaan, vaan ongelma on se, että moni keskeyttää toisen asteen opinnot. Mitä uutta oppivelvollisuuden pidentäminen tuo tähän tilanteeseen? Pahimmassa tapauksessa toisen asteen oppilaitokset täyttyvät nuorista, jotka tulevat vastentahtoisesti oppitunneille ja häiritsevät hyvin motivoituneiden nuorten opiskelua.

Mielestäni parempi ratkaisu on säilyttää nykyinen oppivelvollisuus ja vahvistaa peruskoulua ja kymppiluokkaa. Mieluummin pienennetään peruskoulun luokkakokoja ja saateetaan koulukiusaaminenkin kuriin. Ammatillisesti suuntautuneille nuorille ratkaisuna tulisi olla tarjolla mestari—kisälli-malli, jossa ammatin oppii käytännönläheisesti ja yrityksen tarpeet huomioon ottaen. Tällä olisi myös työllistävä vaikutus. Historia tulee näyttämään lopputuloksen. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

15.00 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä salissa meillä on yhteinen tavoite se, että jokainen suomalainen lapsi ja nuori saisi sen toisen asteen tutkinnon suoritettua, mutta meillä on erimielisyyttä siitä, onko tämä hallituksen esittämä keino eli oppivelvollisuuspakko paras mahdollinen tapa vastata tämän päivän lasten ja nuorten koulutushaasteisiin. Ainakin itse ajattelen niin, että tällä tavalla toteutettuna me emme kohdenna nyt niitä resursseja kaikkein eniten tarvitseville vaan resursseja valuu todellakin niille, jotka eivät tarvitse koulupolullansa apua ja tukea, ja toisaalta ne, jotka tarvitsevat sitä erityistä tukea ja joilla erityisiä tarpeita on, eivät saa niitä tukimuotoja, joita he kaipaavat.

Sen lisäksi olisin halunnut kysyä ministeriltä: onko tässä uudistuksessa huomioitu se, että meillä Suomessa ei kuitenkaan ole koulupakkoa vaan ainoastaan oppivelvollisuuspakko? [Puhemies koputtaa] Elikkä ne nuoret saattavatkin jäädä kotiinsa ja kertoa, että he suorittavat nyt sitä toista astetta täältä kotoa käsin.

15.01 Tuula Väättäinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä salissa näyttää jokainen tietävän sen, että meillä on suuri joukko nuoria, jotka peruskoulun jälkeen kaatoavat yhteiskunnan ja monesti myös vanhempien käsien ulottuvilta. Oppivelvollisuusiän pidentäminen ei kohdistu niihin nuoriin, jotka pystyvät suoriutumaan peruskoulusta, haakeutuvat toiselle asteelle ja suoriutuvat siitä ilman suurempaa häiriötä, vaan se kohdistuu niihin nuoriin, joiden koulutaival nyt katkeaa heti peruskoulun jälkeen. Näistä nuorista meidän on pidettävä huolta ja varmistettava, että hekin saavat tasavertaisen toisen asteen koulutuksen.

Arvoisat kollegat, tämän uudistuksen jälkeen ei yhteiskunnalla eikä vanhemmilla ole lupaa luovuttaa. Ei ole lupaa antaa niitä armovitosia, koska oppivelvollisuus jatkuu peruskoulun jälkeen. Meidän on yhteisesti kannettava vastuuta nuorista ja heidän mukanaan koko yhteiskunnan tulevaisuudesta. Kiitos, ministeri Andersson, te teette suuren palveluksen [Puhemies koputtaa] nuorille.

15.02 Lulu Ranne ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden pidentämisessä on kyse kalliista ja turhasta pakkolääkityksestä kaikille. Valtaosa nuorista ei oppivelvollisuuden pidentämistä tarvitse, ja loppuihin se ei tehoa. Toisen asteen todellinen ongelma on, ettei osalla nuorista yksinkertaisesti ole opiskelun ja elämänhallinnan vaatimia valmiuksia suorittaa toisen asteen tutkintoa.

Syrjäytymisuhan alla olevat nuoret tarvitsevat kattavia psykososiaalisia palveluja. Niiden antamista ei pidä säilyttää oppilaitoksille. Jos haluamme estää tulevaisuuden nuorten syrjäytymisen toisella asteella, panostamme tämän päivän lapsiperheisiin. Meidän on suunnattava huomattavasti enemmän resursseja lasten varhaisten vuosien kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen ja tukeen. Nykyinen ei riitä.

15.03 Antti Häkkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä koko hankkeen ydinongelmassahan on kyse siitä, käytetäänkö tällä vuosikymmenellä hyvinvointiyhteiskunnan niukkoja resursseja tehokkaasti, järkevästi, vaikuttavasti juuri sinne ydinongelmaan [Anneli Kiljunen: Koulutukseen!] — siitä tässä on kyse — ja kiristetäänkö nyt 129 miljoonalla eurolla palkansaajan, eläkeläisen, yrittäjän veroja välttämättömän tarpeelliseen kohteeseen — siitä tässä on kyse. Nyt kun 115 miljoonaa tämän hankkeen rahoista menee koulukirjoihin ja -kyyteihin, niin se kysymys kuuluu erityisesti tietysti keskustalle, että kun joka vuosi 115 miljoonaa menee näihin kohteisiin, joista tutkitusti ei ole hyötyä

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

koulupudokkuuden estämiseksi, vuosikymmenessä miljardi, niin menevätkö nämä rahat järkevään kohteeseen, varsinkin kun viime vaalikaudella räätälöitiin pienituloisille oppimateriaalilisä, jolla voidaan tämä maksuttomuus toteuttaa. [Anneli Kiljusen välihuuto] Eli onko tämä järkevää [Puhemies koputtaa] rahojen käyttöä tiukassa talouden tilanteessa, vaikuttavaa?

15.04 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Andersson kertoi tuossa aikaisemmin, että oppivelvollisuus uudistus tehdään pitkälti siitä syystä, että vuosien varrella kohdennetut toimet eivät ole tuottaneet odotettua tulosta. Kohdennettujen toimien osalta puuttuu myös kunnollinen tutkimusnäyttö.

Me keskustalaiset olemme tyytyväisiä siitä, että oppivelvollisuus uudistus tehdään keskustan vaatimuksesta ei-kaavamaisella tavalla: jokaiselle nuorelle räätälöidään oma henkilökohtainen koulutuspolku. Oppivelvollisuus uudistus ja kohdennetut toimet eivät ole toisensa vastakohtia, vaan kohdennettuja toimia tehdään myös oppivelvollisuuden sisällä.

15.05 Anders Norrback r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuslain muutos on tärkeä uudistus, jolla pyritään nostamaan väestömme koulutustasoa. Koulutus on kiistattomasti yksi suurimmista yksittäisistä tekijöistä, jotka tarjoavat hyvät edellytykset tasapainoiselle elämälle. Koulutuksen tulee olla kaikkien saatavilla omasta sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Panostukset koulutukseen maksavat itsensä takaisin yhteiskunnalle moninkertaisesti. Koulutukseen panostaminen onkin paras tapa ennaltaehkäistä lasten ja nuorten marginalisoitumista.

Ärade talman! Att vi diskuterar ekonomi här är helt klart, men många tycks ha glömt bort att den här regeringen gör stora satsningar på alla stadier, inte bara i den här reformen utan generellt över hela linjen när det gäller utbildningen.

Sedan vill jag också lyfta upp det att för att komma till skolan behövs det transport, och för att kunna studera [Puhemies koputtaa] så behöver du material. Däremot vill jag ännu påpeka [Puhemies: Aika!] att det är viktigt när vi gör utbildningsreformer att alla nivåer och alla [Puhemies: Aika!] olika typer av utbildningar får samma resurs... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

15.06 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Täällä on hallituksesta todettu, että kaikkiin koulutusasteisiin panostetaan, ja niin panostetaan, mutta niihin panostetaan aivan liian vähän. Tämä tuntuu olevan hallituksen taktikka, että kun kaikkialle pistetään vähän, niin voidaan sanoa, että kaikkialle on pistetty, mutta mikä on se oikea vaikutavuus silloin?

Sitten täällä on nostettu taloustieteilijät esiin ja se, että osa heistä tukee tätä, mutta ovatko taloustieteilijät... [Paavo Arhinmäki: Entäs Opettajien Ammattijärjestö?] — Opettajien Ammattijärjestö ei käsitä kaikkia opettajia. Oletko sinä käynyt kysymässä opettajilta, [Puhemies koputtaa] kannattavatko he tätä? Eivät kannata.

15.07 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden pidentäminen on merkittävä yhteiskunnallinen uudistus. Koulutuksen tasa-arvo vahvistuu monin tavoin. Vaikutukset työllistymiseen ovat ajan myötä merkittävät. Oppimateriaalit ovat jatkossa maksuttomia. Nuorten mahdollisuudet jatkaa opintoja joko ammatillis-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

sisä opinnoissa tai lukiossa eivät enää olisi kiinni vanhempien tuloista tai perheen varallisuudesta.

Eturivin ekonomistit ovat kannattaneet tätä uudistusta. Pitkällä aikavälillä uudistus maksaa itsensä takaisin. Tärkeää on, että kunnille aiheutuvat lisäkustannukset korvataan täysimääräisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Myönnän vielä kolme vastauspuheenvuoroa, sen jälkeen ministeri, ja sitten mennään puhujalistalle.

15.08 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aika vapisevalla äänellä siellä vasemmalla laidalla puhutaan tämän muutoksen historiallisuudesta ja verrataan sitä jopa peruskoulu-uudistukseen. [Välihuutoja vasemmalta] Kuten olen aiemminkin tässä yhteydessä maininnut, niin teiltä jää täysin huomaamatta, että meidän yhteiskunnassamme on käynnissä sellaisia prosesseja, jotka tekevät tyhjäksi nämä teidän tavoitteenne paitsi työllisyyden nostamisesta myös syrjäytymiskehityksen kääntämisestä laskuun, siitä, että kukaan ei tipu. Samaan aikaan lapsilla on yhä suurempia ongelmia esimerkiksi mielenterveyden suhteen. Vanhemmuus on hukassa, kaikki kodit eivät pysty enää huolehtimaan lapsistaan siinä mielessä, että he olisivat koulukuntoisia.

Samaan aikaan maahanmuuttajien joukossa on merkittävä määrä ihmisiä, joiden koulutus tulee olemaan alhainen, ja itse asiassa sitä te haluattekin. Te haluatte nimenomaan näitä työperäisiä maahanmuuttajia tänne lisää. [Jukka Gustafsson: Aika kauan kesti tämä!] Tutkimusten mukaan toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisten syrjäytyminen on moninkertaista suhteessa suomalaisiin.

Se vanha sosiaalidemokraatit, joka oli kiinnostunut suomalaisten [Puhemies koputtaa] ihmisten köyhyyden poistamisesta ja aseman parantamisesta, ei ole täällä. [Paavo Arhinmäki: Tätäkin vastustetaan, koska maahanmuutto! — Eduskunnasta: Hienoa, että aina tiedätte, mitä mieltä muut ovat!]

15.09 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä se on niin, että tätä kritiikkiä on hyvin vaikea ymmärtää, kun me teemme hallituksessa juuri niitä asioita, joita te meiltä peräänkuulutat: Laitetaan koko koulutuspolkua kuntoon varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Laatua ja tasa-arvoa parannetaan. Perustaitoja ja varhaista tukea lisätään. Ei kai se nyt, herranjestas, voi olla niin, että joko huolehditaan perusopetusikäisistä tai sitten 16—20-vuotiaista? Kyllä kai meidän nyt pitää pitää huolta kaikenikäisten lasten ja nuorten tulevaisuuden eväistä.

On tietenkin selvää, niin kuin olette oppositiossakin sanoneet, että etenkin nämä putoamisvaarassa olevat tarvitsevat tukea ja ohjausta lisää, mutta sitä on tulossa lisää. Laskeskelin tuossa, että noin 20 miljoonaa euroa vuodessa tulee näihin asioihin, eli siellä on juuri näitä elementtejä — nivelvaiheen ohjausta, lisäohjausta keskeyttämisuhkatilanteisiin, valmentavaan koulutukseen erityistä tukea, tehostettua opinto-ohjausta, jälkiopinto-ohjausta — eli juuri näitä asioita, joita te haluatte. Kannattaa nyt varmaan ottaa se lakiesityspaketti ja lukea se kunnolla ja keskustella sitten lisää.

15.10 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! ”Ennemmin olisin satsannut erityisopetukseen, perusopetukseen ja perhetyöhön”, sanoo Ilmajoen lukion rehtori Jouko Peltonen. Peltonen tuntee toisen asteen arjen, [Paavo Arhinmäki: Paremminkin

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

kuin OAJ!] sillä hän johtaa paitsi lukiota myös Seinäjoen koulutuskuntayhtymän Sedun hallitusta. ”Mitä lisäarvoa saadaan tällä hirvittävällä panostuksella, kun meillä prakaa perusopetus?” hän kysyy.

Edustaja Gustafsson vetosi tuossa taloustieteilijöihin. Minä vetoan kasvatustieteilijöihin. Välijärvi, Jahnukainen, Karila — kannattaa lukea esimerkiksi näitä kasvatustieteilijöitä.

Mitä tulee OAJ:hin, niin olen itse OAJ:n jäsen ollut vuosikymmeniä, maksanut jäsenmaksuja ja ollut siellä mukana monessa, enkä kannata tätä, eikä kannata moni muukaan OAJ:n jäsen. Tällainen juttu, että tätä ei ole kysytty opettajilta. Opettajat olisi kannattanut ottaa tähän mukaan, tästä olisi tullut paljon järkevämpi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten siirrytään ministerin jälkeen puhujalstalle. — Ministeri, 3 minuuttia.

15.11 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Edelleen näistä täsmätoimista ja vaikuttavuudesta. On totta, niin kuin tässä on todettu moneen otteeseen, että 129 miljoonaa on iso raha, mutta se on vain vähän päälle 2,5 prosenttia suomalaisen perusopetuksen kokonaismenoista. Eli jos me käyttäisimme tämän rahan oppivelvollisuusuudistuksen sijaan yleisesti perusopetuksen vahvistamiseen, niin kuinka moni edustaja tässä salissa uskoo, että 2,5 prosentin menolisäyksellä perusopetuksen rahoitukseen voisimme todennäköisemmin saavuttaa tämän tavoitteen siitä, että kaikki nuoret saavat toisen asteen tutkinnon? Sen rahan käyttäminen tehokkaalla tavalla edellyttäisi juurikin sitä, että pystyisimme varmasti identifioimaan, ketkä ne nuoret ovat, jotka ovat tuen tarpeessa, ja että me myöskin tietäisimme tarkkaan, mikä kohdennettu toimenpide meidän pitäisi käyttää. Ja tällaista tietoa meillä ei omienkaan kokemusten perusteella täällä Suomessa valitettavasti ole.

Mitä tulee tasapäistämiseen, niin painotan edelleen, että ei todellakaan ole yhtä tapaa suorittaa oppivelvollisuutta, vaan päinvastoin on haluttu rakentaa monipuolinen keinovalikoima: lukiokoulutuksen suorittaminen, ammatillinen perustutkinto, kansanopistojen pitkät linjat, valmentava koulutus, oppisopimuskoulutus, muutamia esimerkkejä mainitakseni. Myöskin vammaiset opiskelijat on huomioitu tässä esityksessä. Heitä koskevat samat oikeudet ja velvollisuudet kuin kaikkia muita, mutta oppivelvollisuuden voi myöskin suorittaa TELMA-koulutuksessa eli työhön ja elämään valmentavassa koulutuksessa.

Mitä tulee kysymykseen siitä, takaako tämä varmasti sen, että kaikki nuoret suorittavat toisen tutkinnon, tässä lakiesityksessä on lähdetty siitä, että oppivelvollisuus päättyy silloin, kun nuori täysi-ikäistyy. Olemme kuitenkin halunneet laajentaa koulutuksen maksuttomuutta sen kalenterivuoden loppuun, kun täytetään 20, jotta kaikilla olisi taloudelliset edellytykset tämä tutkinto suorittaa, minkä lisäksi tutkimusten mukaan keskeyttämiset painottuvat ensimmäiseen opiskeluvuoteen, joka on tämän laajennetun oppivelvollisuuden piirissä. Toiselle asteelle tulee lisäresursseja opinto-ohjaukseen, ohjausvelvoitteisiin, sinne tulee lisäresursseja oppilas- ja opiskelijahuollon palveluihin ja ennen kaikkea sinne on lisätty merkittävästi rahoitusta uusien opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen.

Lopuksi haluan korjata edustaja Sarkomaan lausuntoa lainsäädännön arviointineuvoston lausunnosta. Hän mukaansa he ovat lausuneet, että keisarilla ei ole vaatteita. Luen nyt äänen tästä lausunnosta muutaman otteen: ”Esitys on laadukkaasti valmisteltu ja hyvin kirjoitettu. Esitysluonnoksen vaikutusarviot ovat kattavia, ja arviointineuvostolla on vain

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

joitakin lisäysehdotuksia niihin.” Sen mukaan lakiesitystä on myöskin täydennetty. [Paa-vo Arhinmäki: Voiko entinen opetusministeri lukea noin väärin? — Välihuutoja]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt siirrytään puhujalistaan.

15.15 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! 100 vuotta sitten, vuonna 1921, Suomessa astui voimaan oppivelvollisuuslaki, joka teki pakolliseksi vähintään kuusivuotisen kansakoulun oppimäärän suorittamisen. Vuosina 1972–77 toteutettiin peruskoulu-uudistus, jolloin oppivelvollisuus saatettiin suoritettavaksi peruskoulun luokilla. Historiamme siis tuntee merkittäviä hetkiä ja suuria päätöksiä koskien oppivelvollisuutta. Niitä ovat olleet tekemässä kautta historian kauaskatseiset ihmiset, joiden tavoite on ollut kansallinen hyvyys ja osaaminen. Paljon on vettä virrannut sekä 100 vuodessa että peruskoulun 50 vuoden aikana. Kaikkiaan suomalainen yhteiskunta on nojannut sivistykseen, jonka pohjalle on rakennettu vankkumaton yhteiskunta, kansallinen identiteetti ja menestyksen kivijalka. Suomessa on aina osattu nähdä, että väestömäärältään pienen valtion selviytyminen ja tulevaisuus lepäävät siinä, miten se onnistuu kasvattamaan ja kouluttamaan ihmisiä tasavertaisesti ja oikeudenmukaisesti.

Tänään lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys oppivelvollisuuden laajentamiseksi on osa pitkää ketjua. Sen lähtökohta on tulevaisuus, jossa tavoitteemme ovat samankaltaisia kuin 100 vuotta sitten: siis turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys, edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseänsä kykijensä ja tarpeidensa mukaisesti, nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja sekä lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Olemme siis osa pitkää ketjua, jossa jälleen kerran pitäisi nähdä pitkälle, ei vain huomiseen, ei seuraavaan vuoteen, ei meidän aikaamme vaan paljon kauemmas.

Puhemies! Jokainen meistä osaa luetteloida uhkakuvia ja rinnastaa asiat vastakkain. Jokainen meistä tietää, että yhteiskuntamme ei ole kaikilta osin valmis. Sinne ja tuonne tarvitaan lisää resursseja, eikä sen havaitseminen vaadi kovin korkeaa ajattelua. Oppivelvollisuus uudistukseen ei itsessään ole mikään sammon tekijä. Kysymyshän siinä on käytännönläheisestä rakenneuudistuksesta koulutuksen osallistumisasteen nostamiseksi. Oppivelvollisuus uudistuksen rinnalla tarvitaan lasten ja nuorten oppimisen tukemiseksi lukuisia muita toimia, niitä, joita historiassa on jo paljon tehty, ja niitä, joita tullaan tekemään. On tosiasia, että hallitus on voimakkaasti rinnalla ja rinnakkain vahvistamassa niin varhaiskasvatusta, peruskoulua kuin toista astetta niin, että koulutuspolun kokonaisuus — siis matka elämän varhaisista vuosista kohti aikuisuutta — vankistuu. Tämä on yksi tärkeä palanen kaikkea tätä.

Puhemies! Keskusta siis puolustaa sivistyksellistä kokonaisuutta, jossa mikään lapsen tai nuoren elämänvaihe ei ole turha vaan mahdollisuuksia täynnä. Keskusta puolustaa myös yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kasvatukseen, koulutukseen, tutkimukseen ja kulttuuriin. Siitähän tässä on kyse. Haluamme olla mukana tukemassa suomalaisia nuoria ja heidän perheitään.

Puhemies! Koulutuksen julkinen rahoitus on Suomessa vuositasolla noin 16 miljardia euroa. Oppivelvollisuuden mittaluokka — ensi vuonna 22 miljoonaa ja 4 vuoden päästä 129 miljoonaa — pitää suhteuttaa tätä taustaa vasten. Aika paljon siis muutakin puuhailaan. Lisäksi yksinkertainen laskutoimitus: yhden syrjäytyneen nuoren hintalapun yhteiskunnassa on arvioitu olevan 1,2 miljoonaa euroa. Jos ensi vuonna oppivelvollisuuden laa-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

jeneminen poistaa 20 opiskelijan matkan kohti syrjäytymistä, olemme jo taloudellisesti ta-soissa mutta reippaasti inhimillisemmän yhteiskunnan puolella.

Näen oppivelvollisuuden laajenemisessa hyviä mahdollisuuksia kohti parempaa elä-mää. Sen ansio on myös se, että se on virittänyt aivan oikean ja perustellun keskustelun sii-tä, että varhaiskasvatus ja perusopetus ovat kivijalkana sille, että oppivelvollisuus kantaa. Sen ansio on se, että kannatellesamme lasten ja nuorten polkua kohti aikuisuutta kaikki vaiheet ovat merkityksellisiä. Ei ole olemassa hukattua hetkeä. Puhemies, siksi tämä kaik-ki on tärkeää.

15.21 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Tänä päivänä noin 16 prosenttia nuorista jää ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Millaisia nuoria he ovat? Tuskin ainakaan sellaisia, joiden kouluttaminen olisi Suomelle hukkaan heitettyä rahaa — päinvastoin.

Pelkällä peruskoulupohjalla ei nykyisessä työelämässä enää työllisty. Oppivelvollisuut-ta uudistamalla parannetaan työllisyyttä ja koulutuksellista tasa-arvoa ja puututaan koulut-tamattomuuden periytyvyyteen. Lasten taustan vaikutus oppimistuloksiin on alkanut taas kasvaa. Esimerkiksi Pisa-tutkimuksen mukaan peruskoulun kyky tasata oppilaiden taustas-ta johtuvia eroja on heikentynyt. Alueelliset, sosioekonomiset ja sukupuolten väliset erot sekä koulutuksen periytyvyys näkyvät oppimisessa ja kouluttautumisessa entistä vahvem-min. THL:n seurantalutkimuksen mukaan, jossa tutkittiin vuonna 1987 syntyneitä, niistä lapsista, joiden vanhemmilla ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa, ilman sitä oli itsekkin 38 prosenttia. Vastaava luku korkeasti koulutettujen vanhempien lapsilla oli 10 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuus uudistuksen ja maksuttoman toisen asteen tavoit-teena on taata kaikille nuorille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys. Toisen asteen suorittaminen on nyt kalliimpaa kuin muiden koulutusasteiden. Vertailukohtana voidaan nähdä esimerkiksi korkeakoulut, joiden yhteydessä on yleensä kirjastot, joista tenttikirjoja voi ilmaiseksi lainata. Rahanpuute on yhteydessä koulupudok-kuuteen sekä siihen, että ei voi vapaasti valita haluamaansa koulutuspolkua. Tämä kehitys on myös ylisukupolvista. Erityisesti kokonaan koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret ku-vasivat rahatilannettaan usein heikoksi. Mahdollisuus ja oikeus oppimiseen kuuluvat kai-kille. Maksuton toinen aste edistää lapsen oikeutta koulutukseen ja parantaa suomalaisen koulutusjärjestelmän yhdenvertaisuutta. Perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatilli-nen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto olisivat jat-kossa tämän uudistuksen jälkeen täysin maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun, kun opiskelija täyttää 20 vuotta.

Arvoisa puhemies! Uudistus ei ole pelkästään mekaaninen oppivelvollisuusiän nosto, vaan se on laaja lakipaketti. Osana uudistusta muun muassa kohdennetaan lisää pysyviä re-sursseja tukeen ja ohjaukseen sekä yläkoulussa että toisella asteella. Suomi on ennenkin päässyt vaikeiden aikojen yli osaamiseen panostamalla. Nyt keskellä koronavirusta meillä on käsissämme tämä historiallinen uudistus, jolla päivitetään oppivelvollisuus vihdoin 2020-luvulle. Nykyistä pidempi oppivelvollisuus on vasemmistoliiton pitkäaikainen ja tasa-arvoa edistävä tavoite, ja olemme erittäin iloisia, että tämä tavoitteemme on vihdoin toteutumassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja vielä ehditään edustaja Räsä-nen ottaa tähän ennen kuin aika tämän asian käsittelylle on tässä vaiheessa tullut täyteen.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

15.25 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Koulupudokkuuden ja syrjäytymisen syyt ovat moninaisia, joten tarvitaan erilaisia toimenpiteitä. Taustalla voi olla elämänhallinnan ongelmia, rankka koulukiusaaminen, mielenterveyden häiriöitä, päihteitä, selkiytymättömät koulutustoiveet, motivaation puute tai koulutusvaihtoehtojen niukkuus, johon koulutuksen keskittäminen on johtanut. Väärä uravalinta johtaa usein keskeyttämiseen. Heikko koulumenestys voi olla seurausta edellisistä tai liittyä myös oppimisvaikeuksiin, ja kaikissa perheissä ei ole voimia eikä kykyä tukea koulunkäyntiä. Mitään näistä pulmista lisävuodet eivät ratkaise.

Poikkeusoloissa oppimiserot edelleen valitettavasti uhkaavat kasvaa. Sen sijaan, että oppivelvollisuutta lainsäädännöllä pidennetään, pitäisi puuttua näiden erojen kaventamiseen ja räätälöityyn tukeen. Siis kustannustehokkaampaa ja inhimillisempää olisi keskittää resurssit niihin pudokkaisiin, joilla ei ole riittäviä valmiuksia jatko-opintoihin. Jopa 11 prosentilla peruskoulun päättäneistä on niin huono lukutaito, että se käytännössä estää jatko-opinnot ja työsaannin. Lisävuodet eivät kompensoi niitä hukattuja vuosia, jolloin tukea olisi pitänyt saada.

Syrjäytyminen alkaa jo varhaislapsuudessa, joten perheiden varhainen tuki on huomattavasti tehokkaampaa kuin reagoivat toimenpiteet. Jotta yhdenkään lapsen ei tarvitsisi aloittaa elämäänsä takamatkalta, pitäisi erityisesti riskivanhempien saada tukea. Huonosuorituksen ylisukupolvinen kasautuminen on yhteiskuntamme kipeimpiä ongelmia. Kun perheen taloudelliset ja sosiaaliset resurssit ovat niukkoja ja voimavarat nuoren tukemiseen puutteellisia, niin ylimääräinen kouluvuosi ei tuo helpotusta.

Varsinkin erityistä tukea tarvitsevat lapset jäävät usein ilman riittävää apua. Tukea tarvitsevien määrä on kasvanut viime vuosina voimakkaasti, ja erityisesti neuropsykiatriset poikkeavuudet, kuten ADHD tai autismin kirjo, ovat periytyviä, altistavat syrjäytymiselle ja kuluttavat voimavaroja. Varhainen tuki perheille ehkäisee myös huostaanottoja perheissä, joissa ongelmat ovat kärjistyneet.

Arvoisa puhemies! Ongelmana ei siis ole niinkään oppilaiden hakeutuminen toiselle asteelle vaan siellä pysyminen. Lähes kaikki jatkavat jo nykyisin toiselle asteelle, mutta ongelmana on se, että liian monet keskeyttävät toisen asteen koulutuksen. Jos oma koulutusala ei kiinnosta, niin silloin tarvittaisiin jo aiemmin parempaa opinto-ohjausta, kun koulutusalaan ollaan valitsemassa. Toisen asteen resurssien heikentäminen, lähiopetuksen väheneminen ja suuret opiskelijaryhmät vaikeuttavat myös koulutuksesta suoriutumista. Ammatillisen koulutuksen opettajilta on tullut runsaasti viestejä meille edustajille, ja he kertovat siitä, miten vaikeaa on viedä tutkintoon saakka niitä opiskelijoita, joilla on oppimisvaikeuksia, saattaa olla kielellisiä ongelmia maahanmuuttajataustan vuoksi ja heikot pohjataidot.

Toistan vielä, puhemies, että armovitosilla peruskoulun suorittaneita eivät auta pakko- vuodet toisella asteella. Tuki ja apu tulisi saada aiemmin. Kun resurssit ovat joka tapauksessa rajallisia, ne tulisi kohdentaa tehokkaasti eli varhaisessa vaiheessa ennaltaehkäisten ja kohdentaen tuki sitä tarvitseville.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt aika on tullut täyteen tämän asian osalta. Tässä vaiheessa keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.30.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.37.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6. käsittelyä. Keskustelu jatkuu.

18.37 **Ari Koponen ps:** Puhemies! Lakivalmistelun eri yhteyksissä on todettu, että se perustuu tutkittuun tietoon. Onkin ihmeellistä, että hallitus on nyt runnomassa eduskunnassa läpi esityksen, jolla on hyvin olematon tieteellinen pohja. Uudistuksen vaikuttavuus on vähäinen ja epävarma, sillä esitykseen ei ole liittynyt uutta tietoa tuottaneita kokeiluja, tutkimusta tai arviointoja, jotka antaisivat suoraa näyttöä oppivelvollisuusiän nostosta ja sen vaikutuksesta toisen asteen koulutuksen läpäisyyn ja tutkintojen suorittamisen kasvuun.

Tämän lisäksi lakiesityksessä on kohtia, jotka ovat ristiriidassa muun lainsäädännön kanssa. Nämä tulisi ehdottomasti selvittää eduskuntakäsittelyn aikana. Olen huolestunut esimerkiksi hankkeen vaikutuksesta huoltajien mahdollisuuksiin antaa lapsilleen oppivelvollisuuden mukaista kotiopetusta tai mahdollisuuteen järjestää koulumaista opetusta ilman perusopetuksen järjestämislupaa. Nämä oikeudet ovat olleet Suomessa hyvin turvattuina. Perustuslain mukaisen oppivelvollisuuden täytyy myös käytännössä tarkoittaa todellista valinnanmahdollisuutta, ei vain paperille kirjoitettua korulausetta.

Hallituksen esityksessä pyritään heikentämään kotiopetuksen asemaa muun muassa vaatimalla kotiopetuksessa olevia oppilaita osallistumaan perusopetuslain vastaisesti erityiseen tutkintoon saadakseen päättötodistuksen. Perusopetuslain mukaan oppivelvollinen voi osallistua erityiseen tutkintoon, eli mitään osallistumisvelvollisuutta ei laissa ole määrätty. Erityisen tutkinnon vaatiminen on näin ollen perusopetuslain vastaista ja asettaa nämä oppilaat eriarvoiseen asemaan. Tämä on nuorten oppilaitten oikeusturvan vastaista. Samoin velvoitettaisiin perusopetuslain vastaisesti noudattamaan kotiopetuksessa Opetushallituksen määräämiä opetussuunnitelman perusteita.

Esityksessä on ikään kuin luotu uudenmuotoinen oppivelvollisuuskoulutus, joka ei olisi perusopetusta mutta kuitenkin pakollista. Toivon, että esitys lähetetään ainakin perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

18.40 **Mikko Ollikainen r:** Arvoisa puhemies, ärade talman! Som det konstaterades tidigare i dag i remissdebatten är den utvidgade läroplikten en mycket stor förändring i vårt utbildningssystem, en mycket historisk förändring. Läroplikten höjs nu från 16 år till 18 år. Samtidigt blir utbildningen på andra stadiet avgiftsfri tills studeranden har fått examen eller fyllt 20 år. Avgiftsfriheten omfattar den dagliga måltiden, läroböcker och annat material som behövs för genomförandet av utbildningen. Enligt förslaget är även skolresor på minst 7 kilometer avgiftsfria på andra stadiet. Specialutrustning som musikinstrument ska studerande fortsättningsvis betala för själva.

Ökandet av budgetmedlen är 129 miljoner euro från och med 2024, då alla årskurser berörs. Reformen har som mål att höja utbildnings- och kompetensnivån, minska skillnaderna i inlärningen samt öka likabehandlingen och jämlikheten i utbildningen. Samtidigt vill man med reformen även stärka de ungas välbefinnande och höja sysselsättningsgraden.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Suomalaisnuorten koulutustasoa ja työllisyysastetta on nostettava. Pöydällä oleva esitys vaikuttaa etenkin niihin nuoriin, jotka jäävät peruskoulun jälkeen täysin työelämän ja opiskelun ulkopuolelle. Tänäpä 15 prosenttia nuorista joko keskeyttää tai jää ilman toisen asteen tutkintoa, mutta yksikään nuori ei saisi pudota keltasta. Meillä ei ole siihen varaa, ja hienoa, että tässä keskustelussa aikaisemmin päivällä moni tuki just tätä, että ketään ei saa jättää.

Oppivelvollisuuden pidentäminen antaa myös vanhemmille ja kouluille aiempaa vahvempia työkaluja kannustaa nuoria kouluun vaikeuksista huolimatta. Toki kouluväsymystä on ja kaikille ei sovi lähiopetus. Vapaa sivistys on yksi mahdollisuus, mutta on myös muita. Ammatillisen tutkinnon voi jatkossakin suorittaa osittain tai kokonaan oppisopimuksella. On kannatettavaa, että nuoret pystyvät opiskelemaan työympäristössä ja että oppiminen tapahtuu yhteistyössä yritysten kanssa. Olen varma siitä, että myös tulevaisuudessa tullaan näkemään monta hienoa menestystarinaa, kiitos oppisopimusten. Se luo yrittäjyyttä ja myös työllisyyttä.

Ett centralt element i regeringspropositionen är även att stärka övergångsskedet mellan den grundläggande utbildningen och utbildningen på det andra stadiet. Idén är att samla påbyggnadsundervisningen och tionde klasserna till en helhet som omfattar högst ett år. Med hjälp av denna helhet kan den unga sedan få färdigheter att söka sig till gymnasieutbildning eller yrkesinriktad examensutbildning. Det är en slags brobyggarutbildning. Det här är mycket bra och det behöver inte nödvändigtvis vara en kommun utan det kan vara flera kommuner som sköter det samtidigt.

Elikkä tämä nivelvaihe on todella hyvä asia.

Några ord om studiehandledningen.

För att uppnå målsättningarna måste studiehandledningen inför övergången till andra stadiet stärkas. På finlandssvenskt håll råder det stor brist på elev- och studiehandledare, och nu går det bara att studera till studiehandledare som biämne. Den senaste renodlade studiehandledarutbildningen lär ha varit 2012 och det är läge för en kurs nu för att bättre mäta den utvidgade läroplikten och det som kommer med den.

Detsamma gäller svenskspråkiga yrkeslärare. Det lär vara uppemot 90 obehöriga lärare som vi har i dag, och med tanke på den jämlika utbildningen på andra stadiet ser jag det här som ett bekymmer. Det är trots allt hälften av alla studerande som täcks av det här och behöver behörig personal. Det här hoppas jag att man också beaktar senare i behandlingen i regeringen.

Tänäpä on useaan otteeseen nostettu esille uudistuksen hinta elikkä 129 miljoonaa euroa vuodesta 2024 lähtien, kun kaikki ikäluokat ovat tämän uudistuksen piirissä. Valtio on luvannut kattaa nämä kustannukset täysimääräisesti koulutuksen järjestäjille — niin sen pitää olla myös käytännössä. On toki ymmärrettävää, että tämä on herättänyt reaktioita, mutta meidän tulee myös muistaa, että marginalisoituminen yhteiskunnassamme pitkällä tähtäimellä on vielä suurempi kustannus. Toimin aikaisemmin erityisavustajana nuorisopuolella, ja yksi nuori maksaa noin 1 miljoonan, ehkä enemmänkin eri tukien muodossa. Sen takia on todella tärkeää, että tämäkin tässä tehdään.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Oppivelvollisuutta tulee myös katsoa ehkä enemmänkin ilmiönä, joka kattaa monta sektoria budjetissa. Vaikka menot kasvavat opetuspuolella, niitä ei tule välttämättä verrata perusopetukseen vaan myös poistaa kustannuksia esimerkiksi STM:n ja TEMin puolelta — toivottavasti niin käy.

Det har alltså varit en del kritik kring det här. Det väsentliga är att också baskunskaperna får en finansiering, och det har regeringen också gett: att man lär sig läsa, skriva, räkna — det är grunden för att man ska klara sig. Regeringen har också tagit fram en proposition som gäller ett försök med tvåspråkig förskoleundervisning, och på det här sättet stärker man också jämlikheten och kvaliteten i förskoleundervisningen.

Muun muassa digitalisaatio ja tekoäly vaikuttavat siihen, että työmarkkinat muuttuvat. Tiedetään, että tällä hetkellä vain 45 prosenttia peruskoulun suorittaneista työllistyy. Toisen asteen tutkinnon suorittaneilla työllisyysprosentti on 70 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Suomen oppivelvollisuus täyttää kohta 100 vuotta. Nyt sitä pyritään päivittämään nykypäivään. Edessämme oleva esitys on sijoitus nuorisoon, ja ketään ei jätetä. — Kiitos.

18.47 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa puhemies! 16 prosenttia ikäluokasta jää tällä hetkellä ilman toisen asteen tutkintoa. Se merkitsee vuosittain tuhansia uusia nuoria, joiden työllisyysaste jää noin 40 prosenttiin. Me kaikki tiedämme, että suomalaisen työelämän osaamisvaatimukset kasvavat ja matalan koulutus- ja osaamistason työt vähenevät eikä peruskoulututkinto enää riitä työelämässä pärjäämiseen. On selvää, että pelkän peruskoulun varassa olevien työllisyysaste tippuu entisestään, jos emme tee tarvittavia uudistuksia koulutusjärjestelmäämme.

Meidän on nostettava suomalaisten koulutus- ja osaamistasoa, jos haluamme saavuttaa työllisyystavoitteet ja varmistaa hyvinvointivaltion kestävä rahoitus pohjan tulevaisuudessa. Suomi tarvitsee myös korkeakoulutettua työvoimaa enemmän, mutta aivan ensi sijassa meidän on tähdättävä siihen, että jokainen suomalainen on suorittanut vähintään toisen asteen tutkinnon. Tulevaisuudessa tarve myös kaksoistutkinnoille tulee kasvamaan: tarvitaan niin ammatillista osaamista kuin yleissivistystä.

Arvoisa puhemies! Keskustelu koulutusjärjestelmämme kehittämisestä vaikuttaa polarisoituvan turhankin helposti kahteen väitteeseen. Ensimmäisessä kerrotaan, ettei meillä ole varaa sitä tehdä, toiseksi painotetaan, että olisi tärkeämpää panostaa varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen laatuun.

Totean osaltani seuraavan: Suomalainen peruskoulujärjestelmä oli valtaisa askel kohti koulutuksellista tasa-arvoisuutta ja suomalaisen sosiaalisen pääoman laajempaa yhteiskunnallista hyödyntämistä. Se on vielä tänäkin päivänä malli, jota ihaillaan kautta maailman. 70-luvulla uudistusta vastusti kokoomus väittäen, ettei siihen ole varaa. He olisivat halunneet säilyttää mallin, jossa köyhien lapset menivät matalapalkkaisiin töihin ja varakkaampien lapset oppikouluun. Tuolloin puhuttiin tasapäistämisestä, tämäkin termi on tässä salissa jo tänään kuultu.

Tänä päivänä kyse on siitä, että toisen asteen koulutus itsessään, joko ammatillinen tutkinto tai lukion päästötodistus, on jo nyt tulevaisuuden peruskoulu. Tulevina vuosina meillä on vielä vähemmän kuin 50 vuotta sitten varaa hukata osaamispääomaa, josta pienen maan menestyminen riippuu. Suomessa on paljon keskitulolaisia vanhempia, joille ei tuota

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

ongelmia maksaa lastensa oppivälineitä. On kuitenkin pakko kysyä, kuinka moni todella pitäisi hyväksyttävänä, että perusopetuksessa osa lasten koulunkäynnistä olisi sosiaaliturvan varassa. Mielestäni on huolestuttavaa, että toisen asteen koulutuksen osalta moni vaikuttaa yhä näin ajattelevan.

Me emme voi asettaa varhaiskasvatusta ja perusopetusta vastakkain toisen asteen koulutuksen kanssa. Toista ei voida kehittää toisen kustannuksella. Tässä salissa ja sen ulkopuolella keskustelu suistuu tähän toistuvasti. Tämä tietoinen älyllinen epärehellisyys on mielestäni surullista. Sanna Marinin hallitus ei toimi näin, vaan se päivittäin panostaa varhaiskasvatukseen laatuun: ryhmäkokoja pienennetään ja erityisen tuen tarpeessa olevien tukitoimia kehitetään — niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa. Tähän kohdennetaan myös merkittäviä taloudellisia resursseja. Ja mitä kuntien taloudelliseen tilanteeseen ja viime hallituksen toteuttamiin koulutusleikkauksiin tulee, nämä rahat tulevat todella tarpeeseen. Hallituksen panostukset koulutukseen ja osaamiseen kattavat kaikki koulutusasteet alkaen varhaiskasvatuksesta, jonka subjektiivisen oikeuden hallitus jo aiemmin palautti.

Kansanedustajana peräänkuulutan tältä salilta kykyä ja tahtoa käydä laajempaa keskustelua koulutuspolitiikasta ja sen päämäärästä, aidosti tasa-arvoisen koulutusjärjestelmän laajentamisesta. Edustaja Halla-aholta minun on kysyttävä, onko peruskoulu teille vain saavutettu etu, johon meillä ei ole varaa. Pelkästään oppivelvollisuusiän nosto ei luonnollisesti riitä takaamaan sitä, että opinnot saatetaan loppuun saakka. Uudistuksessa keskeistä on se, että jatkossa vastuu nuorista on aina yhdellä tietyllä taholla. Se tarkoittaa, ettei niin sanotussa siirtymä- tai nivelvaiheessa nuorta yksinkertaisesti päästetä tippumaan opintojen, tuen tai ohjauksen ulkopuolelle. Tätä tarkoitetaan, kun puhutaan niin sanotusta saatteen vaihtamisen periaatteesta. Uudistuksen olennainen osa on vahva tuki nuorelle koulupolun varrella.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuusiän nosto ja maksuton toinen aste ovat tärkeä askel kohti todellista koulutuksellista tasa-arvoa, riittävää työllisyysastetta, kestävästi rahoitettua julkista taloutta sekä paremmin voivia suomalaisia nuoria. Toivottavasti tässä salissa voimme joku päivä katsoa taaksepäin ja todeta, että onneksi meiltä sentään löytyi rohkeutta tämä uudistus tehdä siitäkin huolimatta, että elämme taloudellisesti tiukkoja aikoja, ja siitäkin huolimatta, että tämä koulutuspoliittinen linjaus ei aivan kaikkien ryhmien yhteinen ole. — Kiitos.

18.53 Lulu Ranne ps: Arvoisa puhemies! Tästä salista ei varmaankaan löydy ketään, joka ei voisi allekirjoittaa hallitusohjelman koulutukseen liittyviä tavoitteita. Tietenkin me kaikki haluamme, että koulutus- ja osaamistaso nousee, oppimiserot kaventuvat ja tasa-arvo lisääntyy. Tietenkin me haluamme kaikki lapsille ja nuorille pelkkää hyvää.

Me suomalaiset uskomme mielellämme sekä itsellemme että muulle maailmalle, että olemme erityisen korkean koulutus- ja osaamistason maa. Olemme aika omahyväisiä, vaikka meillä on todellisia ongelmia.

Suomen erityinen ongelma ei kuitenkaan ole väestön jääminen ilman toisen asteen koulutusta. Suomessa 9,7 prosenttia 25—64-vuotiaista on perusasteen varassa. Tämä on OECD-maiden seitsemänneksi alhaisin osuus. Suomen erityinen ongelma on sen sijaan korkeakoulutettujen 25—34-vuotiaiden osuus väestöstä. Se on alle OECD-maiden keskiarvon. Ja mikä huolestuttavinta, nuorisomme ei ole tällä hetkellä sen koulutetumpaa kuin

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

55—64-vuotiaamme. Koko väestön koulutustaso kasvaa kohisten kaikissa muissa OECD-maissa paitsi Suomessa ja Virossa. Tämä on ongelma.

Juuri mikään ei ole yhteiskunnan toiminnalle ja taloudelle vahingollisempaa kuin korjata vääriä ongelmia väärillä toimenpiteillä. Toisen asteen oppilaitoksissa ja esimerkiksi ammatillisista oppilaitoksista harjoittelijoita ottavissa yrityksissä tiedetään, että osalla peruskoulunsa päättäneistä nuorista ei yksinkertaisesti ole opiskelun ja elämänhallinnan vaatimia valmiuksia suorittaa toisen asteen tutkintoa. Kyse ei ole enää tässä vaiheessa lisäohjauksen tarpeesta, kun aikaisemmassa kasvatuksessa ja huolenpidossa on äärimmäisen vakavia puutteita. Oppivelvollisuuden pidentäminen on kallis ja turha pakkolääkitys kaikille. Valtaosa nuorista ei sitä tarvitse, ja loppuihin se ei tehoa.

Arvoisa puhemies! Peruskoulusta syrjäytyneiksi joutuneet nuoret ovat seurauksia vuosia sitten pieleen menneistä asioista. Perusongelmia ovat lapsiperheiden ongelmien syntyminen, periytyminen sekä periytymisen katkaisevan, ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen puutteet.

Nobel-palkittu professori James J. Heckman on osoittanut, että panostaminen heikoimmassa asemassa olevien perheiden 0—5-vuotiaiden lasten kognitiivisiin ja sosiaalisiin taitoihin on avainasemassa myöhemmän tasa-arvoisen kehityksen kannalta. Pienempien lasten osalta tämä tarkoittaa nimenomaan perheen aikuisten tukemista. Koronakriisi on tehnyt näkyvämmäksi ja korostanut eroja lapsiperheiden kyvyissä tukea lasten ja nuorten elämänhallinnan ja opiskelutaitojen kehittymistä. Kyse ei ole rakettitieteestä vaan riittävästä ja ihan tavallisesta aikuisen läsnäolosta, huolenpidosta, rakkaudesta ja tuesta vauvasta aina siihen peruskoulun loppuun.

Nyt peruskoulun jälkeen syrjäytymisuhan alla olevat nuoret tarvitsevat kattavia psykososiaalisia palveluja. Niiden riittävää antamista ei tule sälyttää oppilaitoksille. Jos haluamme estää tulevaisuuden nuorten syrjäytymisen toisella asteella, panostamme tämän päivän lapsiperheisiin.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan ei tule hyväksyä oppivelvollisuuden pidentämistä, koska sillä ei ratkaista todellisia ongelmia. Pidentämisen rahoitusmalli uhkaa päinvastoin eri-arvoistaa kuntia entisestään ja siten vaarantaa varhais- ja perusopetuksen laatua ja määrää. Kaikilla lapsilla on oikeus kukoistaa. Jotta se olisi mahdollista, on resurssit suunnattava enemminkin lasten varhaisten vuosien kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen ja niiden tukemiseen.

18.58 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Jokaisella lapsella on oikeus unelmoida ja tavoitella unelmiaan riippumatta siitä, mihin perheeseen ja mille alueelle sattuu syntymään. Me valitettavasti kuitenkin tiedämme, että lapset ja nuoret eivät tässä yhteiskunnassa ole yhdenvertaisessa asemassa näitä unelmiaan tavoitellessaan. Me olemme kuulleet tänään tässä salissa hyviä ja tärkeitä puheenvuoroja myös opposition riveistä siitä, miten tärkeää on tukea varhaislapsuudesta nuoruuteen ja aikuisuuden kynnykselle saakka. Valitettavaa on se, että meillä on tuolla tälläkin hetkellä monta nuorta aikuista ikävässä tilanteessa, koska tässä salissa ei aikaisemmin ole kyetty tekemään sellaisia aidosti vaikuttavia toimenpiteitä, joilla nämä nuoret oltaisiin kannateltu siihen pisteeseen, että heillä olisi ollut aidosti yhdenvertainen mahdollisuus taustastaan riippumatta tavoitella unelmiaan ja unelma-ammattiaan. Nyt meidän täytyy tehdä kunnianhimoisesti töitä sen eteen, että tässä maassa lapset ja nuoret olisivat tasa-arvoisessa asemassa ja että heistä jokaisen oikeus löytää oma polkunsu toteutuisi.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Opinnot ovat keino turvata ja avata mahdollisuuksia tulevaisuuteen. Tämä hallitus on nyt päättänyt toteuttaa muun muassa oppivelvollisuus uudistuksen, jonka tavoitteena onkin nimenomaan turvata jokaiselle oma reitti koulutuksessa kohti omaa unelma-ammattiaan täysi-ikäisyyteen saakka. Tällä uudistuksella pyritään ensisijaisesti varmistamaan, ettei yksikään nuori enää putoaisi. On kuitenkin tärkeää huomioida, ettei tässä uudistuksessa ole nyt kyse vain velvollisuuksista vaan ennen kaikkea oikeudesta ehjään opintopolkuun, sellaiseen, jossa tukea täytyy olla riittävästi saatavilla aina varhaisista vuosista aikuisuuden kynnykselle saakka. Meidän täytyy uudistuksen ja sen ohella tehtävien toimenpiteiden myötä onnistua rakentamaan sellaista koulutuspolkua, jossa ei ole aukkoja, joihin putoaisi esimerkiksi oman perhetaustan tai varallisuuden vuoksi. Oppivelvollisuuden pidentämisen lisäksi onkin tärkeää, että panostetaan nyt riittävästi erityisesti nivelvaiheiden tukeen ja ohjaukseen. Lisäksi tästä opintopolusta tehdään nyt aidosti maksuton ihan sinne loppuun saakka.

Yhdenvertainen ja erilaisia polkuja kunnioittava koulutus on parhaimmillaan vahva ponnahduslauta aikuisuuteen. Ei kuitenkaan riitä, että suuntaamme katseen toiselle asteelle, vaan meidän pitää katsoa jo paljon varhaisempiin vuosiin — aikuisuuteen ja aina työelämään saakka kuljettava koulutuspolku kun alkaa jo niin kovin paljon aikaisemmin, kuten tässä salissa olemme tänään useaan kertaan kuulleet. Perustaidot ja turvallinen pohja on onnistuttava takaamaan jokaiselle lapselle. Emme voi puhua liikaa turvallisen lapsuuden merkityksestä. Meidän tulee tarkastella lapsuutta ja nuoruutta, kasvu- ja oppimisympäristöä kokonaisuutena yli sektorirajojen, ja meidän tulee onnistua tekemään päätöksiä kokonaisuus huomioon ottaen. Olenkin erittäin kiitollinen siitä, että tämä Marinin hallitus on nyt jo onnistunut palauttamaan jokaiselle lapselle oikeuden varhaiskasvatukseen, sekä siitä, että tämä hallitus myös alentaa varhaiskasvatuksen maksuja sekä mahdollistaa oppimisen tuen kehittämisen varhaiskasvatukseen.

Tiedämme myös, että oppimisen eriytyminen alkaa jo alaluokilta. Siksi varhainen tuki onkin avainasemassa. Koulutuspolkua tulee kehittää kokonaisuutena. Hallituksen päätökset toteuttaa esimerkiksi peruskoulun tasa-arvo-ohjelmaa ja tuoda sitovat mitoitukset oppilashuoltoon kaikille asteille ovat tärkeitä päätöksiä. Näitä henkilöstömitoituksia tehtäessä meidän täytyy olla tarkkoina, että ne määritellään sellaiselle tasolle, jotta ne aidosti parantavat resursseja ja sitä, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus saada sitä tukea omassa lähikoulussaan kaikkialla Suomessa. Lisäksi meidän tulee muistaa kiinnittää huomattavasti enemmän huomiota lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten jaksamiseen, osaamiseen ja hyvinvointiin työssä. On selvää, että näiden turvallisten arjen aikuisten työssäjaksaminen tai jaksamattomuus heijastuu aina kasvatukseen, opetuksen ja lapsen saaman palvelun laatuun.

Arvoisa puhemies! Maailma on muuttunut paljon jo siitäkin, kun itse pohdin, mitä tehdä ja mihin suunnata peruskoulun jälkeen. Moni asia on tällä hetkellä vieläkin epävarmempaa ja nopeammin muuttuvaa. Siksi on nyt äärettömän tärkeää, että me onnistumme poistamaan esteitä sieltä nuorten koulutuspolkujen varrelta ja tukemaan nuoria näissä elämänvaiheissa. Me tiedämme, että lähes joka kolmas lukiolainen on kertonut, että lukiokoulutuksen kustannukset aiheuttavat perheelle taloudellisia vaikutuksia. Oikeuden opiskella ei tule olla rahasta kiinni, ja siksi opiskelusta lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa tulee nyt tehdä maksutonta. Hienoa, että hallitus tähän ryhtyy. Tämä on ainut oikea päätös, sillä on aivan turha väittää, että tähänkin saakka on voinut opiskella riippumatta siitä, minkälainen on perheen tulotaso. Kyllä, siihen on voinut saada tukea, mutta jokainen, joka on seurannut

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

köyhistä oloista kasvavan lapsen tai nuoren elämää tai kokenut sen itse, tietää, että perheen heikko toimeentulo tai tulotaso varmasti huolestuttaa nuorta ja voi vaikuttaa ratkaisevasti hänen päätöksiinsä hakeutua opintojen pariin.

Tämän uudistuksen rahoituspohja tulee myös tehdä oikeasti realistisesti ja kestävästi niin, että maksuttomuuden rinnalla kyetään turvaamaan myös riittävät resurssit lähiopetukseen ja opintojen ohjaukseen. Opiskelijoiden kohtaamiseen sekä nivelvaiheiden läpi tukeamiseen täytyy olla aikaa, jotta jokainen löytää oman paikkansa. Meidän tulee siis onnistua turvaamaan myös ne oppimisen resurssit, ja resurssit vaativat myös realistisia panostuksia rahoituksen puolella.

Meidän tulee pitää huolta myös esimerkiksi kuntien kyvystä turvata laadukkaan opetuksen mahdollisuudet. Koronakriisi on kurittanut koko Suomea, ja meidän pitää pitää huolta, että missään kunnassa ei ajauduta siihen tilanteeseen, josta saamme kuulla huolestuttavia uutisia, että esimerkiksi kasvatus- ja opetusalan henkilöstöä oltaisiin lomauttamassa. Se tarkoittaa aina turvallisten aikuisten vajetta lasten ja nuorten arkeen eikä ole kestävä tie inhimillisesti mutta ei taloudellisestikaan. Meidän tulee tarkastella kokonaisuutta, sitä ei voi liikaa korostaa. Meidän tulee antaa apua lapsiperheille, mielenterveys- ja päihdeongelmiin ja vahvistaa yleisesti sosiaali- ja terveydenhuollon resursseja, jotta kenenkään opintopolku, kasvu ja kehitys eivät katkea sosiaalisten tai terveydellisten syiden vuoksi.

Arvoisa puhemies! Tässä maassa jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla aidosti mahdollisuus tavoitella juuri sitä elämää ja ammattia, jonka kokee itselleen parhaiten soveltuvaksi, johon itsellä on annettavaa ja joka itseä kiinnostaa. Muistan varsin hyvin kommentit siitä, miten kuulin, etten perhetaustani vuoksi tilastojen valossa voisi koskaan saavuttaa korkeakoulututkintoa. Omalla kohdallani nuo kommentit saivat sen sijaan sisuuntumaan ja ehkä osittain työnsivät kierteeseen, jossa tutkinto tutkinnolta pyrin todistamaan niitä virheellisiksi, mutta ne olisivat voineet myös lamaannuttaa, purkaa unelmia tai kaventaa polkuja. Toivon, ettei tässä maassa yksikään nuori ainakaan järjestelmän taholta koskaan joutuisi vastaavia epäilyjä enää kuulemaan, ettei yhdenkään nuoren unelmia epäiltäisi ja taitoja vähäteltäisi. Meidän ei tule myöskään arvottaa ammatteja tai koulutustasoja tavalla, josta ei ole mitään hyötyä. Kaikki työ on arvokasta, ja jokainen ihminen on arvokas, oli työssä tai millä koulutuksella tahansa tai ei. Esimerkiksi raha, perheen mielenterveys- tai päihdeongelmat, koulukiusaaminen, kouluväkivalta tai etninen tausta ei saa olla syynä sille, ettei voisi unelma-ammattiaan ja -koulutustaan tavoitella.

Näin ollen hallituksen esitys oppivelvollisuuden pidentämisestä yhtenä keinona monien muiden joukossa on lämpimästi kannatettava.

19.05 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Olen suhtautunut johdonmukaisen kielteisesti hallituksen oppivelvollisuuden pidentämisen pyrkimyksiin, vaikka koululaitos, peruskoulu ja osaaminen ovat armaassa Suomessamme itselleni yksi tärkeimpiä yhteiskunnallisia asioita. En ole suhtautunut kriittisesti siksi, että vastustaisin kouluttautumista, työllisyyden parantumista tai sitä, että kaikilla on mahdollisuus käydä toinen aste, vaan siksi, että kyse on hyvin perinteisestä laastaritoimenpiteestä, joka ei korjaa niitä ongelmia, joita sen toivottaisiin korjaavan.

Suurin osa ongelmista koululaitokssamme juontaa peruskoulusta. Suuret erot eri koulujen ja alueiden välillä, haastavampi oppilasaines, opettajan heikko auktoriteetti, oppilaiden omaan motivaatioon luottava vaativa opetussuunnitelma, digilaitteiden itseisarvo, käytös- ja keskittymishäiriöt, oppimisvaikeudet ja erityisesti se, että takeita oppimisesta ei

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

ole, ovat suistaneet entisen Pisan ykkösmaan huolestuttavaan luisuun. Koululaisten osaamistaso laskee ja taidot heikentyvät kaiken aikaa niin äidinkielessä kuin matemaattisissa aineissa. Esimerkiksi Vantaalla luetun ymmärtäminen on heikentynyt vuodesta 2016 kaililla tutkituilla luokka-asteilla eli kolmannella, kuudennella ja yhdeksännellä. Tuloksiin vaikuttavat tutkijoiden mukaan erityisesti monikulttuuristuminen, erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden oleminen tavallisissa luokissa eli inklusio ja lasten kotiolot. Monissa kouluissa menee hyvin, mutta monissa ei mene. Niissä on lapsia, joilta puuttuvat sosiaalisen kanssakäymisen taidot, vanhemmuuden tuki ja turva. Niissä on impulsiivisia ja huonovointisia lapsia, jotka elävät peli- tai virtuaalimaailmoissa ja joille koulun henkilökunta ei riitä avuksi. Syrjäytymistä ei valmiiksi taputeltu.

Kuten jo ennen eduskuntavaaleja perussuomalaiset toivat esiin, tarvittaisiin oppimistakuu. Luokalta toiselle ei saa päästää, mikäli tiettyä osaamista ei saavuteta. Etenkään niin sanottuja tsemppi- tai säälinumeroita ei saisi antaa peruskoulun päästötodistukseen, ei kenellekään. Kun peruskoulussa asioita katsotaan läpi sormien, ongelmat kasautuvat toiselle asteelle, erityisesti ammatillisiin oppilaitoksiin. Nuori, joka osaa hädin tuskin lukea kunnolla ja kärsii ehkä elämänhallinnan ongelmista jo teini-iässä, ei selviä koulussa, jossa lähiopetus on vähäistä eikä kukaan katso riittävästi perään. Kuten moneen kertaan tänäänkin on korostettu, ongelma ei tälläkään hetkellä ole se, ettei toiselle asteelle mentäisi, vaan se, että ammattikoulu keskeytetään niin usein, ja sekin, ettei sieltä valmistuneilla välttämättä ole lainkaan vaadittavia taitoja.

Mikäli me haluamme palauttaa suomalaisen koulun ja osaamisen huipulle, pitää myöntää tehdyt virheet. Koulun liiallinen liberalisointi, keskittyminen ideologisiin hankkeisiin, maahanmuuton ongelmien maton alle lakaisu ja ylipäättänsä hyväksi osoittautuneiden perusasioiden hylkääminen ovat kaikki syitä tähän tilanteeseen. Rahaa voisi tietysti aina panna enemmänkin.

Arvoisa puhemies! Hallitus sanoo, että kyseessä on työllisyystoimi, ja sanoo, että tavoite on 2060-luvulle. Kuitenkin nykykoulussa on käynnissä äsken kuvaamani hyvin oleellisia prosesseja, jotka tekevät tyhjäksi tämän näpertelyn, joka ei vaikuta positiivisesti työllisyyteen, osaamiseen, oppimiseen eikä hyvinvointiinkaan. Myös opettajan auktoriteetin lasku vaikuttaa koulumaailmassa. Sekin kohdistuu erityisesti poikalapsiin, jotka keskimäärin hyötyisivät tiukemmista rajoista. Lepsulla linjalla ei onnistuta puuttumaan edes kouluväkivaltaan. Tiedämme erityisesti, että sukupuolten väliset erot ovat Suomessa hyvin korkealla.

Myös puhelimet ja muut laitteet aiheuttavat monissa luokkahuoneissa enemmän ongelmia kuin oppimista. Paluu kynien pariin ja oppimistilanteiden rauhoittaminen digitulvalta auttaisi monia. On olemassa useita tutkimuksia, joiden tulosten mukaan koululaisten ja nuorten aivot aktivoituvat selvästi enemmän käsin kirjoittaessa kuin tietokonetta käyttäessä. Yksittäiset opettajat ovat Suomessakin tehneet kokeita, joissa ovat huomanneet, että oppilaiden koearvosanat paranevat huomattavasti, kun näppäimistöjen sijaan muistiinpanot tehdään kynällä. Tämä taito olisi syytä palauttaa. Se ei tee huonoa meille aikuisillekaan. Perussuomalaiset ovat esittäneet kännykkäkieltoa oppitunneille. Alakoululaisilla puhelinta ei tarvittaisi välitunneillakaan. Suomen ei pitäisi teknologiauskossaan olla naiivi.

Arvoisa puhemies! Suomalaiset ovat perinteisesti arvostaneet koulua ja opettajia hyvin paljon, ja opettajat ovat olleet erittäin hyviä ja korkeakoulutettuja. Koulu on lapselle tärkeä sosiaalinen yhteisö, kiinnike yhteiskuntaan, kodin ja perheen jälkeen mahdollisesti tärkein, ja tämä näkemys on varmasti ollut yksi oleellisimmista maamme korkean koulutus-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

tason takaajana. Nyt suomalaisten koulutustaso on kääntynyt laskuun. Näenkin nämä ongelmat paljon laajemmin kuin pelkkinä taloudellisten resurssien puutteina. Kulttuuri on muuttunut, osin vastauksena muuttuneeseen lasten ympäristöön, osin aktiivisesti tehtyjen pedagogisten virheiden seurauksena. Meidän olisi tärkeää huolehtia siitä, että opettajan ammatti pysyy haluttuna, yliopistoihin riittää tasokkaita hakijoita ja valmistuvat opettajat ovat päteviä ja osaavia. Opetuksen pitäisi keskittyä perusasioihin, hyviksi havaittuihin metodeihin.

Arvoisa puhemies! Tuleva laki oppivelvollisuudesta on kuntia velvoittava, joten ylimääräiset kustannukset lankeavat niille. Rahaa ei kuitenkaan ole luvassa riittävästi, ja tiedämme jo nyt, että kaikkia oppivälineitä ei tulla saamaan. Se, mikä lopulta valitettavasti joutaa, on yleensä henkilökunta ja opetus- ja tukiresurssit. Tällöin hienosta tavoitteesta tuleekin koulutusleikkaus. Itse suhtaudun paljon positiivisemmin toisen asteen maksuttomuuteen kuin tähän oppivelvollisuusiän nostamisen pakeroon. Vaikka nämä asiat tietysti liittyvät oleellisesti toisiinsa, koska toinen ei ole mahdollinen ilman toista, olisi ne mielestäni syytä kuitenkin erottaa. Se, mitä kouluihin [Puhemies koputtaa] eniten tarvitaan, on arvonalautus perusasioihin, opetukseen ja oppimiseen, opettajan rooliin. Oppivelvollisuuden pidentäminen ei tässä auta. — Kiitos.

19.12 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Otetaan sen verran vauhtia historiasta, että on mielenkiintoista todeta, että vuonna 1971 koulutuskomitea esitti 12-vuotista oppivelvollisuutta Suomeen. Siis oppivelvollisuusiän nosto on jo silloin ollut läsnä koulutuspoliittisessa keskustelussa. Se, minkä takia tuo asia ei silloin lähtenyt etenemään — en käy sitä nyt tietystikään syvemmillä läpi — johtuu ensisijaisesti siitä, että silloin ajateltiin, että jos nuorista niin iso osa jää opiskelemaan, tulee työvoimapula, ja se oli varmaan aika oikea arvio siinä 70-luvun isossa kasvuvaiheessa olevassa Suomessa, teollistuminen ja asuntorakentaminen ja niin edelleen. Tänä päivänä tilanne on sellainen, että tämä oppivelvollisuusiän nosto on myöskin työelämän kannalta ja nuoren kansalaisvalmiuksien kannalta aivan välttämätön. No, mutta me olemme tästä asiasta ymmärtääkseni kuitenkin aika paljon yhtä mieltä.

Nyt minun on pakko kyllä todeta edustaja Purralle — hän lähti pois — kun hän kutsui tätä oppivelvollisuusiän nostoesitystä vähän niin kuin perussuomalaiset muutenkin, että se on laastari: Kansainvälinen kehitys, kuulkaa, hyvät ystävät, tukee tätä laajentamista. Vanhin tiedossamme oleva esimerkki yli 16 ikävuoden ulottuvasta oppivelvollisuudesta on Belgia, jossa ikä nostettiin 18 ikävuoteen 1983, Itävallassa 2016. Hollannissa laki velvoittaa 16–17-vuotiaita osallistumaan koulutukseen, mikäli heillä ei ole toisen asteen tutkintoa. Oppivelvollisuus ulottuu toisen asteen koulutukseen siis Belgiassa, Portugalissa, Itävallassa, Hollannissa, Englannissa, Saksassa, Israelissa ja joissakin Kanadan, Australian ja Yhdysvaltain osavaltioissa. Yhdysvaltain osavaltioista on myöskin tutkimustietoa siltä osin, että kun on verrattu näitä osavaltioita, joissa on oppimisiän nosto asetettu 18 ikävuoteen, niin enempi osa ikäluokasta sen myöskin suorittaa. Ja nyt, hyvät perussuomalaiset, kannattaa kuitenkin pysähtyä tähän asiaan vakavasti. Onko näissä maissa — hei, kamoon — laitettu vain laastaria? Siellä ovat parlamentit päättäneet tästä asiasta. En ole ottanut selvää, milloin siellä on äänestetty tai milloin ei, mutta päätökset on tehty, varmaan ihan järkevistä syistä. Vetoan ihan oikeasti teihin, koska uskon, että sitä älliä löytyy, kun sitä halutaan käyttää. [Sheikki Laakson välihuuto]

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Sitten ihan tähän isoon peruskysymykseen vielä: Eihän tämän oppivelvollisuusiän nosto yksin riitä. Olen kirjoittanut, puhunut paljon siitä, että se vaatii rinnalleen vahvan — vahvan — peruskoulun kehittämisen, [Jari Koskela: Hyvä!] pedagogisen, toiminnallisen. Tuodaan työelämää yläasteelle lähemmäksi ja niin edelleen. Sitä pyritään tekemään ja sitä tehdään. Samanaikaisesti nyt ollaan myöskin tekemässä oppilasarvioinnin ja arvostelun uudistus, joka myöskin on aivan välttämätön.

Olen itse asiassa siitakin kantanut huolta, että meillä osa lapsista ja nuorista pääsee liian löysästi luokalta toiselle. Se on kiistatta ongelma. Ja silti me käytämme, hei... — Voisin kysyä edustaja Purralta, nyt teen retorisen kysymyksen edustaja Ranteelle: paljonko arvioitte, että me käytämme tällä hetkellä perusopetuksessa tuki- ja erityisopetukseen rahaa? Se on vaikea kysymys, ei siihen tarvitsekaan osata vastata. Siihen ei ole tarkkaa lukua, koska pitää laskea myöskin kuntien osuus, mutta puhumme noin 200 miljoonasta eurosta. [Perussuomalaisten ryhmästä: Oho!] 20 prosenttia lapsista saa tänä päivänä tuki- ja erityisopetusta. Se on erittäin iso määrä, mutta se on varmaan tarpeellista, mutta silti sen vaikuttavuudesta voisi nyt ajatella, että se ei ole ehkä sitä luokkaa kuin sen soisi ja toivoisi olevan.

No, sitten myöskin itse näen sillä tavalla, että tämä oppivelvollisuusiän nosto kirittää ja, sitaateissa, pakottaa koko tämän koulutusjatkumon kehittämistä. Ja näinhän hyvä hallitus tekee: merkittävä panostus varhaiskasvatukseen kehittämiseen, joka on erittäin tärkeä alue, samaten esiopetukseen. Varhaiskasvatuksessa ovat kehitteillä nämä laatu- ja tasa-arvo-ohjelmat ja myöskin tukeminen. Mutta niin kuin nämä kansainväliset esimerkit ja Suomen kokemus osoittavat, vaikka me olemme tehneet erittäin paljon näitä kohdennettuja toimia — en luettele niitä kaikkia tässä — niin silti 10—15 prosenttia ikäluokasta ei saavuta toisen asteen tutkintoa. Se on iso kansallinen ongelma, jonka vuoksi hallitus on ryhtynyt toimenpiteisiin ja jonka vuoksi olen pettynyt, että kokoomus ja perussuomalaiset suorittavat tämmöistä laaja-alaista koulutuksen pohdiskelua, joka osin osuu maaliin — totta kai meillä on koulutuksessa ongelmia. Vaikka meillä on Pisa-tulostenkin mukaan Euroopan paras peruskoulu, niin silti siellä on vakavia ongelmia, joita nyt halutaan korjata ja parantaa ja petrata. [Puhemies koputtaa] — Huomaan, että aika täyttyi. Kiitoksia.

19.19 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Todellakaan perussuomalaiset eivät kyllä halua, että nuorten koulutustaso millään tavalla laskisi, vaan nimenomaan, että se nousisi. Mutta nämä rahat ja nämä toimet pitäisi suunnata aivan toisella tavalla — niihin, joilla on kykyä, halukkuutta opiskella. He saisivat laadukasta koulutusta. [Jukka Gustafsson: Ja toiset jätettäisiin rannalle ruikuttamaan!] — Ei se niin mene, koska joka ikinen, joka haluaa opiskella ja kykenee opiskelemaan, silloin jäisi siihen. Jos sinne viedään väkipakolla, poliisitko heidät sinne sitten roudaavat takaisin? — Siitä 15 prosentista, mistä te puhutte täällä, suurin osa on siinä elämäntilanteessa — on alkoholiongelmia, huumeongelmia, mitä tahansa — että se ei auta heihin millään tavalla, koska tilanne on se, että se koulu ei poista niitä ongelmia. Jos me emme pysty peruskoulussa tällä hetkellä näihin asioihin puuttumaan, niin vielä vähemmän pystytään teini-ikäisiin toisen asteen opiskelijoihin tässä asiassa vaikuttamaan. Joskus on pakko sanoa, kun kuuntelee täällä, että onko täällä koko jengi niin kaukana siitä oikeasta nuorten elämästä, etenkin siitä huonosta elämästä, ettei ymmärretä, millä tavalla se asia oikeasti tuolla kadulla menee. [Paula Risikko: Juuri niin!] Käänätkö te aina pään muualle siinä kohtaa, kun te ajatte sellaista nuorten ohi? [Jukka Gustafsson: Ei tässä nyt aseteta itseä muiden yläpuolelle!] — Asetan tai asetan, itsehän siellä edustaja Gustafsson asettaa ketä millekin tasolle.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Nyt olisi oikeasti pitänyt nimenomaan panostaa maksuttomuuteen, oppimisvaikeuksiin, laatuun, kiusaamiseen ynnä muihin. Lukemattomat opettajat ovat varmasti teillekin lähettäneet sähköpostia tästä asiasta ja kritisoineet tätä. En tiedä, oletteko te niitä lukeneet. OAJ tietysti on ollut tämän asian puolella, mutta OAJ ei kaikkia opettajia edusta, ja OAJ:llä on asiassa vähän muitakin pointteja kuin pelkästään se, millä tavalla tämä koulutustaso menee. Nyt tässä rahat oikeasti palavat oppikirjoihin, kuljetuksiin, isolta osin jopa sille joukolle, joka ei näitä tukia välttämättä olisi tarvinnutkaan — puhutaan vaikka omista lapsistamme.

Itse olen esimerkiksi ollut ammattikoulussa, saanut silloin aikoinaan todella laadukasta koulutusta. Jälkikäteen todellakin tajusin, kuinka laadukasta se koulutus on. Nyt tällä hetkellä neljäs mukula on toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Joka ikisellä — kun minä olen heidän kanssaan jutellut, niin pystyn tulkitsemaan — koulutuksen taso on kaukana siitä, mitä minä sain 80-luvulla. Tämä on tällä hetkellä se ongelma, koska yrityksillä ei ole tarve saada töihin toisen asteen koulutuksen läpimenijöitä, jotka ovat rämpineet sen jotenkin nippa nappa läpi, vaan ne tarvitsisivat sellaista porukkaa sieltä toisen asteen koulutuksesta, että nämä osaavat oikeasti sitä ammattia jollain tavalla, eikä niin, että otetaan melkein kuin pystymetsästä, vaikka on ammattikoulun penkiltä. Hyvä esimerkki: Vanhin poikani kävi logistiikka-alan koulutuksen, tuli meille suoraan ammattikoulusta töihin. Minä en voi tajuta, miten kokematon hän oli kolmen vuoden opiskelun jälkeen. Hän oppi meillä kolmessa kuukaudessa enemmän kuin siinä kolmen vuoden aikana. Siinä vaiheessa minua rupeesi kiinnostamaan heti seuraavat lapset, jotka menivät kouluun, ja heiltä olen koko ajan kysellyt, millä tavalla tässä mennään.

Nyt tässä on ongelma nimenomaan se, että me yritämme tehdä tästä jutusta olevinaan sellaisen, että me saamme tämän homman pelaamaan, vaikka meidän oikeasti pitäisi panostaa siihen, että saadaan koulutus sille tasolle, mikä tämän koulutuksen tason pitäisi olla. Tämä sama ongelma rupeaa olemaan jo oikeasti meillä peruskoulussa — niin kuin tässä on aikaisemmin monta kertaa puhuttu, että hyvä, jos osataan enää laskea tai lukea, kun päästään koulusta pois. Missään nimessä ei minulla eikä perussuomalaisilla ole mitään sitä vastaan, että koulutukseen satsataan. Siihen pitää satsata, se on sanomatta selvää, mutta tällä tyylillä, millä me nyt olemme tekemässä... [Jukka Gustafsson: No, mikä se teidän tyyli on?] — Meidän tyyli on nimenomaan se, että se mahdollisuus pitää taata jokaiselle, joka haluaa toisen asteen koulutuksen käydä, ja niin, että se on maksuton niille, jotka tosiaankin sen tarvitsevat. [Hilkka Kemppi: Kuulostaa tutulta!] Juuri tämä on se tärkein asia. Minä voin kertoa, että minä näen niin sieluni silmin sen tilanteen, kun sinne työnnetään niitä opilaita, joilla on henkisiä ongelmia tai aikaisemmin mainitsemiani alkoholi- tai huumeongelmia ja etenkin motivaation puutetta. Mitä he tekevät siellä koulussa? Eivät he siellä oikeasti pääse elämän syrjään kiinni. He tarvitsevat ihan muuta apua kuin pelkästään koulutusta. He tarvitsevat ihan ensi töikseen ihan muuta ammatillista apua. — Kiitos.

19.26 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Taidan olla poikkeus tässä salissa, nimittäin lähestyn tätä uudistusta varsin käytännönläheisesti eikä tämä aihe varsinaisesti kuohuta minua, koen tälle vain merkittävää tarvetta. Se toki on kuohuttanut tänään, että olen havainnut edustajien puheenvuoroissa vähättelyä koulutuksen merkitystä kohtaan, ja opettajana olen ollut siitä erittäin harmissani.

Minusta on selvää, että nuorten syrjäytymiseen, koulupudokkuuteen ja osaavan työvoiman haasteeseen ei ole vain yhtä ratkaisua. Oppivelvollisuusiän pidentäminen on työkalu

siinä isossa saavissa ja siinä kohtaa paikallaan, jos sille tarve löytyy, ja mielestäni tarve on selkeä, kun katsoo peruskoulun ja toisen asteen väliin jäävää nivelvaihetta, jossa nuorella ei ole rinnallakulkijoita riittävästi matkan varrella.

Ensin isosta kuvasta, johon yritän meitä pikkuhiljaa jälleen palauttaa: Tässä hallituksen esityksessä kyse on 129 miljoonan euron investoinnista, 129 miljoonan lisäresursoinnista. Koulutukseen investoidaan joka vuosi noin 16 miljardia euroa, josta puolet jakautuu peruskouluun ja varhaiseen tukeen, ja tämä 16 miljardia siis pitää sisällensä nämä kunnan saamat tuet esimerkiksi peruskoulun puolelle. Tällöin painopiste pysyy edelleen varsin vahvasti peruskoulussa ja varhaisessa tuessa, varhaiskasvatuspalveluissa. Varhaisen tuen puolella jatketaan muun muassa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman resursseja, varhaiskasvatusmaksuja alennetaan ja varhaiskasvatukseen lisätään kolmiportaista tukea. Oppilashuollon resursseja lisätään, ja muun muassa peruskoulun tasa-arvohanke lähtee liikkeelle, harrastamisen historiallisesta uudistuksesta puhumattakaan, joten koen, että edelleen koulutuspolitiikan iso kuva on varsin selkeästi varhaisessa tuessa, varhaisessa puuttumisessa ja esimerkiksi peruskoulun oppilashuollon tukemisessa, josta edustaja Laakso esimerkiksi kuvasi selkeästi, mikä tarve nuorilla on oppilashuollon palveluiden osalta. Mielenterveys ja kokonainen hyvinvointi siellä koulupäivän aikana — siitäkin on koulun tehtävä huolehtia.

Tämä uudistus on koulutus- ja työvoimapolitiittinen hanke. Tarve tälle hallituksen esitykselle on mielestäni ilmeinen, ja se todettiin jo valtion nuorisotakuun johtoryhmässä — joka oli kokoomuslaisen ministerin asettama johtoryhmä — yksimielisesti, vuonna 2016 muistaakseni, kun istuin tuossa työryhmässä. Edelleen noin joka kuudes nuori jää ilman toisen asteen tutkintoa ja sitä myöten vaille ammattia, ja kun me tiedämme, että pelkän peruskoulun suorittaneilla työllisyysaste on alle puolet, noin 45 prosenttia, niin mielestäni on silkkää välinpitämättömyyttä, jos emme yritä löytää keinoa tuon asian korjaamiseen. Taloudellisesti tämä on kannattava investointi, sen ovat todenneet muun muassa Vihriälän raportti ja Etlan asiantuntijat. Koulutukseen osallistumisastetta nostamalla saadaan valmistuneita enemmän, ja tätä kautta tämä työllisyysnäkökulma toteutuu. Kyseessä on toki varsin pitkäjänteinen uudistus, sillä tämä uudistus tulee voimaan yksi ikäluokka kerrallaan. Ja kun me pohdimme nyt sitä kunnan mahdollisuutta johtaa tätä muutosta ja reagoida siihen, niin keskikokoisella kunnalla ikäluokka on noin sadan nuoren tai lapsen verran. Koen, että tämä vaiheittainen voimaantulo on erittäin hyvä asia. Ensi vuodelle budjetoitu raha on 22 miljoonaa euroa, ja on ilmiselvää, että meidän osaltamme tulee tukea kuntia tässä muutoksessa niin, että se on mahdollisimman kivutonta ja lasten ja nuorten kannalta hyvä asia.

Oppositio ei ole keskustelusta päätellen huomannut, että iso osa näistä rahoista menee ohjaamisen tukemiseen ja yksilöllisiin opintopolkuihin, joita tänään on myös peräänkuulutettu, alaikäisten ihmisten ohjaukseen elämäntilanteessa, jossa moni kokee voimattomuutta edelleenkin. Kukaan ei synny tekemään armovitosia — kuten edustaja Räsänen tänään kuvasi, näiden armovitosten kautta, tätä uudistusta — vaan ohjausta, itsetuntoa ja motivaatiota toden totta tarvitaan. Olen varsin ylpeä siitä, mihin suuntaan tämä oppivelvollisuuskokonaisuus eteni lausuntokierroksen jälkeen ja miten paljon lausuntokierroksen tuloksia on huomioitu tässä hallituksen esityksessä, mikä meillä tällä hetkellä on pöydällä. Esimerkiksi juuri ohjauksen laadun kehittämisen ja vapaan sivistystyön sekä työssäoppimisen kannalta — joita edustaja Laaksokin tänään peräänkuulutti: työssäoppimista ja erilaisia vaihtoehtoja — täällä on todella tehty muutoksia ja parannettu sitä kokonaisuutta, ja koen, että se on nimenomaan tämän esityksen vahvuus.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Kokoomus puhui kyllä valinnanvapaudesta, kun kyse oli sote-asioista, mutta missä ovat ne puheet nyt, kun me pyrimme luomaan aitoa valinnanvapautta myös koululaisten, toisen asteen koululaisten, kohdalle. Tässä esityksessä nimittäin vahvistetaan vapaan sivistystyön vaihtoehtoja, tuodaan ne aidosti nuorille mahdolliseksi, myös niille nuorille, joilla ei ole itsellään varaa ostaa esimerkiksi kansanopistojen pitkiä opintolinjoja. Tai tuodaan oppisopimuskoulutusta, koulutussopimusta — uutta koulutuksen muotoa työelämän puolella — paljon lähemmäksi nuorten arkea. Se on minusta sitä valinnanvapautta, jolle tässä kohdalla tulisi liputtaa ja josta tulisi olla ylpeä.

Edustaja Häkkäselälle haluan todeta, että jopa neljännes toisen asteen keskeyttäneistä kertoo, että rahan puute on ollut vaikuttamassa siihen, että he ovat keskeyttäneet opintonsa. Kyse voi siis todellakin olla myös rahan puutteesta koulupudokkuuden kohdalla, ja se on myös todettu näissä tutkimuksissa.

Pohjimmiltaan kyse on kuitenkin siitä, uskooko koulutuksen merkitykseen 2020-luvun Suomessa, uskooko siihen, että opettajat osaavat hoitaa työnsä ja että nuoret voivat nousta, että vaikka on sellainen tunne, että ei pääse eteenpäin, niin koulupolulla on auttajia. Minä todella uskon siihen asiaan ja toivon, että myös oppositio uskoo.

19.33 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Koskaan ei ole liian myöhäistä tukea ja auttaa. On tärkeää, että me aloitamme ihan sieltä koulupolun alusta, mutta myöskin se on tärkeää, että me jatkamme sitä tukea koko koulupolun varrella. Suomi tarvitsee jokaisen nuoren, ja kun olen pitkään tehnyt työtä sellaisten nuorten parissa, joista osa oli selkeästi putoamisvaarassa, niin sain huomata sen, että kun he saivat elämänhallintansa kuntoon, saivat eri asioista onnistumisen kokemuksia, vahvistuivat, saivat aivan kuin ilmaa siipiensä alle ja kun heidät pidettiin välillä tuetusti mukana, niin he lopulta nousivat ja pystyivät jatkamaan koulupolulla eteenpäin.

Tämä oppivelvollisuusiän laajentaminen on tarpeen, että kaikki voidaan pitää mukana. Kuten edustaja Kemppi tuossa edellä sanoi, tässä on myöskin kysymys ohjauksen kehittämisestä ja vahvistamisesta. Täällä on oltu aika yksimielisiä tästä koulutuksen maksuttomuudesta, mutta ehkä tulee erilaisia mielipiteitä siinä, miten tällaiset täsmätoimet kohdennetaan.

Itselleni on tuttua edellisen työn kautta tämä perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaihe, ja sekin on tässä vahvasti mukana. Esimerkiksi kansanopistoille suunnataan 3,5 miljoonaa euroa, ja tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kansanopistojen pitkien linjojen opiskelijavolyymi kasvaa nykyisestä noin 500:sta peruskoulun jälkeisestä opiskelijasta 650 opiskelijaan näin aluksi, ja tätä määrää tarkastellaan sitten uudelleen vuoden 2022 jälkeen, sitä, millaiset tarpeet ovat tässä, kun tämä uudistus etenee. Perusopetuksen jälkeiseen nivelvaiheeseen kootaan tutkintoon valmentavan koulutuksen kokonaisuus, ja sinne ohjataan näitä ohjausresursseja, mutta niitä lisätään myöskin perusopetuksen puolelle ja myöskin toiselle asteelle, ja siihen on varattuna 15 miljoonaa euroa.

Eli on tärkeää, että luodaan aidosti erilaisia polkuja päästä eteenpäin, koska eivät kaikki samalla tavalla opi eivätkä onnistu. Täällä on puhuttu työelämässä tapahtuvasta oppimisesta, käytännön oppimisesta, ja tässähän on mukana myöskin oppisopimuskoulutuksen kehittäminen, ja pidän sitä äärimmäisen tärkeänä asiana. Myös se on hyvä, että tästä oppivelvollisuustehtävästä ja sen hoitamisesta aiheutuneet kustannukset korvataan kunnille ja koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Eli kun sata vuotta sitten oppivelvollisuus päätettiin täällä Suomessa ottaa käyttöön ja 70-luvun alussa peruskoulu, niin nyt on maailman muuttuessa tarpeen sitten katsoa asiaa uudemman kerran, kun työelämän vaatimukset edellyttävät sitä, että meillä on toisen asteen tutkinto. Pidän äärimmäisen tärkeänä myös sitä, että kaikilla toisen asteen tutkinnon tekijöillä olisi myöskin halutessaan mahdollisuus jatkaa jossakin elämänvaiheessa korkea-asteelle, koska uusi työ syntyy nimenomaan sinne korkea-asteen alueelle. Mutta koko ajan meidän täytyy pitää mielessä myöskin se, että jollekin nuorelle se käsillä tekeminen, käytännön kautta oppiminen on juuri se oikea onnistumisen paikka, ja siksi meidän täytyy koko ajan kehittää monenlaisia polkuja.

Tänään on paljon keskusteltu siitä, että tämän rakenteellisen uudistuksen lisäksi tarvitaan monenlaisia täsmätoimia, ja olen siitä hyvin samaa mieltä. Täällä on monessa puheen- vuorossa nostettu esille äärimmäisen hyviä asioita. Tämä rakenteellinen uudistus vahvistaa osaltaan työllisyyttä, ja jos sen kautta voidaan poimia riittävä määrä näitä täysin syrjäytyneitä mukaan, niin se maksaa itsensä takaisin.

Maksuton toinen aste on myöskin äärimmäisen suuri ja tärkeä kädenojennus perheille ja erityisesti sellaisille perheille, joissa koetaan köyhyyttä ja eletään köyhästi, eli poistamme myöskin lapsiperheköyhyyttä tälläkin keinolla. Monessa perheessä venytetään senttejä ja euroja. Jos on useita lapsia esimerkiksi toisella asteella, nämä materiaalmaksut ovat aika suuria, ja tämä tulee heille suureksi tueksi.

Pidän myös henkilökohtaisen koulupolun räätälöintiä erittäin tärkeänä.

Vaikka olemmekin joistakin yksittäisistä asioista erimielisiä, niin uskon, että me löydämme ja kehitämme tästä hyvän tulevaisuuden polun, jossa jokainen löytää paikkansa ja jossa myöskin Suomi saa osaavaa työvoimaa.

19.40 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Ajattelen, että meidän aikuisten tehtävänä ja vastuuna on tehdä kaikkemme, jotta lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus hyvään elämään. Hiukan ehkä ihmettelen sitä, että tässä tänään käydyssä keskustelussa jotkut ovat ikään kuin asettaneet vastakkain varhaisten vuosien tuen ja sitten nuoruuden aikaisen tuen. Ei tietenkään niitä pidä vastakkain asettaa, vaan molempia tarvitaan, ja asioita pitää katsoa jatkumona. Jos toinen unohdetaan, huonosti käy.

Hyvistä kasvuoloista ja hyvinvoivista perheistä voi tulla nuoria, jotka jaksavat ja pärjäävät koulussa omilla lahjoillaan, mutta elämä ei useinkaan mene niin kuin me linjaamme tai toivomme. Keskuudessamme on fyysisiä sairauksia, mielenterveysongelmia, onnettomuuksia, on lomautuksia, työttömyyttä ja muita yllättäviä koettelemuksia, jotka vaikeuttavat nuoren elämää. Lisäksi olemme erilaisia. Se, mikä toiselle sopii, ei välttämättä toiselle käy. Siksi mahdollisuutta tukeen ja apuun ja joustavuuteen tulee olla kaikissa elämänvaiheissa ja erityisesti silloin, kun ihminen on lapsi tai nuori. Lapset ja nuoret tarvitsevat joustavaa, laadukasta koulutusta. Mutta ennen kaikkea siitä olen iloinut tässä keskustelussa, että moni on muistuttanut siitä, että lapsen ja nuoren lähtökohta ja kasvun perusta on siellä hänen omassa kodissaan, omassa perheessään, ja ehdottomasti täytyy kiinnittää huomiota siihen, että lapset voivat siellä kodissa hyvin. Lapsen perimmäinen hyvinvointi lähtee sieltä omasta kodista, ja aivan erityisesti lapsen koti on hänen vanhempiansa välisessä suhteessa. Ei liene niin vaikeaa elämäntehtävää kuin lasten kasvattaminen, ja tässä yhteiskunnassa, jossa elämme monella tavalla murroksessa ja muutoksessa, ympäristö ei ole kaikkein helpoin lapsen kasvattamiselle, ei kotona eikä koulussa, vaan tukea tarvitaan sekä kotiin että kouluun.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Hallitus on aivan oikein jo ohjelmassaan linjannutkin, että koulutusta vahvistetaan monella tavalla, mutta myöskin vahvistetaan vanhempien tukea ja lapsiperheiden palveluita. Sitä pitää tehdä rinnakkain varhaiskasvatukseen ja koulutukseen tehtävien parannusten kanssa. Samalla on aivan selvää, ja olen siitä aivan samaa mieltä, että tämä oppivelvollisuusiän nosto ei ratkaise kaikkea, mutta sekin on yhtä selvää, että monille perheille ja nuorille se on erittäin merkittävä parannus ja tuki. Esimerkiksi perheessä, jossa on useampia lapsia, jo heidän kouluttamisensa toiselle asteelle saattaa helposti maksaa jopa kymmeniätuhansia euroja, ja nämä perheet saavat nyt suuren avun. Tietysti me kaikki toivomme sitä, että tämä uudistus, kun se toteutetaan, myöskin näkyy meidän työllisyydessämme ja siinä, että yhä harvempi nuori syrjäytyisi koulutuksesta ja työelämästä.

Tällä viikolla kokoonnuimme sosiaaliturvakomitean kanssa, ja siellä puhuimme työkyvyttömyydestä, ja tuli esille myös se, että erityisesti nuoret jäävät nykyään mielenterveysongelmien vuoksi pois työelämästä, ja se näkyy myös jo koulussa. Ja usein nämä ongelmat tutkimusten mukaan juontuvat jo sieltä lapsuudesta ja sieltä perhepiiristä. Voi olla taustalla perheen rikkonaisuutta tai työttömyyttä, päihdeongelmia, erilaisia turvattomuuden kokemuksia, ja se heijastuu ilman muuta sitten siellä toisella asteellakin sitten. Siksi tarvitaan monenlaisia toimia, ja tämän mielestäni hallitus on huomionnutkin. Nyt hallitus on päättänyt osoittaa lisärahoitusta perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan yhteensä 335 miljoonaa euroa, ja myöskin ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamista lisätään. Ja täällä jo monta kertaa mainittu lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien parantaminen myöskin osaltaan vaikuttaa lasten ja nuorten ja perheiden hyvinvointiin.

Kuva oppivelvollisuusiän nostosta on ehkä viime kuukausina hiukan tarkentunut, kun keskustelua on käyty. Nykyisten tietojen mukaan oppivelvollisuusiän nosto voi olla yksi vaikuttava tekijä niiden monien muiden toimien ketjussa, joita tarvitaan ja joihin hallitusta haluan kannustaa, että jatketaan tällä linjalla, jossa tuetaan sekä koteja ja perheitä että koulumaailmaa ja opettajien ja ohjaajien työtä ja luodaan tällä tavalla nuorille sellaista kuvaa, että me haluamme pitää heistä huolta ja haluamme heidät jokaisen, ihan jokaisen suomalaisen nuoren, mukaan kouluun ja mukaan työelämään ja mukaan tähän yhteiskunnan rakentamiseen.

19.47 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Tavoitteena on oltava, että jokainen nuori suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Pelkkä peruskoulu ei työmarkkinoilla riitä. Ongelmana on, että joka vuosi jopa 6 000 nuorta päättää peruskoulun ilman riittäviä kirjallisia ja matemaattisia valmiuksia, joka kahdeksas poika ei opi peruskoulussa kunnolla lukemaan, tuhannet nuoret ovat joka vuosi vaarassa jäädä yhteiskunnasta syrjään, kun perustaidot eivät riitä toisen asteen opintoihin.

Ratkaisuna hallitus aikoo laajentaa oppivelvollisuutta toiselle asteelle. Oppivelvollisuusiän nosto ei ratkaise toisen asteen keskeyttämisiä. Noin 15 prosenttia ikäluokasta jää ilman toisen asteen tutkintoa. Heidän ongelmansa ovat paljon monimuotoisempia kuin pakon puute. Ongelmana ei ole pakon vaan riittävien perustaitojen puute.

Hallituksen oppivelvollisuusmalli on laastari avohaavaan sen sijaan, että puututtaisiin ongelmien juurisyihin. Tarvitsemme panostuksia ajoissa varhaisiin vuosiin ja peruskouluun. [Jukka Gustafsson: Juuri näin tehdään!] Oppimisen perusta on laitettava kuntoon, jotta sen päälle voidaan onnistuneesti rakentaa. Perusopetuksen korjaussarja on oppivelvollisuuden pidentämistä vaikuttavampi ratkaisu estää nuorten syrjäytymistä. Koulupolun pe-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

rusta luodaan varhaiskasvatuksessa. Kaksivuotisen esiopetuksen toteuttaminen vahvistaisi oppimisen edellytyksiä ja parantaisi myös varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. [Jukka Gustafsson: Sitäkin kokeillaan!] — Edustaja Gustafsson, te mylvitte täällä lähes jokaisen puheenvuoron päälle. Se ei ole eduskunnan tarkoittamaa sivistynyttä välihuutelua. Pyytää oma omapuheenvuoro.

Arvoisa puhemies! Ammattilaiset tunnistavat syrjäytymisriskissä olevia lapsia päiväkodeissa jo kolmevuotiaista. Apua on saatava heti, kun lapsen avuntarve huomataan. Lastensuojelussa tehdään valtava määrä kiireellisiä sijoituksia teini-ikäisille. Se kertoo, että hyvinvointiyhteiskuntamme tuki perheille tulee usein liian myöhään. Tiedetään, että ongelmat ovat olleet olemassa jo pienestä pitäen. Esimerkiksi varhainen tuki perheille ja terapia-takuun toteuttaminen ovat keinoja, jotka vaikuttavat keskeyttämisten juurisyyhin.

Ennen kaikkea tarvitsemme toimenpiteitä jo peruskoulun aikana, jotta perusta myöhemmälle koulupolulle on kunnossa. Luku-, kirjoitus- ja laskutaito ovat edellytyksiä lukiossa ja ammattikoulussa opiskeluun. Näiden puute aiheuttaa opintojen keskeyttämistä. Tähänkään ongelman oppivelvollisuuden laajentaminen ei vastaa. Tutkitusti oppimiserot alkavat kasvaa jo ensimmäisillä luokilla. Nyt hallitus käyttää suurimman voimavaran ja taloudelliset resurssit vasta täysi-ikäisyyden kynnyksellä sen sijaan, että pyrkisimme vaikuttavuuteen ja paljon aikaisemmin. Pitäisi vaikuttaa perustaitoihin niin, ettei kukaan läpäise peruskoulua ilman riittäviä valmiuksia ja opintojen ohjausta.

Toimenpiteitä ja nykyistä vahvempaa oppimisen tukea on kohdistettava erityisesti niille nuorille, joilla on ongelmia peruskoulussa ja jotka ovat vaarassa pudota toisen asteen koulutuksesta. Syytä voivat olla mielenterveys- tai päihdeongelmat tai erilaiset oppimisvaikeudet. Räätelöity henkilökohtainen tuki oikeaan aikaan on vaikuttavampaa kuin yksi ratkaisu koko ikäluokalle. Oppivelvollisuusiän nosto 18 vuoteen ei takaa, että toisen asteen tutkinto tulee suoritetuksi. Toinen aste jatkuu vielä noin vuoden siitä, kun opiskelija täyttää 18 vuotta, ja tunnetusti kannettu oppilas ei koulussa pysy.

Asiantuntijoiden kritiikki hallituksen mallia kohtaan on voimakasta. Kasvatustieteen professorit ja koulujen arjen asiantuntijat, kuten vaikkapa rehtorit, vastustavat oppivelvollisuuden pidentämistä, koska he eivät pidä sitä tehokkaana keinona. Hallituksen oppivelvollisuuden pidentämiseen varaama raha menee käytännössä kokonaan bussimatkoihin ja välineisiin, ei opetukseen tai avun tarpeessa olevien nuorten tukemiseen yksilöllisesti ja kohdennetusti. Vaarana on, että kun hallituksen budjetoima rahoitus ei riitä, tällöin joudutaan tinkimään opetuksen laadusta ja kasvatamme ryhmäkokoja entisestään.

Arvoisa puhemies! Ministeri Andersson täällä sanoi aikaisemmin keskustelussa, että hallitus panostaa 350 miljoonaa euroa varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Hyvä niin, mutta se, minkä ministeri jättää mainitsematta, on, että tuo satsaus on käytännössä kaikki kertaluontoista hankerahaa. Sitä pitää erikseen hakea, ja sen käytöstä on raportoitava. Tämä ei ole mitään pitkäjänteistä perusopetuksen vahvistamista ja varhaisten vuosien tukemista, joita nyt kaikkein kipeimmin pitkäjänteisesti tarvitaan, jotta jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon.

19.54 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! Käsittelemme täällä eduskunnassa historialliseksi luonnehdittua oppivelvollisuuden laajentamista uusille ikäluokille. On tärkeää, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus taustoistaan riippumatta hyvään elämään ja hyvään koulutukseen.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Miten nuorille saadaan työelämän kannalta tärkeä toisen asteen tutkinto? Keinoista on erilaisia näkemyksiä. Ei voi myöskään unohtaa kotien ja vanhempien roolia nuorten tukemisessa kohti unelmia.

Hallituksen esityksen tarkoitus on periaatteessa — siis periaatteessa — ja käytännössä hyvä, mutta pitää myös uskaltaa sanoa, että esityksessä maistuu, ikävä kyllä, hallituksen suunnalta myös vahvan poliittisen näytöksen maku. Nyt halutaan historiaan. Tämä tavoite syrjäyttää pedagogisen harkinnan, ja esitykseen kriittisesti suhtautuville nälvitään täällä salissa, vaikka perusteita erilaisiin näkemyksiin on.

Tässä esityksessä ei koulun arjen asiantuntijoilla ole ollut mahdollisuuksia vaikuttaa lain sisältöön riittävästi tai heitä ei ole kuunneltu. Hallituspuolueet ovat keskustelussa vedonneet tänään useaan otteeseen siihen, että Opettajien Ammattijärjestö tukee tätä esitystä. Melkoinen määrä OAJ:n jäseniä, rehtoreita ja opettajia, pitää tätä esitystä kuitenkin täysin vääränä. [Jukka Gustafsson: Näinhän on aina!] Minäkin olen kuulunut Opettajien Ammattijärjestöön ja en pitkän opetusalan työkokemukseni kautta voi tätä hallituksen esitystä tällaisena puolustaa.

Oppivelvollisuuden pidentäminen ei ole vastaus syrjäytymiseen, pudokkuuteen ja opintojen keskeyttämiseen. Kyseessä on aina monimutkaisten ongelmien vyyhti, joka tarvitsee aina yksilöllisiä ratkaisuja. Oppivelvollisuuden laajentaminen koko ikäluokalle tämän sisältöisenä on sama kuin puutarhuri kastellessaan ruusuja suihkuttaisi samalla vettä viereiselle asfalttipihalle ja ajattelisi, että kyllä nyt kukatkin hienosti kasvavat, kun asfaltti tuolla komeasti kiiltää.

Arvoisa puhemies! Toivon, että asiantuntijakuulemisissa sivistysvaliokunnassa pyydetään paikalle myös opetusalan asiantuntijoita suomalaisista kouluista eikä pelkästään hallituspuolueiden koulutuspoliittisia sihteereitä. Kohdennetut toimenpiteet, opetusryhmien koko, perus- ja erityisopetukseen satsaaminen, oppilashuoltoon satsaaminen sekä toiselle asteelle tehtävät kohdennetut tärkeät toimenpiteet tuottavat parempia tuloksia kuin tämä kategorinen, kovakorvainen hallituksen esitys.

Toisin kuin hallituspuolueet täällä väittävät, näillä aikaisemminkin, esimerkiksi viime hallituskaudella, tehdyillä kohdennetuilla ratkaisuilla on saatu aikaan tuloksia. Pidennetty oppivelvollisuus ei ratkaise mitään.

Oma lukunsa on kuntien rooli tässä uudistuksessa. Nyt valtion suunnalta luvataan kustannuksiin täyttää kompensatiota. Kireän kuntatalouden aikana tämä on tietenkin tärkeä viesti vaikka meille Kauhavalle — totta kai se on tärkeä viesti — mutta kyllä kuntapäätäjät nyt miettivät, mitä tulevina vuosina tapahtuu kunnissa. Kuntatalous kiristyy, maailmantalous kiristyy. Ovatko loppujen lopuksi maksajina suomalaiset kunnat ja suomalaiset koulut ja loppuviimeksi myös ne nuoret, jotka ihan oikeasti näitä toimenpiteitä tarvitsisivat?

19.59 Jari Koskela ps: Arvoisa herra puhemies! Hallitus tavoittelee aivan oikein koulutustason nostoa ja vähintään toisen asteen tutkinnon suorittamista. Tavoitteet ovat hyvät, esitetyt keinot eivät. Jo nyt jopa 99 sadasta hakee opiskelupaikkaa peruskoulun jälkeen. Lähes jokainen näistä myös saa opiskelupaikan. Valitettavasti keskeytyksiä tapahtuu: lukion keskeyttää 3,2 prosenttia ja ammattikoulun jopa 8,7 prosenttia aloittaneista. Ongelmana ovat siis keskeytykset ja se, että peruskoulu ei takaa riittäviä valmiuksia selvittää toisesta asteesta. Pisa-tulokset ovat laskussa ja muun muassa mielenterveysongelmat nakertavat oppilaiden motivaatiota ja oppimisvalmiuksia. Pisa-tuloksemme ovat siis laskussa. Ja ongelmat ovat myöskin sukupuolittuneita. Pojilla menee selkeästi huonommin kuin tytöillä.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Oppivelvollisuuden pidentäminen vaikuttaa olevan enemmänkin tilastojen siivoamista, ja näyttäähän se tietysti kauniilta, kun kaikkien peruskoulunsa päättävien voidaan osoittaa jatkavan koulutuspolkuaan. Uudistus ei kuitenkaan poista juurisyytä tai ehkäise toisen asteen keskeytyksiä. Se ei vahvista oppilaiden oppimisvalmiuksia. Kuten monet asiantuntijat — siis monet asiantuntijat — ovat sanoneet, pitäisi panostuksia lisätä perusasteelle. Siellä on tehty viime vuosikymmeninä paljon virheitä. Luokkakoot ovat kasvaneet, erityisopetusta on vähennetty, ja oliko se niin, että armovitosella päästetään etenemään luokalta luokalle. Me perussuomalaiset olemme esittäneet osaamistakuuta — ketään ei päästettäisi luokalta ilman tietyn osaamistason saavuttamista. Muuten, myös EK:n tilaamassa selvityksessä ehdotettiin aivan vastaavia asioita — 51 sivua painavaa tekstiä, kannattaa lukea.

Muitakin vaihtoehtoja puuttua ongelmaan on. Luokkakoot pitäisi saada laskuun, ja erityisopetusta olisi lisättävä. Tämän uudistuksen hyväksyminen voi valitettavasti aiheuttaa aivan päinvastaista kehitystä. Hallitus lupaa korvata kunnille täysimääräisesti oppivelvollisuuden nostosta aiheutuvat kustannukset, mutta on esitetty perusteltuja epäilyjä siitä, onnistuuko tämä. On todennäköistä, että kunnat joutuvat sopeuttamaan talouttaan kasvavan tehtävämäärän takia, ja silloin uhkana on ryhmäkokojen kasvu. Lukiot saattavat joutua karsimaan kurssitarjontansa, mikä vähentää etenkin pienten paikkakuntien lukioden houkuttelevuutta. Siksi lukioden rehtorit ovat esittäneet kritiikkiä uudistukselle. He pelkäävät uudistuksen laskevan opetuksen tasoa ja epäilevät määrärahojen riittämistä. Myös ammattikoulupuolella ollaan huolissaan. Siellä opettajat ovat viime vuosien uudistusten, kuten ammatillisen koulutuksen reformin, vuosityöaikajärjestelmään siirtymisen, takia joutuneet tilanteeseen, jossa työssäjaksaminen on koetuksella. Heidän työmääränsä on jo nyt valtava. Nyt käsitellyssä oleva uudistus tulee lisäämään ammattikouluopettajien suhteetonta taakkaa entisestään.

Arvoisa herra puhemies! Hämmästelän myös uudistuksen mukanaan tuomaa toisen asteen maksuttomuutta siinä mielessä, että tämä on suoraa tulonsiirtoa hyväosaisille. Lukio- ja kirjasto- ja myös oppimismateriaalit kustannetaan niidenkin perheiden lapsille, joilla olisi hyvin varaa ostaa materiaalit itse. Voisin kuvitella kokoomuksen esittävän tällaista hyväosaisia suosivaa uudistusta, mutta nyt meillä onkin vasemmistolainen hallitus. Me tiedämme vanhastaan, että pienituloisia on myös aikaisemmin tuettu, on voitu hakea avustusta Kelasta, ja tämä on ollut ihan hyvä järjestelmä ja toimivakin järjestelmä.

Arvoisa herra puhemies! Täällä on puhuttu tänään monessa puheenvuorossa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuudesta. Voidaan kuitenkin esittää kysymys, miten tässä toteutuu tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Kysymys tasa-arvosta on laajempi. Koulutuksen tasa-arvo on aina riippuvainen myös muista yhteiskunnallisista olosuhteista. Toistan: koulutuksen tasa-arvo on aina riippuvainen myös muista yhteiskunnallisista olosuhteista, eikä eriarvoisuuskysymystä voida määrittää koulutusmahdollisuuksien yhdenvertaisuudella. [Jukka Gustafsson: Mutta siellä voi tehdä paljon!] — Olosuhteiden ja oppimistulosten eriytyminen ei ole seurausta koulutusjärjestelmästä vaan siitä, mitä tapahtuu oppilaitosten ulkopuolella, arvoisa kansanedustaja. [Jukka Gustafsson: Sekä että on kysymys oikeasti!] — Nyt, arvoisa hallitus, tässä tarvittaisiin jotain muuta. Tarvitaan hyvinvointia puolustavaa, sosioekonomista eriytymistä vastustavaa yhteiskunta- ja talouspolitiikkaa. Siinä vastaus. Tämä uudistus ei vastaa siihen.

Arvoisa herra puhemies! Esitys oppivelvollisuuden nostosta ja toisen asteen maksuttomuudesta on hätköidysti tehty, ja se ei korjaa niitä ongelmia, joita sillä yritetään korjata.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Tämän vuoksi uudistuksen käsittely olisi keskeytettävä ja olisi mietittävä aitoja ja oikeasti vaikuttavia keinoja, joilla puututaan oikeasti tasa-arvoon, syrjäytymiskehitykseen ja koulupudokkuuteen.

20.05 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! ”Yllättävät kulut, kuten parin päivän varoitusajalla ilmoitettu maksullinen liikuntatunti, saattoivat tarkoittaa, ettei perheeni syönyt pariin päivään kuin puuroa.” ”Monta kertaa pohdin, mitä syöttää lapsille, kun taas piti hankkia uusi pino kirjoja.” ”Kun jouduin ostamaan uusia kirjoja, äiti suuttui ja sanoi, ettei olisi kannattanut lähteä lukioon.” Siinä muutamia sitaatteja nuorilta ja perheiltä ympäri Suomea. Maksuttoman toisen asteen koulutuksen puolesta toimineet tahot keräsivät näitä kokemuksia muutama vuosi sitten. Ne vahvistavat sen, minkä myös tutkimuksista tiedämme: lapsiperheköyhyys on todellisuutta tämän päivän Suomessa. Haihtuvatko haaveet unelma-ammattiin opiskelusta, kun tarvittavien oppimateriaalien tai -välineiden hintalap- pu selviää? Joutuuko nuori asettamaan vaakakuppeihin opinnot ja harrastukset? Riittävät- kö rahat sekä veitsisettiin että vetopasuunaan, sekä läppäriin että lätkämailaan?

Kenenkään ei pitäisi joutua keskeyttämään opintoja, koska rahat eivät riitä. Kenenkään ei pitäisi joutua tekemään ala- tai kurssivalintoja sen perusteella, missä kustannukset ovat matalat. Kenenkään ei pitäisi joutua lopettamaan tai valitsemaan harrastusta opintojen kus- tannusten takia, eikä kenenkään pitäisi tuntea syyllisyyttä kouluttautumisestaan perheen vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi. Edellä kuvatut tilanteet eivät ole tuulesta temmattu- ja vaan todellisuutta suomalaisissa perheissä ja nuorten elämässä, ehkä juuri nyt enemmän kuin koskaan. Tiedämme, että vanhempien taloudellisella tilanteella ja taustalla on vaiku- tusta lasten ja nuorten hyvinvointiin. Oppivelvollisuus uudistus ja toisen asteen maksutto- muus tulevat juuri tärkeään aikaan, kun työllisyystilanne on haastava ja koronapandemia jyllää.

Tässä uudistuksessa on kyse historiallisesta peruskoulun rakentamiseen verrattavissa olevasta koulutus uudistuksesta, jossa toisen asteen koulutus tuodaan oppivelvollisuuden piiriin ja siitä tehdään aidosti maksutonta. Uudistuksen tavoitteena on turvata jokaiselle nuorelle toisen asteen koulutus. Tämä on kirkas viesti kunnille, kouluille, koko yhteiskun- nalle: jokaisesta nuoresta on pidettävä kiinni. Ja tämä on viesti myös nuorille: koskaan ei ole liian myöhäistä.

Arvoisa puhemies! Pari vuotta sitten tämän talon portailla iso joukko nuoria osoitti miel- tään maksuttoman toisen asteen koulutuksen puolesta. Harvoin on mielenosoituksessa niin kupliva ja toiveikas tunnelma. Nuoret olivat keränneet nimiä kansalaisaloitteeseen ympäri Suomea sateessa ja paisteessa. Laajasta tuesta huolimatta kansalaisaloite tässä salissa kaa- tui. Se oli valtava pettymys. Mutta nyt maksuttomasta toisen asteen koulutuksesta tehdään todellisuutta.

Maksuttomuudella on merkitystä perheiden ja nuorten elämässä. Lähes joka kolmas lu- kiolainen on kertonut, että lukiokoulutuksen kustannukset aiheuttavat heidän perheilleen taloudellisia vaikeuksia, eikä ihme. Kolmen vuoden opiskelujen on arvioitu maksavan lu- kiolaiselle jopa 2 500 euroa. Ammatillisissa oppilaitoksissa kulut vaihtelevat riippuen opintoalan vaatimista työvälineistä. Toisen asteen koulutus on ollut ainoa koulutusaste, jossa opiskelija on joutunut maksamaan itse kaikki opiskelumateriaalinsa. Siksi on järke- vää, että samalla kun teemme toisesta asteesta velvoittavaa, teemme siitä myös maksuton- ta.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Oppivelvollisuuden pidentäminen on tärkeä askel kohti tulevaisuuden koulutusjärjestelmää. Peruskoulu ei enää takaa riittävää pohjaa työelämän haasteisiin. On tietenkin selvää, että oppivelvollisuusiän korottaminen yksin ei ratkaise kaikkia ongelmia, ja juuri siksi tässä uudistuksessa onkin kyse niin paljon muustakin.

Vihreiden näkemyksen mukaisesti samanaikaisesti panostetaan reilusti nuorten tukeen ja ohjaukseen ja laitetaan koko oppimisen polku kuntoon. Nivelvaiheet ylittävällä opinto-ohjauksella huolehditaan siitä, että jokainen löytää oman polkunsä. Tukea tarvitaan myös niiden nuorten kannattelemiseksi, jotka syystä tai toisesta nykyisin putoavat keltasta kesken toisen asteen koulutuksen.

Arvoisa puhemies! Toinen aste on myös aikuiseksi kasvamisen paikka, jossa korjataan säröjä ja tuetaan jaksamista. Lasten ja nuorten hyvinvointi on yksi oppimisen kulmakivistä. Kouluterveyskyselyn mukaan iso osa suomalaisista nuorista viihtyy koulussa kehnosti ja mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet. On selvää, että mikään yksittäinen ihmelääke ei ratkaise näitäkään ongelmia. Innostavan opetuksen, mielekkäiden sisältöjen ja kohtuullisen työmäärän rinnalle tarvitaan laadukasta opinto-ohjausta, erityistä tukea, yhteisöllisyyttä ja apua elämän vaikeissa tilanteissa. Tähän työhön ja kiinteäksi osaksi kouluyhteisöä tarvitaan mukaan myös psykologit ja kuraattorit, joiden riittävästä määrästä me pidämme huolta säätämällä sitovat mitoitukset.

Samaan aikaan tarvitsemme panostuksia jo aiemmille koulutusasteille: varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja peruskouluun. Jokaisen lapsen on saatava jo peruskoulussa tarvitsemaansa tukea, tarvittavat tiedot ja taidot toista astettakin ajatellen sekä sellainen oppimisen ilo, joka kantaa pitkälle tulevaisuuteen. Siksi on ilo olla osa hallitusta, joka tekee juuri näitä panostuksia ja näkee koulutuspolun kokonaisena, ei pätkinä ja sirpaleina siellä täällä.

Arvoisa puhemies! Yksi koulutuksen tärkeistä tehtävistä on lisätä tasa-arvoa ja vahvistaa nuorten omaa toimijuutta. Me haluamme, että jokaisella on sekä motivaatio että aito mahdollisuus suorittaa toisen asteen koulutus. Haluamme, että jokainen nuori voi löytää oman polkunsä ja että jokaisesta koulupudokkaasta saadaan koppi. Maksuttoman toisen asteen ja oppivelvollisuusudistuksen myötä näissä kysymyksissä otetaan iso harppaus eteenpäin. Luotan siihen, että eduskunta vie maaliin tämän historiallisen uudistuksen. Luotan siihen, että eduskunnassa käsittely ei jumiudu yksisilmäiseen väittelyyn, jossa yksinkertaistetaan monimutkaisia asioita, pelotellaan koulupakolla tai maalaillaan epärealistista kuvaa autuaaksi tekevistä täsmätoimista. Ja luotan siihen, että eduskunta sitoutuu pitämään huolta, että myös tulevien vuosien ja vuosikymmenien aikana tehdään tarvittavat panostukset tukeen, ohjaukseen ja opetuksen laatuun kautta linjan.

Vaikka tässäkin keskustelussa on ollut erimielisyyksiä tästä nyt käsitellyssä olevasta uudistuksesta, meillä vaikuttaa olevan melko laajasti jaettu yhteinen ymmärrys siitä, että kasvatuksen ja koulutuksen rahoituspohjaa on vahvistettava pitkäjänteisesti. — Kiitos.

20.12 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Käsitellyssä on tämän hallituksen merkittävin uudistushanke eli esitys oppivelvollisuuden laajentamiseksi 18 ikävuoteen. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan ensi vuonna 2021 — samana vuonna, kun oppivelvollisuuslaki täyttää 100 vuotta. Uudistusta voi verrata merkitykseltään vuonna 1972 päätettyyn peruskoulu-uudistukseen. Tämä oppivelvollisuuden laajennus on kohdannut paljon vastustusta ja kritiikkiä, aivan kuten peruskoulu-uudistuskin 70-luvulla. Historia on kuitenkin näyttänyt, että uudistus silloin oli oikea. Suomen koulutusjärjestelmä on kansainvälisesti arvos-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

tettu ja tunnustettu. Se on ollut myös se perusta, josta maamme korkea osaaminen ja sitä kautta hyvinvointiyhteiskunta ovat kehittyneet. Laadukkaan koulutuksen seurauksena vahva osaaminen tutkimuksessa ja kehityksessä on mahdollistanut niin ikään maamme vientiteollisuuden menestystä, ja osaaminen on avain menestykseen myös jatkossa.

Maailma kuitenkin muuttuu monimutkaisemmaksi, haastavammaksi, ja työelämän vaatimukset sen mukana. Vaikka peruskoulu tuo meillä hyvät perustiedot ja -taidot, niin toisen asteen koulutus on sen lisäksi välttämättömyys, ja sen valtaosa nuorista suorittaakin lukioissa ja moninaisissa ammatillisissa opinahjoissa. Valitettavasti noin 16 prosenttia nuorista ei suorita toisen asteen koulutusta, ja valitettavasti tällä osalla ihmisistä myös työllisyysaste on huomattavan alhainen, vain hieman yli 40 prosenttia, kun se toisen asteen käyneillä on yli 70. Korkeakouluopinnot suorittaneiden työllisyysaste on noin 84 prosenttia, eli koulutuksella on iso merkitys työllistymisessä. Siksi tämä on vahvasti myös työllisyyspoliittinen hanke. STTK:n arvion mukaan oppivelvollisuuden pidentäminen 18 ikävuoteen saattaa olla hallituksen tehokkain työllisyystoimenpide pitkällä aikajänteellä. Se voi nostaa työllisyysastetta jopa 4 prosenttiyksiköllä. Nykyväestöpohjalla mitaten se tarkoittaa 150 000:ta uutta työllistä. Myös Vesa Vihriälän raportissa ”Talouspolitiikan strategia koronakriisissä” oppivelvollisuuden laajentamista suositellaan yhtenä keinona talouspolitiikan vahvistamiseen.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuusiän laajennus sisältää siis myös toisen asteen maksuttomuuden, joka on iso kädenojennus monille perheille, erityisesti pienituloisille perheille, joiden pieniin tuloihin lasten opintotarvikkeiden, kirjojen ja tietokoneiden osto aiheuttaa ison loven, ja tämä on todellinen ongelma monilla pienituloisilla. Vuoden 2018 nuorisobarometrin mukaan jopa neljännes toisen asteen tutkinnon keskeyttäneistä kertoo, että rahanpuute oli vaikuttamassa siihen, että opinnot ovat jääneet kesken. Ilman tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevista nuorista lähes puolet on joutunut karsimaan tai luopumaan opinnoistaan rahanpuutteen takia. Se argumentti, että kyllä pienituloiset saavat sosiaalipalveluista nytkin tarvittaessa ja anoessaan opintovälineet, näyttäytyy tässä verraten huonona. Se on toimimaton ratkaisu. Asia koskee niin isoa joukkoa.

Hinta, minkä tämä uudistus maksaa per vuosi, on 130 miljoonaa euroa. Se kompensoidaan kunnille ja koulutuksen järjestäjille. Siitä on pidettävä kiinni.

Yksi tätä uudistusta vastustava argumentti on ollut se, että pitäisi kohdistaa tarkemmin näihin ongelmatapauksiin ja panostusta tarvitaan jo aikaisemmin, varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa, ja se on totta, ja niin Marinin hallitus on tekemässä. Tämä oppivelvollisuuden laajentaminen sisältää keinoja saatella oppilasta näiden nivelvaiheiden yli niin, että jokaiselle persoonalle löytyy sopiva koulutusala, koulutuspaikka ja -tapa. Oppilasta ei jätetä yksin, vaan hän on aina jonkun vastuulla, joko kunnan tai koulutuksen järjestäjän. Oppilaat ovat myös oppilashuollon palveluiden lähellä silloin, kun tulee ongelmia. Myös sitä on vahvistettava. Hallitus tiedostaa myös sen, että pitää panostaa oppimiseen jo aiemmassa vaiheessa, ja siksi varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen suunnataan resursseja, joilla voidaan puuttua oppimisvaikeuksiin ja muihin lapsilla ja koululaisilla ilmeneviin ongelmiin.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden laajentaminen on tulevaisuusinvestointi ja panostus nuoriimme, tulevaisuuden tekijöihin, ja jälkipolvillemme. On hienoa olla tekemässä ja päättämässä tästä.

20.17 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua, ja haluan antaa positiivista palautetta erityisesti siitä, kun edustaja Virta ja edustaja Hyrkkö pitivät hyvät puheenvuorot siitä omasta kokemuksesta, ja jotenkin assosioin omaan tilanteeseeni aikoinansa, kun oli kanssa sellainen tunne, että ei tästä mitään tule, oli taloudellisia ongelmia ja sitten myöskin sitä, että ei tiennyt, pystyykö jatkamaan opintoja. Ja tässä sitä ollaan, ja innostuin vielä sitten opettajaksikin, eli siinä mielessä kyllä kannatti puurtaa sitten kuitenkin niiden vaikeuksien läpi.

Edustaja Kemppi piti sinänsä perusteltua puheenvuoroa omasta kannastaan, mutta minä olen ollut täällä nyt koko päivän ja kuunnellut nämä puheet, ja kun edustaja Kemppi väitti, että täällä on vähätelty koulutusta, niin täällä ei todella ole vähätelty koulutusta. Joka ikinen puheenvuoro on ollut koulutuksen ja osaamisen kannalla, mutta keinotahan ovat olleet erilaiset, ja se on politiikassa semmoista, että toinen tykkää toisesta asiasta ja toinen toisesta ja niille on aina perustelut. Ei tämä ole sen kummempaa. Ja minä en tykkää tästä hallituksen esityksestä. Ja miksi? Perustelen sen.

Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoite on, että kaikki saavuttaisivat vähintään toisen asteen tutkinnon, ja tämä tavoite on todella hyvä. Tällä hetkellä 15 prosenttia jää ilman toisen asteen tutkintoa. Oppivelvollisuuden pidentäminen ei kuitenkaan ole pätevä keino auttaa näitä 15:tä prosenttia, pakko ei koskaan nimittäin ole hyödyllinen keino, ja tämän olen kokenut sen toistakymmentä vuotta kestäneen opettajakokemukseni aikana. Heidän ongelmansa ovat paljon moninaisemmat, ja siksi tarvitaan monia keinoja jo paljon aikaisemmin. Noin joka kahdeksas nuori päättää peruskoulun ilman riittäviä valmiuksia jatko-opintoihin. Ongelmia on luku-, lasku- ja kirjoitustaidossa. Lasten ja nuorten erilaisia mielenterveysongelmia on noin 20 prosentilla, samoin neuropsykiatriset ongelmat ovat lisääntyneet, esimerkiksi ADHD:n esiintyvyys on noin 5 prosenttia. Lisäksi esiintyy paljon muita ongelmia, kuten oppimisen ongelmia, päihde- ja huumeongelmia. Myös perheitten ongelmat ovat moninaisia, ja ne vaikuttavat lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oppimisen valmiuksiin ja motivaatioon. Lisäksi koronakevään seurauksena oppimisvaikeudet ovat osalla oppilaista kasvaneet ja oppimistulokset heikentyneet.

Valtaosa rahoista, jotka uudistukseen on nyt varattu, menee kuitenkin oppimateriaali- ja matkakustannuksiin, ei siis opetuksen ja koulutuksen laadun vahvistamiseen. Sitä paitsi oppivelvollisuus nousisi 18 ikävuoteen, mutta kun se toisen asteen koulutus kestää yleensä ainakin vuoden enemmän ja kun tunnetusti kannettu oppilas ei luokassa pysy, niin en voi mitenkään uskoa... Ja kun tästähän ovat taloustieteilijät arvioineet, että joskus vuonna 69 saavutamme niitä työllisyystavoitteita, niin aika pitkässä liemessä on, niin että meikäläisenkin jo horsmaa kasvaa.

No joo, mutta joka tapauksessa. Syrjäytymiseen me emme tällä nyt kyllä riittävästi paneudu. Lapset ja nuoret tarvitsevat tukea oikeaan aikaan ja mahdollisimman varhain. Oppivelvollisuuteen varatut rahat kannattaa kohdentaa esimerkiksi perheiden tukemiseen, varhaiskasvatukseen, peruskouluun — toinen oppii lukemalla ja toinen tekemällä, ja sen tähden me tarvitsemme muun muassa pienryhmiä, me tarvitsemme nivelvaiheisiin tukea, oppilaanohjaukseen, räätälöityyn tukeen erilaisissa lasten ja nuorten ongelmissa ja myöskin tietysti tähän matka- ja materiaalitukeen, jota lämpimästi olen kannattanut nimenomaan niille perheille, jotka tarvitsevat taloudellista tukea.

Koronakevään jälkeen ja epidemian edelleen jatkuessa meillä on tosi paljon tehtävää varmistaksemme, että jokainen koululainen saavuttaa valmiudet ja motivaation, joiden

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

turvin hän kykenee ja haluaa saavuttaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Jollei perusta ole kunnossa, ei sitä oppivelvollisuusiän pidentämisellä korjata.

Hallitus kyllä aivan oikein kohdentaa lisää määrärahoja varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Lisäykset ovat kuitenkin määräaikaista. Niillä ei kestävästi perustaa tehdä, eivätkä ne edes riitä, kuten eivät riitä myöskään oppivelvollisuuden pidentämiseen määrättyt rahat. Otetaan esimerkiksi vammaiset opiskelijat. Siellä ei ole laskettu millään lailla henkilökohtaisen tuen tarvetta, ei niitä apuvälineitä, joita tarvitaan tosi paljon, että nämä vammaiset opiskelijat ja nuoret voivat opiskella. Hallitus vetoaa taloustieteilijöihin, mutta hallituksen olisi vihdoin kuultava kasvatustieteen asiantuntijoita tästä asiasta ja otettava se vakavasti. Näin mittavassa koulutuspoliittisessa uudistuksessa koulutuksen ja kasvatuksen asiantuntijoiden osaaminen on sivuutettu täysin. En ole esimerkiksi saanut yhdeltäkään opettajalta viestiä, jossa he kertoisivat kannattavansa uudistusta tässä tilanteessa. Päinvastoin, he ovat suuresti huolissaan. Minulla on ihan tuossa mukana toistasataa yhteydenottoa tämän viikon ajalta, ja ne ovat kaikki minulla tuossa tulostettuna, niin että pystyn todistamaan, että ei ole myönteistä opettajilta tullut.

Ja edustaja Gustafsson, kun tekin erityisesti vetositte taloustieteilijöihin, niin kyllä tulee mieleen, arvoisa pitkäaikainen kollegani, että voi kun te olisitte yhtä hanakka taloustieteilijöihin myöskin näissä työllisyystoimissa, koska nythän Suomi-neito on ihan vapaassa pudotuksessa tällä hetkellä. Katsotaan vaan, mihin se putoaa. Putoaako pää edellä vai niskat edellä vai jaloillensa? Ei vielä tiedetä. Siitä syystä kannattaa taloustieteilijöitä kuunnella työllisyystoimissa, mutta kyllä minä kannatan nimenomaan kasvatustieteilijöitä, opettajia ja rehtoreita. Mihin on unohtunut edustaja Gustafssonin opetusministeriaika, jolloin te puolustitte opetushenkilöstöä?

Koronakevään jälkeen ja epidemian edelleen jatkuessa meillä on paljon tehtävää varmistaksemme, että jokainen koululainen saavuttaa valmiudet ja motivaation, jonka turvin hän kykenee ja haluaa saavuttaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Varhainen lasten ja nuorten ongelmiin puuttuminen ja monipuolinen tuki ovat tärkeitä myös kiusaamisen ehkäisyssä. Kiusaamiseen on puututtava kaikin keinoin moniammatillisesti. Apua tarvitsevat niin kiusattu kuin kiusaajakin.

Sitten vielä ihan lopuksi: Kun täällä on puhuttu siitä, kuinka kokoomus on ollut vastustamassa peruskoulua, niin minä olen tästä syystä oikein soitellut muutamalle aikalaiselle, jotka ovat olleet silloin tässä tilassa ja tässä talossa, kun siitä on päätetty, ja he väittävät, että se ei pidä paikkaansa. Oli eri puolueita, joissa jakaantui kanta. On varmasti käytetty puheenvuoroja, mutta kun esimerkiksi edustaja Mäkinen väitti, että kokoomus on ollut vastustamassa, niin haluan nähdä sen dokumentin, mihin se perustuu. Aion sitä kysyä edustaja Mäkiseltä, mihin se perustuu, [Puhemies koputtaa] koska tiedän, että kaikki kokoomuslaiset eivät ole vastustaneet.

20.25 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Suomalainen perusopetus on valtavan upea menestystarina kertakaikkisesti, siitä ei varmasti meillä kenelläkään ole minkäänlaista epäselvyyttä. Ne ongelmat, mitä siellä on, johtuvat ankarasta aliresursoinnista: liian isot luokkakoot, liian vähän erityisopetusta, liian paljon tehostettua opetusta. Tällaisessa ja varsinkin tulevaisuuden taloustilanteissa on suuri riski, että perusopetus tulee kärsimään merkittävästi tavalla oppivelvollisuuden pidentämisestä.

Tässä salissa on tänään nostettu useaan kertaan esille OAJ, Opettajien Ammattijärjestö, ja se, kuinka se kannattaa pidennettyä oppivelvollisuutta. Se on vain osatotuus, ja sellaisia-

han kuunnellaan silloin, kun halutaan poimia rusinoita pullasta. Viimeksi tänään OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkainen totesi aamu-tv:n haastattelussa, että OAJ on vahvasti sitä mieltä, että tukea pitää suunnata sinne, missä sitä tarvitaankin: varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. [Jukka Gustafsson: Kuka on eri mieltä tästä? Kuka?] Sitten kun ne ovat kunnossa, oppivelvollisuutta voidaan jatkaa. En voisi olla enempää samaa mieltä. [Paula Risikon välihuuto — Jukka Gustafsson: Totta kai!] — Juu, kyllä. — Kun varhaiskasvatus ja perusopetus ovat kunnossa, jatketaan sitä oppivelvollisuutta vaikka viisikymppiseksi asti. Ei pidä keskustelussa unohtaa jatkuvaa, elämänmittaista oppimista.

Jälleen kerran tässä salissa on heitelty ympäriinsä pyörryttäviä rahasummia kevyesti kuin vasta satanutta pakkaslunta. 129 miljoonaa, 250 miljoonaa, 350 miljoonaa — kuka tarjoaa eniten? Yli 100 miljoonaa menee pelkästään oppimateriaaleihin vuosittain. Se on pysyväluontoinen kuluerä, nuo loput ovat kertaluontoisia summia, hankerahaa. Entä sitten, kun ne on käytetty? Niin käy varsin nopeasti. Aikooko hallitus ihan oikeasti ottaa sen riskin, että suomalainen perusopetus raunioituu? Jostakinhan se raha on otettava, ja kun sitä ei ole, edessä ovat rajut leikkaukset. Tämähän on yksi päällimmäisistä peloista opettajien ja rehtorien keskuudessa. He ovat tässä asiassa kuitenkin asiantuntijoita, jos mitä.

Yli 4 000 yläkoululaista laiminlyö jo nyt oppivelvollisuuttaan. Tämä käy ilmi tutkijatohtori Sami Määtän Jyväskylän yliopistolle tekemästä tutkimuksesta. Laiminlyöntien takana on psyykkisiä oireita, on motivaation puutetta, perheen sosiaaliset ongelmat, ja nämä ongelmat ovat lisääntyneet koko Suomessa. Nämä eivät ole mitään lyhyitä poissaoloja, vaan puhutaan yli vuoden, jopa kahden vuoden poissaoloista. Se on aika paljon, kun kyseessä on kolmen vuoden yläkoulu. Millä tavalla nämä lapset sinne koulujen penkille saadaan? Kuka ne sinne kantaa ja millä tavalla? Kuinka moni teistä on ollut oikeasti tekemisissä sellaisten lasten ja nuorten kanssa? No, minä olen ollut ja olen niitä sieltä kantanut, kyllä, mutta en kouluun vaan jonnekin aivan muualle, ja voin vakuuttaa, niin kuin täällä suuresti kunnioittamani edustaja Risikkokin on monesti sanonut, että kannettu oppilas ei koulussa pysy.

Koulukodeissa paikat alkavat olla täynnä ja henkilökunnan mukaan meininki alkaa jo nyt olla samanlaista kuin 90-luvun lamassa. Minä väitän, että me emme ole vielä edes lähelläkään pahinta vaihetta, mitä tässä kriisissä tulee olemaan. Nämä ovat niitä merkkejä, mitä meidän pitäisi nyt tarkastella erityisen huolellisesti. Teemmekö nyt aivan varmasti sillä tavalla?

Eilen julkaistussa Helsingin Sanomien artikkelissa kerrotaan tuoreesta selvityksestä, jonka mukaan oppivelvollisuuden laajennus on esimerkki politiikasta, jossa isoja päätöksiä tehdään ilman kokeilua tai laajaa tutkimuspohjaa, usein muista maista lainattujen esimerkkien voimin.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa tänä päivänä on myös moneen kertaan vedottu tutkijoihin ja asiantuntijoihin. Tämän edellä mainitun selvityksen takaa löytyy asiantuntijoita, oikein tohtorismiehiä. Miksi heidän näkemyksensä eivät kelpaa? Ovatko ne arvottomia? Miksi varsinaisten asiantuntijoiden, opettajien ja rehtorien mielipiteet eivät ole kuranttia tavaraa? Ettei nyt kävisi niin, että tehdään isoja päätöksiä ilman kokeilua ja laajaa tutkimuspohjaa pelkkien ulkomaisten mallien mukaisesti. Mitenkähän mahtaa semmoisessa touhussa oikein käydä? — Kiitos.

20.30 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Aito maksuton toisen asteen koulutus on tärkeä kädenojennus suomalaisille nuorille ja heidän perheillensä. Vähävaraisten perheiden ei tarvitse nyt jatkossa tuskailla, riittävätkö ne rahat oppimateriaaleihin. Ja

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

nyt oppositio sanoo tästä, että se on turhaa, kallista ja elämästä vieraantunutta lainsäädäntöä. Ihmettelen. Tämähän on hieno lenkki sinne vuoden 1921 oppivelvollisuuslain ja 70-luvun peruskoulu-uudistuksen jatkoksi. Silloinkin isot uudistukset tehtiin punamultayhteistyöllä, ja niin niitä tehdään tänäkin päivänä.

Kuten tiedämme, maailma on muuttunut ja muuttuu vuosikymmenten aikana. Työelämän vaatimusten kasvu edellyttää koulutus- ja osaamistason nostamista. Tällä hetkellä peruskoulupohjalta olevien työllisyysaste on vain se noin 45 prosenttia, eli uudistukseen on todellinen tarve. Olenkin tyytyväinen, että nuorten ohjausresursseja lisätään perusopetuksessa, niveltäessä ja toisen asteen koulutuksessa lähes 15 miljoonalla eurolla. Nuorille annetaan parempia edellytyksiä löytää se oma paras mahdollinen opiskelupolku. — Eläköön sivistys ja edistys!

20.32 Jukka Kopra kok: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys oppivelvollisuuden laajentamisesta tai itse asiassa sen pidentämisestä. Varmaankin hallituksen tarkoitus on tehdä hyvää, mutta ihmettelen, miksei sitten puututa niihin oikeisiin ongelmiin, joita nuorilla on koulunkäynnin suhteen, vaan tällaisella keinotekoisella ratkaisulla yritetään ilmeisesti saada tilastoja kauniimman näköisiksi. Tämä maksaa rahaa, ja vaikka lapset ja nuoret ansaitsevatkin enemmän resursseja yhteiskunnalta, voisi tämän panostuksen käyttää paljon vaikuttavammin. Esitys vaikuttaa perin juurin poliittiselta kokasteelta.

Ihmettelen, miksei koulutyötä tuntevien asiantuntijoiden ole annettu vaikuttaa esityksen sisältöön, ja mietin, onko heitä lainkaan kuultu. Suuri määrä rehtoreita ja opettajia, OAJ:n jäseniä, pitää esitystä täysin vääränlaisena. Pääviesti on, ettei oppivelvollisuuden pidentäminen auta lapsien ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä, se ei vähennä opintojen keskeyttämisistä eikä nosta pudokkaita takaisin opintielle. Äkkinäiselle hallituksen esitys saat-
taa kuulostaa hyvältä, mutta tosiasia on, että nuoret ansaitsevat parempaa. Resursseja pitää käyttää enemmän ja tehokkaammin nykyisen oppivelvollisuuden puitteissa oppilaiden auttamiseen, ennen kuin ongelmat ovat ylipääsemättömiä.

Toivottavasti sivistysvaliokunta kuulee asian nyt tullessa käsittelyyn laajasti oikeita opetusalan asiantuntijoita, niitä, jotka tuntevat koulujen arjen ja haasteet. Politrakkien ja muiden koulutuspoliittisten viisastelijoiden kuulemiseen ei kannata aikaa uhrata. Perus- ja erityisopetuksen sekä toisen asteen opetuksen kehittäminen kohdennetusti nykyisissä puitteissa tuottaa varmuudella parempia tuloksia kuin tämä ideologinen roiskaisu, mitä nyt hallitus haluaa.

Arvoisa puhemies! Me olemme kaikki täällä nyt lasten ja nuorten asialla. Toivon, että sivistysvaliokunta käyttää valtaansa ja ohjaa tämän hallituksen eksyneen esityksen oikealle polulle.

20.35 Joakim Strand r: Arvoisa puhemies, värderade talman! Här hållits många goda tal-
turer och jag tänker inte förlänga debatten desto mera.

Tarkoitus ei ole sen kummemmin pidentää tätä debattia. Kyseessä on iso historiallinen muutos.

Det är en stor historisk förändring. Också jag har fått en del kritiska synpunkter, och dem behöver man respektera.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Minullekin on tullut jonkin verran kyllä kriittistä palautetta opettajilta ja rehtoreilta. Sekin kuuluu asiaan, ja se huoli kannattaa ottaa vakavissaan.

Men det att man förlänger läroplikten betyder ju inte att man inte samtidigt kan stöda också utsatta grupper.

Elikkä kyllähän tässä voidaan toki kaikkia näitä muitakin asioita tehdä samanaikaisesti, kun nyt pidennetään tätä. Sen ehkä itse näen tässä tärkeimpänä argumenttina, että jos nimenomaan työllisyysastetta katsoo niitten osalta, joilta puuttuu toisen asteen koulutus, niin se on äärimmäisen matala.

Om man ser på sysselsättningsgraden hos dem som saknar en andra stadiets utbildning så är den faktiskt väldigt låg.

Elikkä maamme työllisyysasteen nostamiseksi pitkällä aikavälillä reippaasti on käytettävä kaikki keinot, ja itse uskon, että tämä on yksi tärkeä osa sitä palapeliä. Kyllä toivon ja oletan, että tuloksia nähdään hieman nopeammin kuin mitä tässä pessimistisimmät arviot ovat antaneet ymmärtää.

Det finns mycket gott med det här men säkert också mycket som det ännu lönar sig att beakta, och där ska man lyssna på lärarna och rektorerna. — Tack.

20.36 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! En myöskään omalta kohdaltani halua enää pitkittää käsittelyä. Olen kaksi kertaa jo voinut ja saanut asiasta puhua, mutta kaksi kolme lyhyttä reunamerkintää.

Minusta tässä yhteydessä on jäänyt liian vähälle semmoinen ihan käytännön havainto, jonka kyllä professori Roope Uusitalo, Jyväskylän yliopiston taloustieteen professori ja talouspolitiikan arviointineuvoston puheenjohtaja, tuolloin totesi Suomen Kuvalehdessä: ”Täysi-ikäisiä ei kouluun enää oikein voi pakottaa, mutta alaikäiset kannattaisi kouluun pistää riippumatta siitä, ymmärtävätkö itse mennä.” Siis kysymyshän on pohjimmiltaan aika paljon siitä, onko 15—16-vuotiaalla oikeus ikään kuin itse päättää, että ”jään päiväksi nukkumaan ja yön pelaan pelejä”. Ja tästä tullaan sitten siihen, että tämä oppivelvollisuus- iän nosto on tärkeä signaali, viesti siitä, että nuoren paikka on koulussa, valmentavassa koulutuksessa, kansanopistossa, oppisopimuksessa tai vastaavassa. Se on henkinen ja kulttuurinen viesti. Se ei vaikuta heti, sormea näpsäyttämällä, mutta siinä koulumaailmassa, arjessa, muutaman vuoden aikana sen vaikutus on kiistatta olemassa.

Sitten tähän oppivelvollisuus- iän nostoon liittyy toinen merkittävä havainto, että tämä oppivelvollisuus- iän nosto antaa selkeän kehyksen erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevien nuorten auttamiseen — siis selkeän kehyksen, jota nyt ei ole ollut. Vene vuotaa. Koulujen ikään kuin sisäinen toimintakulttuuri ei ole rakennettu niin, että niitä nuoria riittävästi ohjataan, kannustetaan, pidetään heistä huolta. Nyt se tulee lain tasoisena velvoitteena koulutuksen järjestäjälle ja myöskin kunnalle, ja tämä tulee vaikuttamaan, ilman muuta.

Tämäntyypistä ryhtiliikettä suomalainen koulutuspolitiikka ja, korostan, myöskin yhteiskuntapolitiikka tarvitsevat, ja myöskin työllisyyspolitiikka, arvoisa sivistysvaliokunnan puheenjohtaja. Eli minä en ole itse korostanut tämän pitkän aikavälin työllisyysvaikutuksia, mutta jos me saamme tuhansia nuoria tämän myötä suorittamaan ammattitutkin-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

non, niin sen taloudellinen ja inhimillinen vaikutus nuoren elämään, hänen kansalaisvalmiuksiensa kehittymiseen, itsetuntonsa vahvistumiseen ja muuhun on todella merkittävä, eli tämä on myöskin inhimillisestä näkökulmasta merkittävä uudistus.

Nyt hengästyin. Se oli siinä. — Anteeksi, minä joudun poistumaan tapaamiseen.

20.40 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Gustafsson, arvostan teitä suunnattomasti, teidän pitkää uraanne opettajana ja rehtorina, ja te olette aina joka valiokunnassa, missä minä olen saanut teidän kanssanne olla, tuonut esiin koulutusta. Ja olen pahoillani, että joudun nyt kritisoidaan juuri siitä, kun olen nyt niin hämmästynyt, että te ette ole opettajien ja rehtorien puolella. En ole kuullut yhtään ainutta... [Jukka Gustafsson: Ei kun lasten ja nuorten!] — Kyllä, kyllä, mutta kun te olette vedonnut taloustieteilijöihin, kaikki kunnia myös heille. Mutta kun te täällä toteatte, että pitäisi tulla ryhti-ilke nyt tähän työllistymiseen ja työllistämiseen, niin kyllä, hurraa, nyt tuli Gustafssonilta kerrankin oikea kanta: ryhti-ilke työllistymiseen. Ja kannattaa sanoa se teidän hallituksellekin. Ryhti-ilke — se oli parasta, mitä olen tänään teiltä kuullut. Minä tiedän, että pohjimmiltaan te olette koulutusihminen, mutta se ei nyt jostain syystä kumpua sieltä tänä iltana, ei jostain syystä, ja siitä minä olen tosi pahoillani. Minä olen pahoillani niiden opettajien ja rehtorien puolesta, jotka ovat teihin luottaneet ja uskoneet, kun nyt te ette puolusta heitä. [Tuomas Ketusen välihuuto]

Minä sanon nyt ihan oikeasti, että se on totta, että ei tämä vaikuta heti. Olen samaa mieltä kanssanne, tämä ei vaikuta heti, mutta meilläpä olisi keino, joka vaikuttaisi heti: Pannaan terapiatakuu heti voimaan, pannaan enemmän pienryhmäopetusta sinne perusopetukseen, räätälöityä — toinen oppii lukemalla, toinen tekemällä. Sitten me voisimme tehdä niin, että laitetaan ammatilliseen koulutukseen pienempiä ryhmiä ja lähiopetusta. Kyllä minua surettää, jos esimerkiksi lähihoitaja joutuu oppimaan sieltä nettikurssin kautta, jos tulee lääkehoidon nettikurssi tai katetroinnin nettikurssi — älkää nyt vain sellaisen antako sitten itsellenne laittaa katetria. Minä nyt vain oikeasti sanon teille, että nämä ovat niitä täsmätoimia, on myöskin päihdeongelmaisten nopea auttaminen ja myöskin tällainen, että on ihminen ihmiselle, aikuisen ihmisen mukanaolo. Siellä on paljon pieniä lapsia, joilla on paha olla kotona. Näiden kaikkien auttamista, moniammatillista auttamista, me tarvitsemme. Nämä ovat niitä sellaisia, jotka vaikuttavat nopeasti. Ja tarvitaan oppilaanohjausta ja todella näitä pienryhmiä. Nämä ovat niitä tärkeitä asioita.

Mutta kaiken kaikkiaan se, mistä minä olen huolissani... Nyt mennään ihan tähän lakiesitykseen sitten. Tämä tietysti tulee nyt tuonne sivistysvaliokuntaan, ja me käsittelemme sen erittäin tarkasti ja teemme siihen tarvittavat parannukset. Ja totta kai minä ymmärrän sen, että sen pitää mennä eteenpäinkin, ja me varmistamme, että se siellä käsitellään sillä tarkkuudella kuin pitääkin. Mutta se, mikä minua itseäni huolestuttaa tässä, on se, että meillä tulisi olemaan nyt sitten tulevaisuudessa, jos tämä menee näin, kaksi erilaista oppivelvollisuutta — se, joka on se aikaisempi oppivelvollisuuslaki, ja tämä tuleva — ja niillä on eri arvo tässä yhteiskunnassa, ja minä uskon, että se ei ole perustuslaillinen mahdollisuus. Nimittäin perusopetuksen oppilaan ja sen jälkeisessä oppivelvollisuuskoulutuksessa olevan oppilaan opetuksen maksuttomuudessa on eroja. Tämä on yksi esimerkki siitä. Eroja on aterian ja matkakustannuksen maksuttomuuden suhteen, lisäksi esimerkiksi oikeudessa opiskelussa tarvittaviin apuvälineisiin, tulkitsemispalveluihin ja avustajapalvelupalveluihin. Nämä puuttuvat niiltä vammaisilta nuorilta, ja niille ei ole laskettu minkäänlaista hintaa.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Minä olen itse tehnyt aikoinansa vammaisten henkilökohtaisen avun järjestelmän, niin että jokainen nuori voisi myöskin opiskella, tehdä työtä, olla ihan tässä yhteiskunnassa mukana — kaikki mukaan. Mutta tässä ei ole huomioitu vammaisia. Vammaisia ei ole kuultu tässä, ei ole mietitty, miten vammaisten opiskelu järjestetään. Aikoinansa vammaiset henkilöt, nuoret, tulivat perusopetuslain mukaisesti oppivelvolliseksi, ja nyt sitä ei ole mietitty loppuun asti tässä. Meillä tulee olemaan — jos tämä menee tällaisena läpi — kaksi eri oppivelvollisuustyyliä. Niiden arvo on eri, ja sitä minä en halua. Jos on oppivelvollisuus, se on oppivelvollisuus ja siinä on ne oikeudet ja velvollisuudet, mitä on. Ei ole minun mielestäni kahta erilaista oppivelvollisuutta.

Sitten tietysti se, mikä minua kiinnostaa tässä nyt saada kuulla sitten tarkemmin nimenomaan opetus- ja kulttuuriministeriön edustajilta, on se, kun siellä puhutaan tästä huoltajan vastuusta. Perusopetuslain mukaan huoltajan on huolehdittava, että lapsen oppivelvollisuus tulee suoritettua. Tässä laissa sanotaan, että ”on huolehdittava, että oppivelvollinen suorittaa”, eli on vahvempi velvollisuus meillä huoltajilla huolehtia, että suorittaa. Perusteluissa todetaan muun muassa: ”Huoltajan velvollisuus huolehtia oppivelvollisuuden suorittamisesta tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että huoltajan tulisi valvoa, että oppivelvollinen osallistuu opetukseen lukujärjestyksen tai opiskelusuunnitelman mukaisesti, ellei poissaolo ole perusteltua syytä.” Perustelujen mukaan ”huoltajan tulisi myös tarkoituksenmukaisella tavalla seurata, että oppivelvollinen suorittaa annetut kotitehtävät ja muut itsenäisesti opiskeltavat tehtävät”. Tämähän on hienosti sanottu huoltajille, mutta miten se onnistuu sadan kilometrin päähän, kun esimerkiksi Lappajärveltä saattaa tulla joku meidän Seduun, sinne opiskelija-asuntolaan? Muuttaako se äitee ja isä sinne mukaan? Onkos siihen varattu rahaa? No, tämä oli välikevennys, mutta kuitenkin, miten tämä lain kirjain tulee, [Puhemies koputtaa] kun siinä on vahvempi velvollisuus nyt seurata tätä?

Ja sitten tähän liittyy vielä semmoinen, että oppilashuoltolaki estää antamasta niitä tietoja. Kun tämä nuori on lähes täysikäinen, niin oppilashuoltolait eivät anna mahdollisuutta sille äidille tai isälle tai huoltajalle saada näitä tietoja. Miten esimerkiksi tämä ratkaistaan? Pitääkö meidän tosiaan miettiä sitä, miten se huoltaja... Ja mikäs on sanktio? Sekin on mielenkiintoista kuulla.

No, mutta joka tapauksessa tästä vielä puhumme. Ei tässä vielä kaikki. — Kiitos.

20.47 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Hallitus ajaa tätä oppivelvollisuushanketta eteenpäin ilman selkeää tutkimusnäyttöä, se on tässä keskustelussa tullut selväksi. Paljon on nostettu esiin — kuten edustaja Risikko ansiokkaasti edellä — sitä, että kyllä kasvatus-tieteilijöiden ja rehtorien asiantuntemusta olisi pitänyt kuulla enemmän, kuunnella kunnolla, kun näin isoa uudistusta ollaan tekemässä.

Samaan aikaan, kun hallitus ajaa tätä oppivelvollisuushanketta eteenpäin ilman selkeää tutkimusnäyttöä, niin kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua perustellaan sillä, että mallia ei kannata tehdä pysyväksi ennen kuin sitä on kokeiltu. Eikö tässä ole selkeä ristiriita, koska tähän oppivelvollisuusuudistukseen ei ole liittynyt uutta tietoa tuottaneita kokeiluita? Tähän myös asiantuntijatahot ovat puuttuneet. Eli ollaanko tässä nyt rehellisesti valmiita luotamaan näihin kokeilujen tuloksiin, vai ajetaanko tässä nyt vain kiireellä kuin käärmettä pyssyyn hanketta, jonka tuloksista meillä ei ole selkeää tutkimusnäyttöä?

Kyllä tämä kaikki viittaa nyt vahvasti siihen, että meidän on sivistysvaliokunnassa suoritettava huolellinen asiantuntijakuuleminen ja osaltamme paikattava sitä kuulemista, mitä hallitus on selkeästi jättänyt tässä tekemättä. Kentällä on hätä. Eikö hallitus luota siihen,

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

että rehtorit ovat nuorten ja lasten asialla ja haluavat heille mahdollisimman hyvän tulevaisuuden ja perustan koulupolulle? Se meidän kaikkien tavoite, että jokaisen on saatava toisen asteen tutkinto, on yhteinen — keinoista meillä on erilaisia näkemyksiä.

20.49 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Vuosien varrella on yritetty ja toteutettu useita hankkeita nuorten koulutusmahdollisuuksien ja työllistymisen parantamiseksi, esimerkkinä Kataisen hallituksen käynnistämä koulutuksen yhteiskuntatakuu, mutta tähän mennessä ei valitettavasti ole tullut vielä merkittävää parannusta tähän tilanteeseen.

Mutta tämä historiallinen uudistus on tärkeä pitkällä tähtäimellä. Koulutusmahdollisuuksista ja työllisyydestä koituvat hyödyt tulevat koko yhteiskunnalle ja vahvistavat myös kuntataloutta pitkällä aikavälillä. Moni kuntapäättäjä on ihmetellyt ja myös tuskailut, tuleeko tästä nyt suuri hintalappu kunnille ja kaupungeille. Ei tule. Kustannukset korvataan kunnille ja koulutusten järjestäjille täysimääräisesti. Monet asiantuntijat näkevät tämän maksavan itsensä takaisin ja vahvistavan julkisen talouden pitkän aikavälin tasapainoa. Noustaksemme tästä korona-ajasta on Suomella oltava rohkeutta tehdä rakenteellisia uudistuksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 198/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.30 Opetusministeri Li Andersson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuon eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen esityksen varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta. Hallitus päätti budjettiriihessä osana työllistymisen edistämistä koskevia toimenpiteitä alentaa varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja 70 miljoonalla eurolla. Esityksellä pyritään vähentämään varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen kannustinloukkuvaikutuksia erityisesti pieni- ja keskituloisten sekä monilapsisten perheiden osalta. Työllisyyden kasvulla on myös varhaiskasvatuksen kysyntää vahvistava vaikutus, joten esitys tukee myös hallituksen tavoitetta nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maksujen perusteena olevia tuloarvoja korottamalla niitä 31 prosenttia. Lisäksi toisesta lapsesta perittävää maksua ehdotetaan alennetta-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

vaksi siten, että se olisi enintään 40 prosenttia nuorimman lapsen maksusta nykyisen 50 prosentin sijaan. Esitys pohjautuu voimassa olevaan asiakasmaksulakiin, eikä lakiin esitetä muita muutoksia. Laissa säädettäisiin kunnan järjestämässä päiväkotij- ja perhepäivähoidossa perittävistä asiakasmaksuista. Lasten varhaiskasvatuksen maksun määräytymisen perusteisiin ei esitetä muutoksia. Maksut määräytyvät edelleen perheen tulojen ja koon sekä lapsen varhaiskasvatuksessa viettämän ajan mukaan. Myös maksun määräämisen perusteena olevat tulot säilyisivät ennallaan.

Asiakasmaksujen alenemisen ja työnteon kannustinten parantuessa työllisyyden arvioidaan parantuvan noin 2 900 henkilöllä vuoteen 2024 mennessä. Työllisyyden parantuessa varhaiskasvatuksen tarpeen arvioidaan kasvavan noin 4 700 lapsella eli varhaiskasvatuksen osallistumisasteen arvioidaan nousevan näin monella lapsella. Tulorajojen muutosten johdosta suurimmat maksualennukset kohdistuvat tulokymmenyksiin III—VII. Kahteen pienituloisimpaan tulokymmenykseen kuuluvat perheet on pääosin jo nyt vapautettu varhaiskasvatusmaksuista. Arviolta noin 20 000 uutta perhettä siirtyisi tämän esityksen myötä maksuttomaan varhaiskasvatukseen.

Esityksen myötä kuntien varhaiskasvatuksen asiakasmaksukertymä alenee noin 70 miljoonaa euroa. Lisääntyvästä varhaiskasvatuksen käytöstä aiheutuu kunnille noin 69 miljoonan euron kustannukset, mutta toisaalta työllisyyden kasvun vaikutus valtion ja kuntien verotuloihin sekä sosiaaliturvamenoihin vahvistaa julkista taloutta arviolta noin 39 miljoonaa euroa vuositasona.

Hallitus on syksyn 2020 budjettiriihessä päättänyt kompensoida varhaiskasvatuksen maksutuottojen menetystä ja volyymien kasvua välittömästi 1.1.2021 alkaen kohdistamalla aiempaa suuremman osan yhteisöveron tuotosta kunnille. Hallitus onkin antanut eduskunnalle esityksen verontilityslain ja tuloverolain muuttamisesta. Kuntien jako-osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan kahdella prosenttiyksiköllä, jolloin sen arvioidaan lisäävän kuntien verotuottoa vuoden 2021 verovuositasona 110 miljoonaa euroa ja kassakertymää 102 miljoonalla eurolla.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta helpottaa hyvin monien lapsiperheiden taloudellista tilannetta. Se tuo uusia lapsia varhaiskasvatukseen tapahtuvan oppimisen ja leikin pariin ja myös vahvistaa työllisyyttä. Kyseessä on siis todella laaja-alaisesti yhteiskunnallista hyvinvointia tukeva toimi, joka on hyvin linjassa hallituksen isojen koulutuspoliittisten tavoitteiden kanssa koulutuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi.

15.35 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Äskeisessä keskustelussa peräänkuulutettiin panostuksia koulupolun alkupäähän eli varhaiskasvatukseen. Tässä niitä nyt sitten tulee yksi lisää, eli nyt ollaan alentamassa varhaiskasvatusmaksuja. Vaikutuksena on työllisyyden paraneminen ja varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nouseminen. Uudistuksen myötä noin 20 000 perhettä siirtyy kokonaan maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut alenevat korottamalla maksujen perusteena olevia tulo-rajajoja 31 prosenttia, ja sitten sisaruksilta perittäviä maksuja alennetaan niin, että toisesta lapsesta perittävä maksu olisi jatkossa 40 prosenttia nykyisen 50:n sijaan, siis siitä nuorimman lapsen kokoaikaisen varhaiskasvatusmaksun määrästä. Ja niin kuin ministeri kertoi, niin kuntien maksutuottojen alenema kompensoidaan, eli tämä ei tule aiheuttamaan sitten koulutusleikkauksia tämän takia. On myöskin arvioitu, että työnteon kannustinten parantuessa työllisyyden arvioidaan parantuvan noin 2 900 henkilöllä vuoteen 2024

mennessä. Elikkä sitten toisaalta kun tämän vaikutuksesta varhaiskasvatuksen käyttötarve kasvaa, niin kuitenkin myös verotulot kasvavat ja sitten toisaalta sosiaaliturvamenot pienenevät.

Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on tärkeä toimi hallitukselta, ja on hyvä, että tässä kohdentumisessa painotettiin erityisesti pieni- ja keskituloisia perheitä. Nollamaksuluokan laajentaminen nostamalla maksujen tuloarvoja on hyvin perusteltu ratkaisu. Kyse on tuloarvojen noususta useilla sadoilla euroilla. Tämä tuo monille pieni- ja keskituloisille perheille kaivattua taloudellista helpotusta. Toisen lapsen osalta alennus kohdistuu kaikkiin niihin perheisiin, joilla on vähintään kaksi lasta varhaiskasvatuksessa, eli varhaiskasvatuksen asiakasmaksut alenisivat näillä perheillä riippumatta perheen tulotasosta, mutta tämä koskee siis sitä, jos on vähintään kaksi lasta varhaiskasvatuksessa.

Etenkin pienituloisten perheiden osalta päivähoitomaksut voivat pahimmassa tapauksessa haukata isonkin osan vanhempien palkasta, jolloin töiden vastaanottaminen ei välttämättä ole perheen toimeentulon kannalta järkevää lasten ollessa vielä pieniä. Tämä varhaiskasvatusmaksujen alentaminen onkin yksi keino, jolla työn vastaanottamiseen liittyviä esteitä on lähdetty purkamaan ja edistämään sitä kautta työllisyyttä. Ylipäätään kaikki toimet, joilla lapsiperheiden taloudellista tilannetta voidaan kohentaa, ovat samalla toimia lasten hyvinvoinnin parantamiseksi.

Arvoisa puhemies! Ennen kouluikää tapahtuva oppiminen on ensisijaisessa asemassa, kun halutaan panostaa tulevaisuuteen. Varhaiskasvatus myös ehkäisee syrjäytymistä, huono-osaisuuden kierteen periytymistä ja lasten välistä eriarvoistumista sekä pienentää hyvinvoinnin ja terveyden eroja aikuisuudessa. Onkin tärkeätä, että varhaiskasvatukseen osallistumisastetta, joka meillä Suomessa on eurooppalaisittain aika alhainen, saadaan nostettua. Tähän päästään etenemällä asteittain kohti maksutonta varhaiskasvatusta. Ensi vuonna laajennetaan maksuton esiopetus tällä kokeilulla siis kaksivuotiseksi koskemaan jo viisivuotiaita, ja nyt sitten varhaiskasvatusmaksujen alentamisen mukana tehdään taas yksi lisäaskel oikeaan suuntaan. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen lisää sekä varhaiskasvatukseen osallistumista että työllisyyttä, elikkä tämä on tulevaisuusinvestointi, josta hyötyy koko Suomi.

Varhaiskasvatus edistää lasten myönteistä kehitystä ja oppimista, ja sen on myös todettu olevan hyvin kustannustehokas lapsiperheiden palvelu. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut vaikuttavat palvelun käyttöön, ja maksuilla voidaan myös ohjata perheiden valintoja. Varhaiskasvatuspalveluiden edullisuus on keskeinen palveluiden saatavuuteen liittyvä tekijä. Etenkin pienituloisten perheiden lasten ja haavoittuvassa elämäntilanteessa elävien lasten osalta varhaiskasvatuksen maksut vaikuttavat varhaiskasvatukseen osallistumiseen, ja korkeat maksut saattavat muodostua puolestaan esteeksi osallistumiselle varhaiskasvatukseen.

Korkealaatuiseen varhaiskasvatukseen osallistumisen edistäminen on sekä kansallisella että paikallisella tasolla taloudellinen ja sosiaalinen investointi tulevaisuuteen, jolla on vaikuttavuutta niin yksilölle, kuntayhteisölle kuin koko yhteiskunnalle. Erityisesti heikommista sosioekonomisista taustoista tulevien lasten kohdalla varhaiskasvatuksen kustannusvaikuttavuus on laskettu korkeaksi. Epäsuotuisan kasvuympäristön vaikutusten lievittäminen jälkeenkäin ei ole yhtä kustannustehokasta kuin epäsuotuisan kehityksen estäminen elikkä tämä ennaltaehkäisy ja varhainen tuki. Tutkimukset kertovat myös, että varhaiskasvatus hyödyttää lasta enemmän kuin mikään muu myöhempi koulutus. Varhaiskasvatukseen panostaminen tasoittaa eri taustoista tulevien lasten mahdollisuuksia ja tuo tätä kautta

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

yhteiskunnalle taloudellista hyötyä. Varhainen tuki huono-osaisten lasten ympäristölle vaikuttaa lasten tulevaisuuteen suotuisasti.

Arvoisa puhemies! On todella hyvä, että Marinin hallitus tekee useita toimia varhaiskasvatuksen vahvistamiseksi. Maksualennusten lisäksi varhaiskasvatukseen kehitetään oma kolmiportaisen tuen malli — vastaava kuin kouluissa — ja kokeillaan kaksivuotista maksutonta esiopetusta. Viime hallituksen heikennykset eli varhaiskasvatusoikeuden rajausta ja ryhmäkokojen suurennus onkin korjattu jo aikaisemmin tänä vuonna. On hyvä, että varhaiskasvatuksen laatua ja tasa-arvoa vahvistetaan ja toimia tehdään myös perustaitojen parantamiseksi ja varhaisen tuen lisäämiseksi.

15.41 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Jokainen elämänvaihe on ihmisen polulla tärkeä. Erityisen tärkeä se on silloin, kun puhumme pienestä ihmisestä, jonka haparoivat askeleet ja kasvun ihme näyttäytyvät elämän ensimmäisissä vuosissa. Nämä vuodet täyttyvät paitsi vanhempien kannattelemina myös varhaiskasvatuksen maailmassa. On melko yksinkertainen tosiasia, että kovin ratkaisevaa on se, miten perheet voivat ja mitä sen tärkeimmän kasvatuskumppanin eli varhaiskasvatuksen parissa tapahtuu.

Hallituksen esitys on jatkumoa Sipilän hallituksen viime vaalikaudella aloittamalle varhaiskasvatusmaksujen alentamiselle. Tämä on looginen ja ryhdikäs jatkumo harjoitetulle politiikalle, jonka suuntana on katsoa perheitä kohti. Samoin tavoitteena on osoittaa luottamusta suomalaisen varhaiskasvatuksen laatuun ja siellä työtään tekevien kasvatusammattilaisten hyvään työhön.

Puhemies! Varhaiskasvatuksen enimmäismaksut määräytyvät perheen henkilömäärän ja bruttotulojen mukaan. Hallituksen esityksessä maksuja alennetaan nostamalla maksuun vaikuttavia tulorajoja 31 prosenttia ja alentamalla perheen toisen varhaiskasvatuksessa olevan lapsen maksua nykyisestä 50:stä 40 prosenttiin perheen nuorimman lapsen maksusta. Uudistuksen arvioidaan maksavan noin 70 miljoonaa euroa, ja sillä tavoitellaan työllisyyden lisäämistä noin 2 900 henkilöllä sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen lisäämistä noin vajaalla 5 000 lapsella. Maksutulojen alenema korvataan kunnille korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta. Arviolta noin 20 000 uutta perhettä saa muutoksen myötä lapsilleen maksuttoman varhaiskasvatuksen. Sen vaikuttavuus on siis kovin ilmeinen.

Puhemies! Tämä uudistus on siis kädenojennus lapsiperheille. Se parantaa pienten lasten vanhempien mahdollisuutta osallistua työelämään ja parantaa näin julkista taloutta. Lasten osallistuminen laadukkaaseen varhaiskasvatukseen parantaa kouluvalmiutta ja myöhempää menestymistä koulupolulla. Mutta ennen kaikkea tämä on yhteiskunnan osoittama tahto tukea perheitä niin, että yhdenvertaisuus ja lapsen oikeus leikkiin ja lauluun toteutuvat.

15.44 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Tervehdin ilolla tätäkin hallituksen esitystä. Suomi eroaa muista Pohjoismaista siinä, että meillä varhaiskasvatuksen osallistumisaste on harmillisen alhainen. Osallistumisasteen nostamiseksi on aivan oleellista alenuttaa varhaiskasvatusmaksuja. Vasemmistoliiton tavoite kokonaan maksuttomasta varhaiskasvatuksesta on pitkän linjan tavoite, jota ollaan jo lähempänä. Lisäksi on syytä huomata, että tällä esityksellä on myös huomattava työllisyysvaikutus.

Arvoisa puhemies! Me tarvitsemme myös muita keinoja, joilla varhaiskasvatuksen osallistumisastetta nostetaan. Tutkimukset tuovat esille, että moni vanhempi on maksujen li-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

säksi huolissaan suurista ryhmäko'ista ja varhaiskasvatuksen laadusta, ja kaikki nämä saattavat olla este, miksi lasta ei laiteta varhaiskasvatukseen. Siksi on erittäin tärkeää, että me teemme systemaattista työtä varhaiskasvatuksen laadun ja työhyvinvoinnin edistämiseksi. Tämä on suurelta osin myös palkkakysymys. Koko varhaiskasvatuksen houkuttelevuutta hapartaa se, että naisvaltainen ala kärsii edelleen huomattavasta palkkakuopasta. Siksi krooninen pula henkilöstöstä on monen kunnan jatkuva päänsärky.

Arvoisa puhemies! Hallitus on investoinut merkittävästi kaikille koulutusasteille, niin kuin edellisessä keskustelussa tuli hyvin esille, myös varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi. Kysyisinkin ministeri Anderssonilta: mitä muita keinoja käytetään, jotta varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousisi muihin Pohjoismaihin verrattuna?

15.46 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatus on tärkeä aloitus elinikäiselle oppimiselle ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiselle. Varhaiskasvatuksessa lapset oppivat vuorovaikutusta ja sosiaalisia taitoja. Se on siksi yksi kannatettavimmista sosiaalisista investoinneista lasten ja perheiden tulevaisuuteen. Laadukkaalla varhaiskasvatuspalvelulla tuetaan myös vanhemmuutta. Varhaiskasvatus on tärkeässä osassa myös varhaisessa tukemisessa ja ongelmien ennaltaehkäisyssä. Lasten tuen tarpeen kartoittaminen jo varhaiskasvatuksessa on oleellista myös koulupolun aloittamisessa.

Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatus on ennen kaikkea lapsen oikeus. Jokaiselle lapselle pitäisi taata oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen riippumatta esimerkiksi perheen taloudellisesta tilanteesta. Vasemmistoliiton tavoite maksuttomasta varhaiskasvatuksesta on askeleen lähempänä nyt, kun varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja lasketaan. Tämä tavoite on ollut mukana vasemmistoliiton ohjelmissa keväästä 2011 alkaen. Muistan sen hyvin, koska itse esitin sitä silloin vasemmistoliiton perhepoliittisen työryhmän puheenjohtajana. Etenkin pienituloisten perheiden lasten ja haavoittuvassa elämäntilanteessa elävien lasten osalta varhaiskasvatuksen maksut vaikuttavat varhaiskasvatukseen osallistumiseen ja korkeat maksut saattavat muodostaa esteen osallistumiselle.

Arvoisa puhemies! Noin puolessa Euroopan maista varhaiskasvatus on maksutonta kolme vuotta täyttäneille lapsille oppivelvollisuuden alkuun asti. Maksujen alentaminen on askel tähän suuntaan. Sen arvioidaan lisäävän varhaiskasvatukseen osallistumista. Maksujen alentaminen purkaa osaltaan esteitä, joita varhaiskasvatukseen osallistumiselle voi olla. Varhaiskasvatusmaksujen laskeminen on myös tärkeä työllisyystoimi, jolla helpotetaan pienten lasten vanhempien työssäkäyntiä. Varhaiskasvatusmaksuja alennetaan erityisesti pieni- ja keskituloisilta perheiltä. Myös kaikki perheet, joilla on varhaiskasvatuksen piirissä enemmän kuin yksi lapsi, hyötyvät sisaralennuksen paranemisesta. Tutkimusten mukaan korkeatasoisesta pedagogisesta varhaiskasvatuksesta hyötyvät kaikki lapset. Erityisen suurta vaikuttavuus on lapsille, joiden kasvuympäristössä on heidän kehittymistään haittaavia tekijöitä, kuten vanhempien päihde- tai terveysongelmia tai puutteita sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Laadukas varhaiskasvatus myös mahdollistaa pienten lasten vanhempien työssäkäynnin ja on siten keskeinen tasa-arvokysymys ja tärkeä erityisesti naisten työssäkäynnille. Hallituksen esityksen tavoitteena on myös purkaa kannustinloukkuja ja edistää vanhempien työhön osallistumista.

15.49 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan alennettavaksi varhaiskasvatusmaksuja kohdistuen ne pienituloisille lapsiperheille nostamalla maksujen tulorajoja. Lisäksi sisaruksilta perittäviä maksuja ehdotetaan alennettavak-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

si siten, että toisesta lapsesta perittävä maksu olisi 40 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta.

Tämä esitys on erittäin kannatettava ja erityisesti sen vuoksi, että sillä osaltaan parannetaan työnteon kannusteita. Vaikka tässä sisarusalennusta korotetaan, niin kuitenkin varhaiskasvatusmaksut muodostavat jatkossakin merkittävän menoerän sellaisille perheille, joilla on useampi lapsi varhaiskasvatuksessa. Tämä koskee erityisesti niitä perheitä, joiden tulot ylittävät tuon tulorajan ja jotka siis maksavat täyttä varhaiskasvatusmaksua. Eduskuntaryhmämme onkin lakialoitteessa esittämässä, että osana varhaiskasvatusmaksujen uudistusta maksu poistettaisiin kokonaisuudessaan sisaruksilta, kun perheellä on useampi kuin yksi lapsi varhaiskasvatuksessa. Näin perheet maksaisivat korkeintaan 288 euroa kuukaudessa varhaiskasvatuksesta riippumatta siitä, kuinka monta lasta perheellä on varhaiskasvatuksen piirissä.

Tämä uudistus, tämä hallituksen esitys, samoin kuin sitten tämä lakialoite, jonka tulemme tässä salissa vielä esittelemään ja joka on osa kristillisdemokraattien vaihtoehtobudjetin, parantaisi todellakin työllisyyttä, työn vastaanottamisen mahdollisuuksia, poistaisi kannustinloukkoja tehden työn vastaanottamisesta kannattavampaa juuri monilapsisten perheiden vanhemmille. Toivon mukaan tällä uudistuksella olisi myös tällainen myönteinen viesti heikkoon syntyvyystilanteeseen: kannustaisi perheitä tavoittelemaan perheen toivomaa lapsimäärää.

Tähän hallituksen esitykseen verrattuna julkisen talouden rahoitusasema heikentyisi tämän kristillisdemokraattien ehdotuksen vuoksi noin 35 miljoonalla eurolla varhaiskasvatusmaksukertymän pienentymisen vuoksi. Menetetyn tulon tulee korvata kunnille täysimääräisesti kuntien valtionosuuden kautta, ja olemme tämän ottaneet tässä vaihtoehtobudjetin suunnitelmassamme huomioon.

Sitten, herra puhemies, haluan nostaa esiin vielä sen seikan, että vaikka tämä hallituksen esitys on todellakin kannatettava ja se on askel oikeaan suuntaan, niin valitettavasti se ei kuitenkaan tartu varhaiskasvatuksen suurimpiin ongelmiin. Ongelmana päiväkodeissa edelleenkin ovat suuret ryhmäkoot, toisaalta etenkin yliopistokoulutettujen varhaiskasvatuksen opettajien saatavuus ja myös työssä pysyminen. Heikko palkkataso yhdistyy heidän kohdallaan vaativaan ja raskaaseen työhön, mikä ei motivoi näihin työpaikkoihin haakeutumiseen ja työssä pysymiseen. Jotta varhaiskasvatuksen laatua pystytään edelleen parantamaan, myös näihin seikkoihin tulisi kiinnittää huomiota.

15.54 Ari Koponen ps: Puhemies! Esityksessä alennettaisiin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja nostamalla tulorajoja lähes kolmanneksella. Muutoksen johdosta kuntien maksutuottojen arvioidaan alenevan noin 70 miljoonaa euroa. Tämä kompensoitaisiin kohdistamalla aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotosta kunnille. Monissa asiantuntijoiden antamissa lausunnoissa kuitenkin tuotiin esiin huoli siitä, ettei pelkkä yhteisöveron kohdenus riitä kattamaan uudistuksesta aiheutuvia kustannuksia tai lisääntyvän varhaiskasvatuksen käytön aiheuttamia investointeja. Parempana olisi pidetty uudistuksen rahoittamista kuntien valtionosuusprosenttia korottamalla.

Erityisesti tässä kuntatalouden katastrofaalisessa tilanteessa, kun hallitus ajaa oppivelvollisuuden uudistusta pikaisella aikataululla, olisi äärimmäisen tärkeää varmistua siitä, etteivät myös tämän lakiesityksen kustannukset kaadu kuntien maksettavaksi. Jo nyt päivähoidon kuormitus monissa kaupungeissa on valtava. Lapsen edun asettaminen keskiöön on ensisijaista. Olisi tärkeää lähteä ratkaisemaan todellisia ongelmia, kuten liian suuria ryh-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

mäkökoja, lasten kasvavia käytöshäiriöitä, sisäilmaongelmia ja jatkuvaa työntekijöiden vaihtuvuutta. Vain hyvinvoiva lapsi oppii.

15.55 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen, ja tämän asian onneksi hallitus vahvisti palauttamalla subjektiivisen oikeuden tällä hallituskaudella, kiitos vielä siitä.

On kuitenkin erittäin tärkeää muistaa, että varhaiskasvatus ei ole ainoastaan osa lapsen koulutuspolkua ja sivistyksellistä oikeutta, vaan varhaiskasvatuksessa edistetään lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä ja tuetaan sitä kautta myös vanhemmuutta. Siellä luodaan turvallista lapsuutta ja samalla mahdollistetaan vanhempien osallistumista työelämään ja opiskeluun. Näin osaltaan lisätään perheiden ja lasten hyvinvointia ja poistetaan lapsiperheköyhyyttä, sillä joka seitsemäs lapsi Suomessakin elää köyhyudessa, jolloin varhaiskasvatus voi näkyä turvallisena paikkana, jossa lapselle taataan joka päivä lämmin ruoka sekä mahdollisuus leikkeihin, kohtaamiseen ja varhaisten taitojen opetteluun — joillekin lapsille kun varhaiskasvatus on paikka, jossa turvalliset aikuiset pitävät huolta ja varmistavat, että lapsen perhe on tarvittavien tukipalveluiden piirissä. Oli tilanne perheessä kuitenkin mikä tahansa, niin kaikki lapset saavat samanlaiset mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa upeiden ammattilaisten keskellä. Tällä on uskomattoman iso merkitys siinä, millaista tulevaisuutta rakennamme lapsille ja millaisia mahdollisuuksia heille ja koko maalle näin ollen luomme.

Varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen nyt nostamalla tulorajoja kohdistaa alennuksen pieni- ja keskituloisille perheille ja samalla osaltaan vähentää lapsiperheköyhyyttä. Alentamalla sisaruksilta perittäviä maksuja me myös helpotamme maksujen kasautumista kohtuuttomiksi, ja tämä on mielestäni erittäin tärkeä viesti lapsi- ja perhemyönteisyyden lisäämiseksi yhteiskunnassamme. Tämä hallituksen esitys on askel kohti maksutonta varhaiskasvatusta, ja ajattelen, että siihen meidän pitkällä tähtäimellä tulee ehdottomasti pyrkiä. Jatkossa meidän tulee myös panostaa vielä enemmän kunnallisiin päiväkoteihin ja yhteistyöllä pyrkiä edistämään yksityisen sekä kunnallisen varhaiskasvatuksen yhteisiä laatuksiteereitä sekä varmistaa, että varhaiskasvatusmaksut olisivat kaikkialla samalla tasolla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Eestilä, voisitteko laittaa maskin päälle. [Edustaja pukee maskin]

15.57 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Vaikka aihe on aivan eri kuin edellinen, niin tässä on hyvin paljon yhtymäkohtia siihen. Tässä hallitus kertoo olevansa työllisyyden asialla ja perheiden ja lasten asialla sen lisäksi, että varhaiskasvatuksen osallistumisastetta halutaan nostaa ja se halutaan tehdä siis maksuttomuutta lisäämällä. Mutta kuten täällä on muutama ennen jo sanonut, niin varhaiskasvatuksessa on iso liuta paljon suurempia ongelmia kuin liian suuret maksut.

Päivähoidon kuormitus monissa paikoissa on valtava. On hyvin paljon erilaisia ongelmia erityisesti täällä pääkaupunkiseudulla: liian suuria ryhmiä, käytöshäiriöitä, ei aikaa toteuttaa niitä kauniita varhaiskasvatuksen tavoitteita, joita täällä on toisaalla luettu ja joita yleensä papereihin kirjataan.

Pääkaupunkiseudulla on todettu myös, että varhaiskasvatuksen laadun ongelmat ovat suurin syy siihen, että vanhemmat pitkittävät kotihoitoa eivätkä halua viedä lapsiaan päivähoitoon, eivät maksut. Se näkyy myös alalle hakeutumisessa: kun huono palkka yhdis-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

tetään yhä haastavampaan työympäristöön, niin on selvää, että pätevää henkilökuntaa on vaikea saada, ja tästä sitten syntyy tämä noidankehä, mikä suoraan vaikuttaa tähän päivähoiton laatuun.

Erityisesti Helsingissä erot päiväkotien toimintaympäristöissä ovat revenneet hyvin suu-riksi, kuten viime vuonna julkaistu selvitys kertoo. Aukkaiden keskimääräisten vuositulojen ero eri alueilla päiväkotien lähialueiden välillä on yli nelinkertainen. Esimerkiksi Vantaalla meillä on sellaisia päiväkoteja, joissa yksikään hoitaja ei puhu äidinkielenään suomea tai ruotsia ja myös lasten äidinkieliä on lukuisia. On aivan selvää, että tämä vaikuttaa siihen, mitä varhaiskasvatuksessa voidaan tehdä ja miten näitä tavoitteita voidaan toteuttaa.

Sitten vielä näistä maksuista. Kaikkein pienituloisimmathan eivät ole vähään aikaan maksaneet päivähoitomaksuja, ja jo aiemmin muidenkin alimpien ryhmien maksuja on alennettu. Toisaalta edelleenkin sinne korkeimpiin maksuluokkiin pääsee verraten helposti, varsinkin jos taloudessa on kaksi työssä käyvää ihmistä. Päivähoitomaksut siis aika tavalla joustavat vain sinne toiseen suuntaan.

Tämä hallituksen esitys, sikäli kuin se onnistuu poistamaan kannustinloukkuja työllisyyden tieltä, on tietysti kannatettava. Mutta kuten täällä on useissa puheenvuoroissa jo puhuttu, niin jonkinlainen edessä hämöttävä tavoite on kuitenkin päivähoiton muuttuminen kokonaan maksuttomaksi, mihin liittyy taas muunlaisia ongelmia, koska ainakaan perussuomalaiset eivät näe sitä, että yhteiskunnan tulisi kustantaa tai kaikkien lasten tulisi olla automaattisesti hoidettavana jossakin muualla kuin perheiden luona omassa kodissa. [Puhemies koputtaa] Me tiedämme esimerkiksi, että hirvittävän harvat vanhemmat ovat valmiita viemään vauvojaan päivähoitoon heti vanhempainvapaan jälkeen.

16.01 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys tarkoittaa jopa 2 000 euron säästöä perheen kukkaraan vuodessa, ja kulut korvataan kunnille täysimääräisesti. Teen selvitystä lapsiperheköyhyydestä kansanedustajana ja eduskunnan köyhyysryhmän varapuheenjohtajana, ja myös sen takia tervehdin tätä hallituksen esitystä erityisellä ilolla. Kiitos ministerille tämän kokonaisuuden eteenpäinviemisestä.

Kotimaakunnassani joka viidennessä lapsiperheessä on vain yksi huoltaja. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on tärkeä kädenojennus muun muassa näille perheille, joissa jokainen lisäeuro helpottaa perheiden arkea nykytilanteessa. Perheiden kasvatus työn tukeminen ja perustaitojen opettaminen antavat lapsille ja nuorille parhaat eväät kohdata elämässä eteen tulevia esteitä, niin minä todella uskon. Kodin jälkeen varhaiskasvatus ja peruskoulu ovat niitä yhteiskunnan muutosvoimia, jotka voivat tehdä eniten eriarvoistumiskierteen katkaisemiseksi — olemme tänäänkin puhuneet pitkään muun muassa oppivelvollisuusiän uudistamisesta. Siksi iloitsen hallituksen panostuksista varhaiskasvatukseen.

Marinin hallitus jatkaa nyt keskustan aloittamaa varhaiskasvatusmaksujen alentamista. Sipilän hallitus alensi näitä maksuja 84 miljoonalla eurolla, ja nyt hallitus alentaa niitä edelleen 70 miljoonalla eurolla. Keskustan hallitusvastuun aikana varhaiskasvatusmaksuja on siis alennettu yhteensä 150 miljoonalla eurolla. Mielestäni se on selkeä osoitus siitä, että olemme pienen ihmisen puolella ja olemme nimenomaan lapsiperheköyhyyttä poistamassa. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen helpottaa pienten lasten perheiden toimeentuloa ja lisää työnteon kannusteita madaltaessaan töihin menon kynnystä.

Varhaiskasvatuksessa ei ole kyse vain yhdestä mallista. Tervehdin ilolla myös muun muassa tämmöistä ammattimaista avoimen varhaiskasvatuksen toimintaa, jota suomalais-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

siin kuntiin on lähtenyt syntymään. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluiden avulla voidaan tarjota tukea sellaisille perheille, jotka eivät taivu siihen perinteiseen malliin, niin kuin varhaiskasvatusta ajattelemme. Tai esimerkiksi perhepäivähoito on täysin aliarvioitu siinä, millä tavalla esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevia lapsia voidaan tukea ihan pienestä asti hyvin yksilöllisesti. Vaihtoehtoja on, ja niin on varsin hyvä, eikä tämä maksuesitys sulje mitään pois.

Olemme puhuneet viime aikoina paljon syntyvyyden laskusta. Lasten määrä lähtee kasvamaan vain sillä, että luomme turvallisen ympäristön ja positiivisen ilmapiirin perheellistymiselle. Varhaiskasvatukseen panostaminen on tärkeä viesti lapsiperhemyönteisyydestä ja varhaiskasvatuksen tärkeydestä, ja sitä meidän kaikkien tulisi tässä salissa yhdessä viettää eteenpäin.

16.04 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Varhaiskasvatus edistää lapsen myönteistä kehitystä ja oppimista, ja sen on myös todettu olevan hyvin kustannustehokas lapsiperheiden palvelu. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteessa 11 todetaan, että kaikilla lapsilla on oikeus kohtuuhintaiseen varhaiskasvatukseen ja laadukkaan hoitoon.

Monissa maissa maksupolitiikalla pyritään edistämään lasten varhaiskasvatukseen osallistumista. Enemmistö Euroopan maista esimerkiksi tarjoaa lapsille vähintään yhden vuoden maksutonta varhaiskasvatusta ennen oppivelvollisuuden alkua, ja noin puolessa Euroopan maista varhaiskasvatus on maksutonta kolme vuotta täyttäneille lapsille aina oppivelvollisuuden alkuun.

Varhaiskasvatus nähdään myös Suomessa yhä enenevässä määrin lapsen oikeutena, johon kaikilla lapsilla tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua. Maksut eivät saisi muodostua kynnykseksi lasten osallistumiselle. Maksujen alenemisen arvioidaan lisäävän varhaiskasvatukseen osallistumista 4 700 lapsella vuoteen 2024 mennessä.

Arvoisa puhemies! Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuoden 2019 lopussa Suomessa oli 558 000 lapsiperhettä. Lapsiperheeseen tässä määritelmässä kuuluu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Lapsiperheisiin kuului näin 38 prosenttia väestöstämme. Viime vuonna varhaiskasvatukseen osallistui kaikkiaan 253 727 lasta. Lukumäärä vastaa noin 77:ää prosenttia väestön 1—6-vuotiaista lapsista.

Pienituloisissa ensimmäisessä ja toisessa tulokymmenyksessä varhaiskasvatusikäisistä lapsista on kunnan kustantamassa varhaiskasvatuksessa vähiten, alle 50 prosenttia. Tulorajojen korotuksen johdosta suurimmat maksualennukset kohdistuvat pieni- ja keskituloisiin perheisiin. Muutos lisäisi näin lasten välistä tasa-arvoa ja lisäisi pienituloisten perheiden mahdollisuuksia käyttää varhaiskasvatuspalveluita ja helpottaisi myös muilta osin perheiden taloudellista tilannetta.

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on vähäisempää Suomessa kuin monessa muussa maassa, ja erityisesti pienituloisten perheiden tai vähän koulutettujen äitien lapset osallistuvat suhteellisesti vähiten varhaiskasvatukseen.

Arvoisa puhemies! Sipilän hallitus alensi varhaiskasvatusmaksuja noin 84 miljoonalla eurolla. Nyt hallitus alentaa maksuja edelleen 70 miljoonalla eurolla, eli keskustan hallitusvastuun aikana maksuja on alennettu yhteensä nämä yhdistäen 150 miljoonalla eurolla, mikä on erittäin merkittävä taloudellinen satsaus lapsiperheisiin, perheisiin, jotka ovat tänä aikana muutenkin hyvin lujilla.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Tällä kaikella on vaikutusta osaltaan myöskin työllisyyteen. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen ei tulisi muodostaa kynnystä työhön siirtymiselle tai osa-aikaisen työn tekemiselle. Maksujärjestelmässä käytettyjen tulojen ja maksuprosenttien tarkistamisella pyritään näin kannustamaan perheitä työllistymään tilanteensa mukaisesti. Tämänkin vuoksi tämä lakiesitys on erittäin kannatettava.

Kun varhaiskasvatusmaksuun vaikuttavia tuloja nostetaan 31 prosenttia, kaikenkokoisia uusia pienituloisia perheitä tulee täysin maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin ja keskituloisilla perheillä varhaiskasvatuksesta maksettavat maksut pienenevät. Suurituloisilla perheillä ensimmäisen lapsen maksut säilyvät ennallaan. Arviolta noin 20 000 uutta perhettä saa muutoksen myötä lapsilleen maksuttoman varhaiskasvatuksen.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys tukee omalta osaltaan perheiden hyvinvointia.

16.10 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Näin isänpäiväviikolla on erityisen mieluista olla mukana lähettämässä valiokuntaan tätä hallituksen esitystä, joka on myönteinen niin maamme isille kuin äideille ja lapsillekin, maamme lapsiperheille. Kuten tässä keskustelussa on jo todettu, arviolta noin 20 000 uutta pieni- ja keskituloista perhettä saa ensi vuoden elokuussa lapsilleen maksuttoman varhaiskasvatuksen, kun tuloja nostetaan. Tämä on tärkeä tuki pieni- ja keskituloisille perheille, yksinhuoltajille ja monille monilapsisille perheille.

Arvoisa puhemies! Laadukkailla ja oikein hinnoitelluilla varhaiskasvatuspalveluilla voidaan paitsi helpottaa perheiden talousvaikeuksia ja taloushaasteita, myös parantaa pienien lasten vanhempien mahdollisuuksia olla mukana työelämässä. Haluan kiittää hallitusta siitä, että samalla kun se on päättäväisesti ja linjakkaasti merkittävästi parantanut varhaiskasvatuksen mahdollisuuksia ja pyrkinyt vahvistamaan myös sen laatua muun muassa ryhmäkokoja pienentämällä, niin samalla on kiinnitetty huomiota ja edelleen parannetaan lapsiperheiden ja kotien hyvinvointia. Vanhemmuuden tukemiseksi tällä kaudella vahvistetaan erityisesti sosiaalihuollon mukaisia varhaisen tuen palveluita, kuten lapsiperheiden kotipalvelua, perhetyötä ja perhesosiaalityötä, ja esimerkiksi yhteistyötä neuvolan kanssa tiivistetään. Tarvitaan sekä laadukasta varhaiskasvatusta että kotien hyvinvoinnin vahvistamista.

Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin huomiota siihen, että nyt maksuja alennettaessa kuntien taloutta pyritään huomioimaan yhteisöverotuoton osuutta lisäämällä. Tässä valitettavasti muun muassa lapsirikas kotikaupunkini Oulu jää heikoille, koska lapsia meillä on hyvin runsaasti mutta yhteisöverotuotot ovat verrattain pienet. Haluaisin kysyä ministeriltä, mitä tälle maksutuottojen kompensoinnissa ilmenneelle epäkohdalle aiotaan tehdä, koska jos ja kun kunnilta loppuvat rahat, niin ollaan pakosta veronkorotusten ja leikkausten tai jommankumman tiellä, ja ne molemmat koskevat myös lapsiperheitä kipeästi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Andersson, 2 minuuttia.

16.13 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustajille hyvästä keskustelusta, jossa on vahvasti noussut esille huoli lapsiperheiden asemasta ja tuki lapsiperheiden eteen tehdyille investoinneille, kuten tälle lakiesitykselle.

Kuten keskusteluissakin on noussut esille, niin tutkimusten mukaan vanhempien päätöksiin varhaiskasvatukseen osallistumisesta vaikuttavat varhaiskasvatuksen koettu laatu mutta sen rinnalla myös sen hinta. Siksi on mielestäni johdonmukaista, että tässä pyritään

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

nyt varhaiskasvatusmaksujen alentamisella helpottamaan perheiden tilannetta ja sen rinnalla meillä on näitä varhaiskasvatuksen laatua kehittäviä toimia.

Muita toimenpiteitä, mitä tällä hallituskaudella tehdään sen laadun osalta ja osallistumisasteen nostamiseksi: Tässä on jo mainittu ryhmäkokojen pienentäminen ja subjektiivisen oikeuden palauttaminen, joista on jo päätökset tehty. Sen lisäksi meillä on tämä laaja Oikeus oppia -hanke, joka tällä vaalikaudella kohdistuu myöskin varhaiskasvatukseen ja jonka puitteissa myöskin varhaiskasvatuksen suuntaan jaetaan tasa-arvon rahoitusta esimerkiksi niille päiväkodeille, jotka sijaitsevat alueilla, joilla resurssien tarve on suurempi. Myöskin tästä kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta odotetaan tietenkin tuloksia eikä ainoastaan vaikutuksista oppimistuloksiin vaan myöskin osallistumisasteen näkökulmasta.

Mitä tulee tähän kuntien taloudelliseen kompensatiomalliin, niin tämä yhteisöveron jako-osuuden muutos on se, mihin hallitus budjettiriihessä päätyi. Se on se tapa, millä näitä maksutuottojen alenemisia kunnille kompensoidaan, mutta tässä tehdään pientä ylikompensatiota, jonka kautta on haluttu huomioida myöskin sitä, että kuntien yhteisöverotuottojen kehitys näyttää eri paikkakunnilla vähän eri tyypiseltä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsiteltyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.15.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.51.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 7. käsittelyä.

20.51 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen jatkaa sitä hyvää suuntaa, joka kokoomuslaisen opetusministerin johdolla viime kaudella aloitettiin. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on kannatettavaa, koska se poistaa työnteon kannustinloukkuja ja nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta.

Samaan aikaan meidän on pidettävä huoli siitä, että varhaiskasvatus on kaikkialla, jokaisessa päiväkodissa, laadukasta, että vanhemmat voivat siihen laatuun luottaa. Toisaalta on kiinnitettävä huomiota myös siihen, että perheet saavat sen varhaiskasvatuspaikan silloin kun sitä tarvitaan ja kohtuullisen, sopivan etäisyyden päästä kodista. Etenkin suurissa kaupungeissa tämän toteutumisessa on suuria haasteita, ja sillä on isoja vaikutuksia esimerkiksi siihen, miten vanhemmat, useimmiten äidit, pystyvät perhevapailta töihin palaamaan. Vaikka omaa halua olisikin, niin töihin palaaminen on vaikeaa, jos varhaiskasvatuspaikkaa ei löydy sujuvasti.

Joka tapauksessa koulupolun perusta luodaan varhaiskasvatuksessa, ja kaksivuotisen esiopetuksen toteuttaminen vahvistaisi oppimisen edellytyksiä ja parantaisi myös varhaiskasvatuksen osallistumisastetta entisestään. Äsken me keskustelimme hallituksen oppivelvollisuushankkeesta, jota ajetaan vauhdilla eteenpäin, ja samaan aikaan kaksivuotisen esiopetuksen osalta edetään kokeiluilla. Kokeilut voivat olla toki perusteltuja siten, että mallia ei haluta tehdä pysyväksi ennen kuin sitä on kokeiltu. No, äsken keskustelimme oppi-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

velvollisuusmallista, ja se halutaan tehdä pysyväksi ennen kuin sitä on kokeiltu, eli jonkin näköistä ristiriitaa näissä hallituksen perusteluissa kuitenkin on.

20.53 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tässä käsitellään tosiaan hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta. Tällä on todella se tarkoitus, että alennetaan varhaiskasvatusmaksuja.

Tämä on erinomaisen hyvä. Tätä voi kannattaa vilpittömästi. Tämähän käynnistettiin viime kaudella ja nyt tähän saadaan jatkoa. Mielestäni se on nyt juuri sitä, mitä itse olen täällä peräänkuuluttanut koko illan: varhaista puuttumista, varhaista tukea.

Nobel-palkittu taloustieteilijä Heckman — tässä viittaa nyt sitten taloustieteilijä Heckmaniin — on kertonut ja sanonut, että jos meillä on mahdollisuutta panostaa, meillä on määrätty rahasumma, niin se kaikki kannattaa laittaa varhaisiin vuosiin. Tässä on esimerkiksi siitä, että nämä varhaiset vuodet vaikuttavat varhaiskasvatuksen kautta niin, että lapsi saa nimenomaan ammattitaitoisten henkilöitten varhaiskasvatusta, tukea omaan kasvuunsa ja sitä kautta sitten valmiuksia opinpolulle. Tätä me haemme kokoomuksessa, ja onneksi meillä on sellaisiakin taloustieteilijöitä, jotka ymmärtävät tällaisen päälle, että varhainen tuki on tärkeää. — Kiitos.

20.55 Joakim Strand r: Värderade talman, arvoisa puhemies! Tack till kollegan Risikko för ett utmärkt anförande.

Kollega Risikko piti erinomaisen puheenvuoron, vei sanat suustani.

Alldeles kort: Här handlar propositionen alltså om att man föreslår att lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken ändras så att klientavgifterna för småbarnspedagogiken sänks genom att inkomstgränserna höjs med 31 procent. Dessutom föreslås att de avgifter som tas ut för syskon sänks så att den avgift som tas ut för det andra barnet är 40 procent av den kalkylerade avgiften för småbarnspedagogik på heltid för det yngsta barnet.

Pidän erittäin hyvänä sitä, että näitä maksuja tässä alennetaan. Tämä on hyvä esimerkki perhe- ja lapsimyönteisestä politiikasta, ja tällä on varmasti myös positiivisia vaikutuksia työllisyyteen ja mahdollisuuteen osallistua työelämään. — Tack.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi määräaikaista henkilöautojen romutuspalkkios- ta vuosina 2020 ja 2021

Hallituksen esitys HE 201/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. Asiasta käydään ministerin esittelypuheenvuoron jälkeen debatti. — Esittelypuheenvuoro, ministeri Harakka.

Keskustelu

16.16 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys romutuspalkkiosta liittyy toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on elvyttää taloutta covid-19-epidemian aiheuttamien taloudellisten vaikutusten vuoksi. Lisäksi tavoitteena on edistää ja vauhdittaa uusien autojen myyntiä. Lisäksi tavoitteena on edistää liikennesektorin päästövähennyksiä uudistamalla autokantaa vähäpäästöisemmäksi, lisäämällä vaihtoehtoisten käyttövoimien osuutta liikenteessä sekä mahdollistamalla siirtyminen henkilöautoilusta kestävään liikkumismuotoon. Romutuspalkkiona myönnettävään avustukseen on varattu 8 miljoonaa euroa vuoden 2020 seitsemänteen lisätalousarvioesitykseen.

Esityksessä ehdotetaan valtion varoista myönnettävää romutuspalkkiota yksityisille henkilöille uuden vähäpäästöisen henkilöauton, sähköavusteisen polkupyörän, joukkoliikenteen kausilipun tai joukkoliikenteen matkustusoikeutta sisältävän yhdistämispalvelun ostopuolelta. Romutuspalkkiota haettaisiin aikavälillä 1. joulukuuta 2020 — 31. joulukuuta 2021. Romutuspalkkio myönnettäisiin, kun toimittaa yli kymmenen vuotta vanhan henkilöauton romutettavaksi ja hankkii romutettavan auton tilalle uuden henkilöauton, joka on kaasuauto tai etanoliauto, alle 95 grammaa kilometriltä -päästöinen ladattava hybridauto, täyssähköauto tai enintään 120 grammaa kilometriltä -päästöinen auto. Romutuspalkkion voisi hyödyntää myös uuden sähköavusteisen polkupyörän, joukkoliikennelipun tai joukkoliikenteen matkustusoikeutta sisältävän yhdistämispalvelun hankintaan.

Romutettavan auton tulisi olla ollut liikennekäytössä viimeisen kalenterivuoden aikana ja romutettavaksi vietäessä. Lisäksi vaadittaisiin, että romutuspalkkion saajan tulee olla omistanut romutettavaksi vietävä henkilöauto yhtäjaksoisesti 12 kuukautta ennen romutusta. Romutuspalkkiota maksettaisiin 2 000 euroa täyssähkö-, kaasu-, etanoliauton tai alle 95 grammaa kilometriltä -päästöisen ladattavan hybridin hankintaan. Romutuspalkkiota maksettaisiin hankintahinta tai enintään 1 000 euroa alle 120 grammaa kilometriltä -päästöisen henkilöauton, joukkoliikenteen kausilipun tai joukkoliikenteen matkustusoikeutta sisältävän yhdistämispalvelun hankinnassa. Täyssähköauton hankintaan voisi 2 000 euron romutuspalkkion lisäksi hyödyntää sähköautojen hankintatuen, eli yhteensä tukea voisi saada 4 000 euroa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että hallituksen esitys saa myönteisen vastaanoton täällä eduskunnassa. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron, nousemaan ylös ja painamaan omalta, varsinaiselta paikaltaan V-painiketta.

16.19 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää ministeri Harakkaa, että toitte tämän esityksen romutuspalkkioista tähän saliin ja eduskunnan käsiteltäväksi. Otamme tämän ripeästi käsittelyyn liikenne- ja viestintävaliokunnassa.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Suomessa on yksi Euroopan vanhimmissa autokannoista, ja pitkän aikavälin ilmastotavoitteiden ja päästöjä vähentämistavoitteiden osalta on kannatettavaa se, että pyritään etsimään erilaisia keinoja vauhdittaa ja nopeuttaa autokannan uusiutumista. Mielestäni vielä tässä ajassa, koska autokauppa on koronan vaikutuksesta ollut hieman laskusuhdanteista, on hyvä etsiä niitä keinoja, joilla myöskin autokauppaa pystytään vauhdittamaan. Tällä uudistuksella on pitkän aikajanan sisällä vaikutusta myös siihen, että myös käytettyjä vähäpäästöisempiä autoja tulee markkinoille sen myötä, kun saadaan uusia vähäpäästöisempiä autoja tämän kautta markkinoille. — Kiitos.

16.20 Sheikki Laakso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisi edustaja Kymäläiseltä kiva tietää, mihin perustuu se, että on vanhinta autokantaa meillä, koska meidän tilastot on täysin väärin laadittu, ne eivät näytä oikeaa kuvaa.

Ja ministeriltä haluaisin kyllä tietää, millä ministeri on mahdollisesti aikonut polkupyörän jobbauksen estää, koska nythän käy niin, että satasen romulla saa tonnin polkupyörän tai sitten tonnin joukkoliikennelipun, ja se olisi ihan fine, jos siinä olisi jonkunnäköistä omavastuuta, että joutuisi ostamaan kymmenen tonnin polkupyörän niin kuin näissä autoissa on, mutta nyt tällaisella satasen romulla saa sitten suoraan tonnin polkupyörän, ja mikäs sitäkään estää, että sitä myydään. Olen takuuvarma siitä, että aika paljon tulee olemaan uusia sähköpolkupyöriä myytävänä, jos ei tässä jonkunnäköinen ajatus ole, mitä minä en ymmärrä. — Kiitos.

16.21 Kari Tolvanen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille tästä esityksestä. On todella tärkeää tämän pandemian aikana vauhdittaa autokauppaa ja toki huolehtia ympäristötekijöistä mutta myös turvallisuudesta — liikenneturvallisushan on monien asioiden summa, ja ajoneuvot ovat yksi osuus siitä. Se on myös hyvä, että etenkin täällä pääkaupunkiseudulla, jos elämäntilanne sallii, voi sähköpyörän tai sitten joukkoliikennelipun hankkia, mutta sehän ei kaikkialla ole mahdollista valitettavasti eikä elämäntilanne sitä salli.

Minulla on muutamia huolenaiheita, joihin haluaisin vastauksen: Olisiko nyt mitenkään mahdollista — onneksi näitä päästörajoja nostettiin — vähän vielä nostaa näitä energiatehokkaampia bensiiniautoja, niin että tulisi vähän halvempia malleja muutama myyntiin, koska minä pelkään, että tässä tämmöiset, miten nyt sanoisi, vähävaraiset eivät pysty näitä autoja hankkimaan? Ja olisiko mahdollisuus myös käytettyjä autoja mahdollistaa tähän kohteeksi? Uusiutuhan se autokanta silläkin tavalla pikkuhiljaa, että saataisiin käytettyjä vähäpäästöisempiä ja [Puhemies koputtaa] turvallisempia autoja liikenteeseen?

16.22 Ari Torniainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille esittelystä tärkeän ja hyvän hallituksen esityksen puolesta. Autoilun päästöjen vähentäminen vaatii erittäin monia keinoja, ja kaikki me puolueet olemme tietysti sitoutuneet näiden päästöjen vähentämiseen, se on huomionarvoinen teko kaikilta eduskuntapuolueilta. Tämä romutuspalkkioasia on yksi keino, tietysti ei isoimpia, mutta tärkeä keino tässä isossa valikoimassa.

Edustaja Tolvanen nosti hyviä asioita esille. Aikaisemmilla eduskuntakausillahan ovat olleet jo romutuspalkkiot myöskin käytössä, ja se ensimmäinen kokeilu, joka oli silloin, aikaansai sen, että siihen eivät oikeastaan riittäneetkään ne rahat, mitä oli budjettiin varattu,

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

ja ne tuli käytettyä. Toinen oli vähän heikompi sitten, mutta tässä on hyviä asioita erittäin monta.

Itse haluaisin kysyä ministeriltä: kun auto on vähän yli kymmenen vuotta vanha, [Puhemies koputtaa] kuinka nyten varmistetaan, että niistä romutukseen menevistä autoista [Puhemies koputtaa] otetaan talteen niitä osia, mitkä ovat tarpeellisia myöskin tulevaisuudessa?

16.24 Merja Kyllönen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täytyy kiittää ministeriä ja sitten samaan hengenvetoon pyytää myös anteeksi, että kyttäsin teitä kuin kettu jäärän munia tämän kiertotalouskirjauksen kanssa, että saadaan oikeasti näitä tarpeellisia osia liikenteeseen. Ehkä joku voi sanoa, että kirottukin EU-direktiivi, mutta minun mielestäni erittäin hyvä romuajoneuvodirektiivi on tulossa ensi vuonna, ja se vaatii meiltä kierrätyspelisääntöjen tiukempaa noudattamista. Haluan nyt tässä julkisesti vielä varmistaa anteeksi pyydettyäni, että aikoo ministeri pitää huolen siitä, että myös nämä kierrätyspelisäännöt lähtevät meillä liikenteeseen ja tätä kirjausta näiden tarvittavien valmistelujen suhteen noudatetaan sitten kirjaimellisesti. — Kiitos.

16.25 Matias Marttinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia liikenneministerille asian esittelystä. Niin kuin täällä salissa hyvin tiedämme, niin suomalaiset ajavat keskimäärin aika vanhoilla autoilla, ja sekä turvallisuustekijöiden parantamiseksi että myös ilmastotoimien kannalta on tärkeää, että suomalaista autokantaa pystytään uudistamaan. Tämä esitys osaltaan pyrkii vastaamaan siihen.

Näen, että tässä tilanteessa, kun suomalainen autokauppa on hyvin vaikeassa tilanteessa, tämä toimii myös aika hyvänä piristyskeinona autokauppaan. Onko tällä elementillä sitten vaikutusta siihen, että autojen kysyntä kokonaisuudessaan tulevaisuudessa kasvaisi: tuskinpa näin on, mutta kuitenkin tähän tilanteeseen nähden tämä esitys sopii erittäin hyvin.

Kysyisin oikeastaan samaa, mitä täällä jo edustaja Tolvanen hyvin tavaili: miten ministeri näkee nämä päästörajat ja niiden käyttöönoton, olisiko niitä vielä mahdollisuus uudelleen tarkastella?

16.26 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse koen, että tämä on myös yksi hallituksen elvytystoimenpide. Tämä koskettaa nyt myös aika paljon taloutta, ja tietysti kun tätä on aiemmin jo 2015 ja 2018 kokeiltu, niin sieltä on selvästikin sitten näyttöjä. 2018 kierrätettyjen autojen ikä on ollut 17,3 vuotta ja 6 700 uutta autoa on hankittu ja noin 80 000 autoa on viety romutuksen piiriin. Verotulot ovat silloin olleet 16 miljoonaa euroa, ja nytenkin ennustetaan, että tämä on noin 8 miljoonaa nettona positiivinen.

Minusta tämä on hyvä piristysruiske, niin kuin edustaja Marttinen totesi, koko autoalalle. Siellä on noin 50 000 työpaikkaa kumminkin, kun ottaa logistiikan ja huollon autokaupan lisäksi, joten on tärkeää, että piristetään sitä sitä kautta. Positiivisena näen myös tämän laajentamisen joukkoliikenteen ja pyöräilyn puolelle. Hyvä nähdä näitten kokeiluitten kautta, [Puhemies koputtaa] miten tämä rupeaa vetämään.

16.27 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksen tavoitteena on tosiaan elvyttää taloutta covid-19-epidemian aiheuttamien taloudellisten vaikutusten

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

vuoksi edistämällä uusien autojen myyntiä. Tavoitteena on myös edistää liikennesektorin päästövähennyksiä.

Haluan tässä yhteydessä nyt kiittää teitä, arvoisa ministeri, että te olette ottanut tämän yhdeksi työkaluksi tässä covid-epidemian vaikutusten hillitsemisessä ja nimenomaan negatiivisten vaikutusten hillitsemisessä. Miksi tämä laki on nyt niin tärkeä minullekin: koska olin ministerinä silloin, kun tämä romutuspalkkio ensi kertaa Suomessa otettiin, niin sen tähden minä koen, että minä olen ollut pikkuisen niin kuin kätilönä tässä aikoinansa. Sitähän kauan aikaa tarjottiin mutta siihen ei oikein otettu tulta, ja sitten kun se romutuspalkkio otettiin, niin totta kai siinä oli puolesta ja vastaan, niin kuin on vähän kaikissa asioissa, niin kuin ollaan nyt tänäänkin nähty. Tässä on kyllä enemmän hyötyjä kuin haittoja, ja siitä syystä tämä on hyvä. Kiitos teille.

16.28 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Romutuspalkkio on ihan ok, hyvä keino: subventoidaan vähän tätä Suomen korkeaa autoveroa ja ohjataan hankkimaan vähäpäästöisempi ajoneuvo. Sitä kuitenkin ihmettelen, että taloudellisesti tiukkana aikana valtio tarjoaa tonnin sähköpolkupyörään.

Hiljattain saimme tietää, että hallituspuolue vihreiden varapuheenjohtaja pyysi ja sai itselleen tuhansien eurojen arvoisen sähköpyörän. Tämä oli niin sanottua kaupallista yhteistyötä, jota ilmeisesti liikenne- ja viestintäministerikin piti ihan positiivisena asiana. Siksi kysyisinkin: pidätkö te tällaista päätöksenteon riippumattomuuden kannalta suotavana, että poliitikko tekee kaupallista yhteistyötä ja sen jälkeen hallitus subventoi rahaa juuri tähän kohteeseen? Kysyn myös: miksi ei nyt sitten vaikka sähköavusteiseen polkulautaan tai vaikka normaaliin polkupyörään, jonka polkeminen varmaan yhä on kansantaloudellisesti [Puhemies koputtaa] terveellisempää kuin tuon sähkökäyttöisen?

16.29 Joonas Könttä kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Yhdyn edellä oleviin kiitoksiin ministerille ja hallitukselle tästä tärkeästä ja hyvästä, pienestä mutta minusta aivan oikeasuhtaisesta tuesta, ja tämä on nimenomaan tällainen positiivinen kannuste uusia suomalaista erittäin vanhaa autokantaa. Minusta tämä on täysin oikea askel siihen suuntaan, että saadaan Suomeen uudempia autoja ja toisaalta, että vastataan myös tähän tavoitteeseen vähentää liikenteestä aiheutuvia päästöjä. Tässä esityksessä on hyvää myös se, että se on suhteellisen käyttövoimaneutraali eli siellä on määritelty tietyt raja-arvot, mutta muutoin, mikäli niihin raja-arvoihin pääsee, sitä käyttövoimaa ei olla liiaksi tässä ikään kuin ennalta määritelty.

Toivonkin, että seuraavaksi, kun tätä käsitellään liikenne- ja viestintävaliokunnassa, pystymme myös näihin minusta aivan erinomaisiin huomioihin, mitä edustaja Tolvanen täällä nosti esiin, ottamaan vielä kantaa ja niitä tarkastelemaan, jotta tämä varmasti saavuttaa myös sellaisia henkilöitä, joilla ei muuten ehkä ole varaa uusia sitä omaa autoa.

16.30 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministeri Harakalle hyvästä ja kannatettavasta esityksestä koskien määräaikaista henkilöauton romutuspalkkiota.

Yksityishenkilön olisi mahdollisuus saada romutuspalkkio vähintään 10 vuotta vanhan romutettavan auton korvaamiseksi uudella vähäpäästöisellä autolla, sähköpolkupyörällä tai joukkoliikenteellä. Tämän määräaikaisen lain tarkoitus olisi tosiaan tulla voimaan tämän vuoden joulukuun alusta ja olemaan voimassa sitten vuoden 2022 maaliskuun lop-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

puun saakka. Suuruudeltaan romutuspalkkio olisi 2 000 euroa uuden vähäpäästöisen auton osalta, ja täyssähköauton hankintaan voisi vielä yhdistää täyssähköautojen 2 000 euron hankintatuen.

Suomessa autokannan uusiutuminen on varsin hidasta, ja autojen keski-ikä EU-maiden vanhimpien joukossa. Luotan tässä asiantuntijoiden tilastoihin, koska itse en ole sen alan ammattilainen. Tällä romutuspalkkiolla halutaankin nimenomaan nopeuttaa Suomen autokannan uusiutumista. Tätä kautta saadaan aikanaan myös käytettyjä vähäpäästöisiä autoja automarkkinoille. [Puhemies koputtaa] — Kiitos.

16.32 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on yhdessä suhteessa erinomainen: se piristää uusien autojen kauppaa, ja niin kuin me tässä hallituksen esityksen taustapapereista kaikki voimme lukea, niin tammi—syyskuussa meillä on myyty 17 000 uutta autoa vähemmän. Mutta mikä on oireellista ja mihin kiinnitin itse ainakin heti huomiota: käytettyjen autojen kaupassa vähennystä ei ole tullut. Ja se kielii vähän isommasta ongelmasta, jonka tässä salissa aikaisemminkin olen ministerin kuullen täällä... — Anteeksi, arvoisa puhemies, täällä oli muuta asiaa. [Puhemies: No niin, anteeksi, ja edustaja jatkaa!] — ...olen ministerin kuullen tämän aikaisemminkin sanonut, että pidän itse erittäin hälyttävänä, että meidän autokaupпамme rakenne painottuu koko ajan liian paljon käytettyihin autoihin ja nimenomaan tuontiautoihin, ja toivoisin, että ei kovin paljon uskota niitä tutkimuksia, joissa nämä muuttujat on lukittu.

16.33 Raimo Piirainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämän lakiesityksen tavoitteena on liikennepäästöjen alentaminen, liikenneturvallisuus ja myös siten siinä sivussa vähän virkistää autokauppaa, ja kiitoksia tästä esityksestä ministerille.

Täällä on lueteltu paljon: on kaasuautot ja on korkeaseosetanoliautot, täyssähkö ja sitten muut hybridautot, mutta kun tuolta harvaan asutulta seudulta olen ja siellä ei vielä näitä latauspisteitä ole — ei ole sähköpisteitä eikä ole kaasua saatavilla, nesteytettyäkään, nestekaasua ja niin poispäin — niin tässä jääpi vähän orpopojan asemaan sitten harvaan asutulla seudulla tämmöinen, joka kumminkin, kun julkisia ei ole, joutuu omaa autoa käyttämään työmatkoissa ja sillä tavalla kumminkin sillä päästöllisellä autolla sitten ajelemaan. Mitenkä ministeri arvelee, [Puhemies koputtaa] löytyykö minkäänlaisia toimenpiteitä tälle väelle?

Puhemies Anu Vehviläinen: Tässä debatissa myönnän vielä puheenvuorot edustajille Satonen ja Hoskonen, ja sen jälkeen ministeri.

16.34 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä jatkaa tuosta edustaja Piiraisen puheenvuorosta. Myös minä olen huolissani siitä, että vaikka tämä romutuspalkkio on hyvä idea, niin kuinka tämä rupeaa käytännössä nyt pelittämään. Jos tätä päästörajaa saataisiin hiukan vielä korkeammalle, niin sitten nämä pienet, myöskin vähäpäästöiset, diesel- ja bensiiniautot, perheautot, tulisivat tämän piiriin, jolloin tästä olisi mahdollista useampien ihmisten hyötyä.

Ja sitten toinen asia on se, jonka edustaja Tolvanen täällä nosti esille, ja kysyn sitä ministeriltä: onko tätä harkittu, että tämä voisi olla myöskin käytettyihin autoihin? Se viesti, minkä minä olen saanut autokauppailta, on se, että se on kyllä äärimmäisen harvinainen tilanne, että joku tuo sinne yli kymmenen vuotta vanhan auton ja ostaa tullessaan uuden au-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

ton, koska se vaatii aikamoisen erorahan silloin väliin, mutta sen sijaan sen voisi vaihtaa vaikka kolme vuotta vanhaan tai viisi vuotta vanhaan, mikä myös olisi merkittävä ekoteko.

16.35 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Eestilän huomio tästä käytettyjen autojen kaupasta ja sitten siitä, että autokannan tulee uusiutua, on aivan aiheellinen huomio. Tämä olisi äärimmäisen tärkeää.

Kiitoksia arvoisalle ministerille hienosta teosta, että tämä esitys on tehty ja se on täällä nyt ja autokanta pääsee uusiutumaan. Ilmastopolitiikkaa se toki palvelee, mutta minä näen siinä myös tämän ihmisen turvallisuuteen liittyvän asian, koska nykyaikaisessa autossa on kaikki mahdolliset turvavälineet hyvistä airbageista, jarrujärjestelmistä ynnä muista lähtien, turvakorit sun muut, viimeisen päälle. Tämä on arvokas asia, ja toivon, että kun valiokunta tätä käsittelee, niin se osaisi suhteuttaa tämän: kun, sanotaanko, ehkä 20 000 eurolla saa jo aika hyvän auton tänä päivänä, niin suhteutetaan pikkuisen tätä avustusta sillä keinoin, että sähköllä varustetun polkupyörän tai vastaavan laitteen hankintaan saatu tuki on suurin piirtein oikeassa suhteessa siihen saadun auton hintaan verrattuna, että saadaan todella tuota autokantaa uusiutumaan. Se on minun mielestäni kaikista tärkeintä, että ihmiset pystyvät liikkumaan turvallisesti, ja sitten se turvallisuus tuo mukanaan myös sen, että ne ovat ilmaston kannalta hyviä autoja.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Harakka, 3 minuuttia.

16.36 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat, kiitoksia hyvästä ja mielenkiintoisesta debatista. Olen itsekkin samaa mieltä, että nämä aikaisemmat romutuspalkkiokokeilut ovat antaneet tähän ihan myönteisen lähtökohdan, ja tämä on ollut myöskin autoalan suuri toive jo jonkun aikaa, että voisimme tällä tavoin tuoda yhden keinon monista, jopa kymmenistä keinoista, joilla tavalliset ihmiset voivat kokea voivansa osallistua sekä liikenneturvallisuuden lisäämiseen että sitten myöskin näihin ilmastotalkoisiin.

Aika moni kyseli näistä päästörajoista. Niitähän nostettiin jo siitä luonnosversiosta vastaamaan sitä tilannetta, että myöskin nämä pienipäästöisimmät polttomoottoriautot tulisivat kysymykseen. Niitä on näissä rajoissa useampiakin, ja ne eivät ole niitä arvokkaimpia autoja ollenkaan, jolloin se on ihan realistinen vaihtoehto ei niin suurituloisellekin. Kannattaa muistaa myöskin se, että raja-arvot tässä EU-lainsäädännössä koko ajan kiristyvät, ja silloin tarjonta lisääntyy.

Käytettyjen autojen osalta minusta tuntuu, että edustaja Eestilä sanoi sen olennaisen seikan tästä autokaupparamme rakenteesta, mutta sanottakoon nyt vielä, että kyllä uusien autojen myynnin lisääntyminen nyt heijastuu sitten käytettyjen autojen myyntiin lähitulevaisuudessa, kun nämä nyt uutena ostetut kiertyvät sinne vähän käytettyjen markkinoille. Siinä mielessä se kyllä siihenkin vaikuttaa.

Edustajat Laakso ja Taviio esittivät skeptisyyttä sähköpyörien osalta. Sanon vain edustaja Taviolle: teidän oletuksenne oli täysin väärä. Sähköpyörät tutkitusti korvaavat lyhyitä automatkoja. Eli kun meillä 25 prosenttia kaikista automatkoista on alle 3 kilometrin mittaisia — Helsingissä jopa kolmannes alle 3 kilometrin matkoista tehdään autolla — niin silloin se on monille aidosti, sanotaan, kakkosauton vaihtoehto tai sitten useitten lyhyitten matkojen vaihtoehto, nimenomaan sähköpolkupyörä. Tästä on olemassa tutkimustietoa.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Edustaja Kyllöselle ja muille tästä kiertotalouden ja romutuksen hyödyntämisestä vastaus on, että ehdottomasti tämä on tärkeä osa tätä kokonaisuutta.

Ja edustaja Piiraiselle ja muille, jotka ovat tietenkin aiheellisesti huolissaan haja-asutusalueen asukkaiden mahdollisuuksista: toki latausinfraa ja myöskin kaasuinfraa on tarkoitus tässä samanaikaisesti näyttää kymmenien muitten toimien joukossa kasvattaa, jolloin toivottavasti niitten käyttö leviää. Tietysti tässä on vielä jo olemassa olevina vaihtoehtoina etanoliautot ja sitten myöskin ladattavat hybridit, joilla kuitenkin voi pitkiä matkoja sitten myöskin ihan polttomoottorillakin kulkea, eli siinä mielessä ne ovat ihan täysiveroisia [Puhemies koputtaa] vaihtoehtoja. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Siirrymme puhujalistaan.

16.40 Merja Kyllönen vas: Arvoisa rouva puhemies! Niin kiertotaloustoimien kuin ilmastotoimienkaan kanssa meillä ei ole varaa aikailla, vaikka osan mielestä sitäköön ongelmaa ei tietysti ole. Mutta väistämättä tuolla luonnossa me sen muutoksen näemme ihan päivittäin, jos jaksaa silmänsä avata.

Romutuspalkkioita on ollut meillä jo useamman kerran tässä yhteiskunnassa käytössä, ja sen takia nyt itse näenkin hirveän tärkeänä, että me vihdoinkin ja viimein saatamme myöskin näitä kiertotalousvelvoitteita sille tasalle kuin tarvitsee. Haluaisin tässä muistuttaa meitä siitä, että niin kansallisessa kuin EU-lainsäädännössäkin on tavoitteita uudelleenkäyttää vähintään 95 prosenttia romutettavan ajoneuvon painosta, ja Suomessa viime vuonna romutetuista ajoneuvoista vain 15—20 prosenttia kulki asianmukaisesti purkamojen kautta niin, että näitä osia sieltä hyödynnettiin, ja se on todella pieni määrä suhteessa siihen, mitä tarvitaan. Kun mietitään nyt tätä kokonaisuutta, niin siinä missä tehdään toimia autokannan elvyttämiseksi, meidän täytyy tehdä toimia myöskin sen suhteen, että me saamme kaikki kiertotalouskelpoiset osat uudelleen käyttöön. Nyt korona-aikana on ollut sellainenkin haaste ihan noitten käytettyjen tai kierrätettävien varaosien osalta, että siellä on ollut valtavasti puutteita, tarvetta saada osia, mutta myöskin näyttää uusien varaosien osalta, mistä on tullut sitten palautetta, että myöskin näillä kierrätysosilla olisi voitu korvata niitä puutteita, mitä siellä uusien osien osalta on ollut. Eli tässä on meillä paljon työsarkaa kotimaassa, ja uskon nyt rohkeasti, että ministeri Harakka kiidättää ja lennättää tätä tärkeää asiaa yhdessä meidän kanssamme eteenpäin. — Kiitos.

16.42 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Talousvaliokunnan jäsenenä tervehdin ilolla hallituksen esitystä, jolla säädetään uusi laki henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sen saamisen edellytyksistä. Esitys liittyy valtion vuoden 2020 seitsemänteen lisätalousarvioesitykseen ja tulee käsiteltäväksi sen yhteydessä. Tässä vaiheessa lämpimät kiitokset liikenne- ja viestintäministeri Harakalle tämän hyvin odotetun esityksen erinomaisesta valmistelusta.

Tämä covid-pandemia on koetellut elinkeinoelämää poikkeuksellisen laaja-alaisesti, ja hallitus on pyrkinyt vastaamaan tähän hätään monella eri tavalla, mutta samaan aikaan tiedetään, että meillä on hyvin paljon vielä tehtävissä myös sen suhteen, miten tulevaisuudessa kestävä kasvua voidaan myös ekologisesti lisätä. Epidemia on luonnollisesti hidastanut myös autokauppaa, kuten olemme kuulleet: ensirekisteröintejä tehtiin vuoden 20 tammi—syyskuussa noin 17 000 vähemmän kuin vuosina 15—19 keskimäärin. Autoala

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

kokonaisuudessaan on merkittävä suomalainen työllistäjä, ja huoli alan keskuudessa on ollut suuri, ja tiedän, että tämä uudistus otetaan myös siellä ilolla vastaan.

Ajoneuvojen energiatehokkuuden parantamisessa keskeistä on autokannan uusiutumisen vauhdittaminen, jolloin tieliikenteen päästöjä voidaan vähentää kasvattamalla nolla- ja vähäpäästöisten autojen osuutta kannasta. Tuki on myös erinomainen esimerkki positiivisesta kannustimesta suomalaisille kuluttajille kohti vähähiilisempää liikennettä. Valinnanvapauttahan tämä laki ei juuri rajoita, ja tuen saamisen edellytykset ovat kiitettävän löyhät.

Toivon, että tämän lain voimaan tultua sen vaikutuksia seurataan ja arvioidaan ja että mahdollisesti tarvittavat päivityksetkin sitten ajallaan voidaan toteuttaa. Henkilökohtaisesti kyllä toivon, että tämäntyyppiset järjestelyt jäisivät tämän määräajan jälkeen myös pysyväksi käytännöksi ja lainsäädännöksi.

Kiitoksia ministerille erinomaisesta esityksestä.

16.44 Lulu Ranne ps: Arvoisa rouva puhemies! Romutuspalkkion tavoitteena lienee vähentää hiilidioksidipäästöjä rohkaisemalla autoilijoita siirtymään sähköön, korkeaseosetanoliin tai metaaniin. Käsillä olevan lakiesityksen mukaan tällaisen uuden auton hankintaa vastaan saa kahden tonnin romutuspalkkion, kunhan romuttaa vanhan auton. Hiilidioksidipäästöjen vähentämistavoitteen kannalta onkin käsittämätöntä, että olemassa olevan auton muuntotuki kaasukäyttöiseksi saa vain 1 000 euroa. Jo käytössä olevan auton muuntamisella saavutetaan sama liikenteen päästövähennys kuin romuttamalla vanha auto ja ostamalla uusi mutta vältetään uuden auton valmistamisen aiheuttama merkittävä hiilijalanjälki.

Esimerkiksi Volvon tytärmerkki on selvittänyt, että sen Polestar 2 -täyssähköauton valmistaminen synnyttää 26 tonnia hiilidioksidipäästöjä, ja se vastaa noin 274 000 kilometrin pituista eli lähes seitsemän kertaa maapallon ympäri ulottuvaa ajoa päästörajat täyttävällä bensiiniautolla. Lisäksi Suomen vaihtotase pysyisi yhden auton tuontihintaa verran parempana. Voisiko hallitus nyt päättää, haluaako se ylläpitää kulutusta ostattamalla kansalla kalliita autoja vai oikeasti vähentää hiilidioksidipäästöjä? Jos hallitus haluaa oikeasti vähentää päästöjä, auton muuntamiselle kaasukäyttöiseksi tulee maksaa vähintään tuo sama kahden tonnin tuki.

16.46 Sheikki Laakso ps: Arvoisa rouva puhemies! Henkilökohtaisesti kannatan tätä romutuspalkkiohommaa lähinnä sen takia, että tämä on hyvä buusti autokauppaan, vaikka se pitkässä juoksussa nyt ei aikaisempienkaan kokemusten mukaan kauheasti paranna auton myyntiä, koska se vain tekee buustin nyt ja sitten se on tulevaisuudessa toista, mutta se saa pikku buustin päälle, ja sillä päästään sitten vähän eteenpäin.

Ilmaston paranemisesta tässä ei nyt ihan hirvittävästi ole kyse, mutta tietysti kun tulee sähköautoja ja ladattavia hybridejä tilalle, niin se näkyy jollain tavalla. Mutta tietysti tässä problematiikka on vähän siinä, että tässä ovat taas ne ehdot kuitenkin niin, että okei, sen pitää nyt olla, niin kuin viimeksikin, se 12 kuukautta omistuksessa, mutta tietysti ongelma on se, että se on omistuksessa mutta se ei ole liikenteessä — se on se problematiikka. Ja nyt-hän siinä on taas se sama homma, että se vain laitetaan liikennekäyttöön juuri vähän ennen luovuttamista ja sillä tämä homma hoituu.

Tämä homman toimii loppupelissä... Tämähän on maailmalta niin sanotusti apinoitu järjestelmä, ja tätähän käytetään todella paljon tietyissä maissa. Mutta kaikissa niissä, missä tästä on positiivisia juttuja, on oma autoteollisuus. Okei, on meilläkin Uudessakaupun-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

gissa auton kasaus, mutta kun me emme voi tätä oikeasti suunnata siihen, että me ostaisimme sieltä Uudestakaupungista sen auton. Silloin minä taas liputtaisin ihan toisella tavalla. Tämä romutuspalkkio toimii aika hyvin niissä maissa, missä on omaa autoteollisuutta, mutta nythän me vähän niin kuin tuemme — niin kuin edustaja Ranne tässä vieressä äsken sanoi — meidän tuontia niin sanotusti. Siinä mielessä olen tästä kyllä samaa mieltä.

Mutta pakko on tähän ottaa tämä, kun edustaja Kyllönen otti tämän kierrättämisasian puheeksi: Nyt ovat kyllä autopurkaamoalan lobbarit saaneet hurmioon. Minä voin kertoa itse olevani kyseisen alan ihminen, ja minun pitäisi nyt oikeasti tässä tästä romutuspalkkiosta olla todella iloinen, koska tämä auttaa meidän perheyrittystä todella, todella paljon. Meillä alkaa taas vähän sesonki siellä, ja meillä kassavirta jatkuu aika hyvänä. Mutta on pakko vaan sanoa, että minun moraalinen käsitykseni vähän estää sen minun riehumiseni tässä, koska tilanne on se, että minä tiedän ihan tasan tarkkaan, minkälaista autoa sinne tulee ja ovatko ne tulleet oikeasti liikenteestä vai eivät, koska meidän yritys kerää yli 2 000 romuautoa vuosittain. Me olemme Etelä-Suomessa alamme suurin, ja minä tiedän ihan tasan tarkkaan, että purkaamoliitot ovat kyllä koko ajan puhuneet siitä, että kaikki ne autot pitäisi purkaamoiden kautta [Puhemies koputtaa] saada menemään, mutta totuudessa [Puhemies koputtaa] eivät ne pura [Puhemies koputtaa] itsekään niitä niistä vanhoista ritsoista niitä osia sieltä. [Puhemies koputtaa] Emme mekään pura. — Kiitos.

16.49 Matias Marttinen kok: Arvoisa rouva puhemies! Vielä tähän aivan lopuksi muutama ajatus tähän keskusteluun liittyen. Niin kuin täällä on tuotu hyvin esille aikaisemmin ja itsekin toin esille, eihän tämä nyt mikään ihmelääke ole, ja esityksessä on tuotu esille myös vaikutusarviointeja siitä, minkä verran tämänkaltaisen työkalu aidosti sitä kokonaiskysyntää sitten synnyttää. Mutta kun ajatellaan, missä tilanteessa tämä tuodaan käyttöön — tilanteessa, jossa meidän autokauppa kuitenkin on sukeltanut melkein 20 prosenttia — niin jos meillä on jokin keino auttaa sitä autokaupan elpymistä ja niitten suomalaisten työpaikkojen säilymistä, niin on minusta hyvinkin perusteltua, että tämä tuodaan nyt tässä tilanteessa käsittelyyn. Ja pääosin myös ne parametrit, mitä ministeri toi esille, ovat minusta oikeinkin kannatettavia, ja uskon kyllä, että tämänkaltaiselle esitykselle löytyy salista myös aika paljon kannatusta.

Totean vielä toisena huomiona sen, että kun olemme paljon puhuneet myös siitä, että meillä kuitenkin autokanta on hyvin vanhaa, ja kun itse olen aika paljon pohtinut sitä, että Suomeen tuodaan kymmeniätuhansia käytettyjä autoja Ruotsista ja Saksasta ja se samalla tarkoittaa sitä, että myös esimerkiksi arvonlisäverotulot jäävät näiden osalta kokonaan saamatta ja vastaavasti sitten suomalaiset tällä omalla kulutuksellaan ohjaavat rahaa taas muihin Euroopan maihin, niin olisihan se kovin hienoa, että me saisimme myös ohjattua tätä kulutusta omaan kotimaahamme. Se toki luonnollisesti tarkoittaa sitä, että autoverotukseen pitäisi tehdä aika paljon isompi remontti, jolla nimenomaan kannustettaisiin hankkimaan näitä uusia autoja ja nimenomaan siis täältä Suomesta, jolloin me sitten voisimme myös turvata kotimaisten työpaikkojen säilymistä ja vastaavasti ohjata niitä verotuloja taas Suomeen ja myös huolehtia siitä, että suomalaisilla on jatkossa entistä enemmän näitä vähän käytettyjä autoja markkinoilla, ja myös siitä, että Suomen autokanta lähtee aidosti uudistumaan. Tämähän ei millään yksittäisellä romutuspalkkioesityksellä tapahdu, vaan sitten siinä tarvitaan aidosti iso suunnanmuutos myös veropolitiikassa, jolloin ymmärretään se, että jos ilmastotoimia halutaan tehdä myös järkevällä ja kestäväällä tavalla, niin meidän autokannan iälle täytyy pystyä jotain tekemään.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Loppuun, rouva puhemies, totean vain sen, että kun täällä kollegat pohtivat hyvin myös tätä ikään kuin meidän kotimaisen, voiko sanoa, autoteollisuuden tilannetta — jos näin voi sanoa nyt raumalaisena kansanedustajana, kun kuitenkin raumalaisiakin aika paljon käy tuolla Uudenkaupungin autotehtaalla töissä — niin on se minusta aika hienoa, että meillä on kuitenkin tällainen 4 000 hengen keskittymä länsirannikolla ja he ovat pystyneet kuitenkin kilpailukykyisesti näitä autoja kokoamaan. Ja tietysti luonnollisesti ajattelemme näin, että mitä enemmän suomalaiset näitä automerkkejä päättävät ostaa, sitä enemmän taas vastaavasti sitten tehtaalta tullaan tilaamaan autoja. Sitä kautta kuitenkin, vaikka emme voi tietää, [Puhemies koputtaa] missä päin Eurooppaa tämä auto sitten tehdään, voimme kuitenkin [Puhemies koputtaa] tukea myös sitä suomalaisen teollisuuden menestystä.

16.52 Joonas Könttä kesk: Arvoisa rouva puhemies! Suomi on harvaan asuttu maa, ja auto tulee jatkossakin olemaan tärkein liikkumisväline isolle osalle meistä suomalaisista. Me emme missään nimessä saa syyllistää niitä suomalaisia, jotka ajavat autoa ja jotka ajavat vanhempaakin autoa tässä maassa. Kyllä sen niin täytyy olla, että he, joilla tarve on mutta joilla ei ole mahdollisuutta uuteen autoon, saavat ajaa myös sillä vanhemmalla autolla ja että siitä ei heitä syyllistetä. Aika ajoin keskustelu liikenteestä ja autoilusta saa Suomessa mielestäni hieman liikaa kierroksia.

Tämä esitys romutuspalkkiosta mahdollistaa ja kannustaa uuden ajoneuvon hankintaan. Tämä on pieni mutta konkreettinen teko, ja vaikka se ei ratkaisekaan tätä koko ongelmaa, kuten edeltävä puhuja tässä sanoi, niin tämä on kuitenkin askel oikeaan suuntaan. Minusta tässä ministeri Harakan ja hallituksen tapa toimia on nyt oikea, eli kannustetaan, annetaan porkkanaa, ei keppiä. Autoilla voi jatkossakin puhtaalla omallatunnolla ja tämän esityksen myötä ehkä myös hieman puhtaammilla päästöillä.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän romutuspalkkioesityksen tarkoituksena on uusien autojen myynnin edistäminen ja vaihtoehtoisten käyttövoimien lisääminen. Tämä määräaikainen laki henkilöautojen romutuspalkkiosta mahdollistaa sen, että yksityishenkilö voi saada romutuspalkkion vanhan romutettavan auton korvaamiseksi uudella autolla. Kannustaminen ja mahdollistaminen on ehdottomasti ajoneuvon uusimisessa tärkeää ja se, että me tarkastelemme laajasti, minkälaisia erilaisia vaihtoehtoja, aivan kuten ministerikin jo aiemmin puhui, on esimerkiksi sille kakkosautolle.

On kuitenkin huomattava, että joillakin ihmisillä ei tämän tuenkaan jälkeen ole mahdollisuutta vaihtaa liikkumistapaansa tai autoansa, ja me emme saa heitä syyllistää. Siksi me tarvitsemme myös muita keinoja, kuten tiestön parantamista ja liikkumisen pitämistä edullisena heille, joilla ei ole muuta mahdollisuutta kuin oma yksityisauto. Tämä on todellisuutta lähes koko Suomessa.

Joka tapauksessa esitys romutuspalkkioista on hyvä, ja siitä kiitos hallitukselle. Se on kädenojennus myös tässä koronatilanteessa kärsivälle autokaupalle, ja tämä mahdollistaa nyt uudempia autoja muutoin niin vanhakantaisessa automaassa kuin Suomi.

16.55 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Minusta edellä edustaja Könttä hyvin totesi, että tarvitsemme sellaisia toimenpiteitä, joilla kannustetaan ihmisiä tekemään ilmastoon kannalta hyviä valintoja, ja se, että tuodaan esille yksi tapa, ei vie pois muiden tapojen mahdollisuutta. Me tarvitsemme monipuolista keinovalikoimaa, ja tämä romutuspalkkio on yksi osa sitä keinovalikoimaa kuten myöskin käytettyjen autojen muunto

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

kaasuautoiksi, jota kompensoidaan hallituksen päätösten mukaiseksi. Miksi ylikompensatioon emme ole valmiita: tuo autojen kompensointi kaasukäyttöiseksi tai hybridivehkeeksi ei kovinkaan paljon yli tuhatta euroa maksa, joten kannustaminen siihen isommalla summalla ei olisi valtiontalouden kannalta järkevää.

Suomessa on yksi Euroopan vanhimmista autokannoista, joten on erinomaista, että romutuspalkkiokampanjoiden kaltaisilla toimilla autokantaa pyritään uudistamaan. Tämä on tietenkin tärkeää liikenteen päästöjen vähentämisen kannalta, sillä me tiedämme, että kun liikumme maaseudulla tai niissä elinympäristöissämme, joissa olemme tottuneet liikkumaan, niin ei meidän tarvitse katsoa kovinkaan kauas ympärillemme, kun me voimme tehdä johtopäätöksiä siitä, onko Suomessa uusi autokanta vai onko meillä vanhaa autokantaa. Se, että tilastot eivät ole sataprosenttisen varmoja, koska siellä on museoautoja ja muita tilastoissa mukana, ei sulje pois sitä tosiasiaa, että meillä on Euroopan vanhinta autokantaa koko ajan käytössä joka tapauksessa.

Arvoisa puhemies! Pitkän tähtäimen päästövähennystavoitteemme huomioiden on merkityksellistä, että tässä annetussa esityksessä romutuspalkkioista vuosille 2020 ja 2021 on asetettu tiukat ehdot romutettavan auton korvaavalle uudelle ajoneuvolle sekä mahdollistettu auton korvaaminen myös sähköpyörällä tai joukkoliikennelipulla. Romutuspalkkion määrä riippuu siitä, millä ja millaisella liikennevälineellä tai kuljetuspalvelulla romutettavan auton korvaa. Näin ollen esitys sekä lisää vähäpäästöisten autojen määrää että edistää pyöräilyä sekä joukkoliikennevälineiden ja kuljetuspalveluiden hyödyntämistä.

Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa tuli esille, että kaikilla ei ole varaa ostaa uutta autoa. Se on täysin totta. Mielestäni on kuitenkin harkittu tarkoin, että tätä romutuspalkkiota ei voi hyödyntää käytetyn vähäpäästöisen auton ostoon, sillä [Puhemies koputtaa] esityksen tarkoituksena on nopeuttaa Suomen autokannan uudistumista, joten tuki on kohdistettu nimenomaan uusille autoille. Huomioimme toki [Puhemies koputtaa] tämän lähetekeskustelussa käydyin keskustelun myös valiokunnan työskentelyssä.

16.58 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka: Arvoisa puhemies! Edelleen kiitän hyvistä näkökohdista, joita tässä on tuotu esiin, ja varmastikin valiokunnassa niitä vahvasti pohditaan.

Menen ehkä vähän yleisemmälle tasolle tässä todetessani, että näitten päästövähennysten osalta todellakin lähtökohta on se, että keinovalikoiman on pakko olla hyvin monipuolinen. Se tulee koostumaan hyvin pienistä puroista, hyvin pienistä keinoista. Ei ole olemassa mitään yksittäistä nerokasta ratkaisua siihen. Tämä romutuspalkkio on yksi näistä lukuisista keinoista, joitten suora päästövähennysvaikutus ei ole merkittävä, mutta joka kuitenkin luo erilaisia, kuten sanottu, kannustimia siihen, että ihmiset voivat pohtia itsekseen, olisiko tässä se vaihtoehto. Ja aivan totta on se, että tämä ei tietenkään ratkaise sitä, että ei ker- ta kaikkiaan ole taloudellisesti edellytyksiä tällaiseen ratkaisuun. Sitä emme voi tällä taata.

Edustaja Ranne toi aivan oikein esille sen, että kaasukonversio on hyvin tärkeä vaihtoehto nimenomaan olemassa olevan autokannan osalta. Kun tämä vaihtoehto oli keskustelussa edellisellä eduskuntakaudella, niin olin iloinen saadessani olla mukana tuomassa myös tätä keinovalikoimaan mukaan silloin, kun tämä konversiomahdollisuus ja sen korvaaminen tuli tähän niin sanotusti tavallisten ihmisten tavallisen autokannan uudistamiseen. Todellakin se on siitä muunnoksen hinnasta kuitenkin ihan kohtuullinen kädenojennus valtioltakin.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Totean, että aikaisemmat kokemukset romutuspalkkiosta ovat olleet positiivisia. Se on ollut haluttu ja kysytty, ja se on johtanut pienipäästöisempien autojen hankintaan, [Puhemies koputtaa] ja näin toivomme tälläkin kertaa käyvän. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.01.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.56.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 8. käsittelyä.

20.56 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä ollaan hyvällä asialla kerta kaikkiaan. Olen pitänyt meteliä romutuspalkkiosta, ja tein tuossa elokuussa asiasta vielä kirjallisen kysymyksenkin, joten minun reaktioni tähän asiaan voi hyvinkin arvata.

Autokauppahan on todellakin kipristellyt tukalassa paikassa. Autoalan Keskusliiton mukaan tilanne on hiljalleen palautumassa, mutta kuluvan vuoden automarkkinat ovat kuitenkin jäämässä 20—25 prosenttia viime vuoden lukemista. Automyyntihän reagoi nopeasti erilaisiin ailahteluihin, ja juuri nyt mennään taas alaspäin. Autoala on arvioinut, että romutuspalkkiolla automarkkinoita voidaan kasvattaa noin 10 000 autolla ja tästä pääosa tulisi ensi vuoden rekisteröinteihin. Nämä molemmat toimet ovat kysyntää elvyttäviä, ja ne kohdistuvat auton ostajille. Näin ollen niillä on nopea automarkkinaa tervehdyttävä vaikutus. Se on erittäin tervetullut asia.

Romutuspalkkio on valtiontalouden kannalta erinomaisen suotuisa elvytystoimi, sillä se tuottaa autoverotulona palkkion vaatiman valtion tuen. Kaikki siis voittavat tässä mittelyssä.

Suomen autokanta on huomattavasti vanhempaa kuin Euroopan unionin alueella keskimääräisesti. Romutuspalkkion päästöjä vähentävää vaikutusta lisää se, että jokainen romutuspalkkiolla hankittu auto poistaa autokannasta suuripäästöisen auton. Sen avulla hankittujen autojen kilometrikohtaiset hiilidioksidipäästöt olivat vuoden 2018 kokeilussa 18 grammaa alemmat kuin muiden samaan aikaan ensirekisteröityjen uusien henkilöautojen.

Romutuspalkkiolla toisin sanoen vastataan moneen autoalan haasteeseen. Se uudistaa autokantaa, vähentää päästöjä, lisää verotuloja, ennen kaikkea parantaa liikenneturvallisuutta. Yhtälö on erinomaisen positiivinen. Erinomaista olisi ollut tietenkin se, jos romutuspalkkio olisi ulotettu myös uudehkoihin, vähäpäästöisiin käytettyihin autoihin. Tämä olisi entisestään kiihdyttänyt autokauppaa ja kaluston uudistumista Suomen teillä. Mutta kehittämisen varaa pitää jättää sitten seuraavaankin kertaan.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvää on vaikea vastustaa, ja tässä asiassa me sen saamme konkreettisesti huomata. Voitaisiin useammin kokeilla tällaista yhteistuumallisuutta ja varsinkin tällaisena haasteellisena aikana. Yhteistyössä ja ymmärryksessä on voimaa. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- tai etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 186/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.01 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on nyt kyse kaasukäyttöisten kuorma-autojen hankintatuesta. Nimellisesti siis hallituksen esityksen nimi on esitys romutuspalkkioista, sähköautojen hankintatuesta sekä muuntotuesta annetun lain muuttamisesta. Kuitenkin kysymyksessä on siis tällainen aivan uusi toimintamuoto, jossa muutettaisiin lakia niin, että kaasukäyttöisten kuorma-autojen hankintaa voitaisiin tukea valtion varoista vuosina 20—22.

Kuten tässä on jo todettu, kaikki eduskuntapuolueet ovat hyväksyneet tämän yhteisen tavoitteen siitä, että vuoteen 2030 mennessä liikennesektorin päästöjä tulee vähentää 50 prosenttia vuoden 2005 tilanteesta. No, se on erityinen haaste raskaan liikenteen osalta, kuten kaikki ymmärtänevät. Fossiilisia polttoaineita korvaavien käyttövoimien käyttöönotto on monista syistä hitaampaa kuin henkilöautoliikenteessä, joten tällä lailla pyritään omalla tavallaan edistämään käyttövoimien asteittaista uusiutumista ja kansallisen biokaasuohjelman tavoitteiden toteuttamista. Näin kysyntää lisäämällä sitten päädyttäisiin tilanteeseen, jossa myös kaasun jakeluinfrastruktuuri voisi laajentua.

Kaasun hankintatukea varten varattaisiin miljoona euroa. Määräraha siirrettäisiin työ- ja elinkeinoministeriöstä liikenne- ja viestintäministeriölle. Tämä kaasuhanke myönnettäisiin kaasukäyttöisen kuorma-auton ostoa ja pitkäaikaista vuokrausta varten. Sitä myönnettäisiin 5 000 euroa paineistettua kaasua käyttövoimana käyttävien ja 12 000 euroa nesteytettyä kaasua käyttövoimana käyttävien kuorma-autojen hankintaan ja kolmen vuoden pitkäaikaisvuokraamista varten. Tukea saisi enintään viiden ajoneuvon hankintaa varten hakijaa kohden. Ajoneuvo tulisi rekisteröidä Suomeen. Ajoneuvo tulisi pitää rekisterissä yhden vuoden ajan tuen myöntämisen jälkeen. Hankittavan ajoneuvon massan tie liikenteessä tulisi olla vähintään 16 000 kiloa. Tukea voitaisiin myöntää yksityisille henkilöille ja yhteisöille.

Vaihtoehtojen käyttövoimien käyttö on toistaiseksi ollut vähäistä raskaassa liikenteessä, ja tämän hankintatuen tavoitteena on vauhdittaa raskaan liikenteen siirtymistä vähäpäästöiseen liikenteeseen.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Arvoisa puhemies! Rohkenen toivoa tälle esitykselle myönteistä vastaanottoa eduskunnassa.

17.04 Merja Kyllönen vas: Arvoisa rouva puhemies! Voin heti vastata ainakin omalta kohdaltani positiivisesti ministerille, että ehdottomasti otetaan positiivisella mielellä esitys vastaan ihan jo siitäkin lähtökohdasta, että aikamoisen pitkän aikaa raskas liikenne on odottanut jonkunlaista käyttövoimatukea ja nimenomaan fossiilisista polttoaineista siirtymisen tukea itselleen. Tämä on ensimmäinen hyvä askel kohti oikeudenmukaista siirtymää myöskin siellä raskaan liikenteen puolella. Toki aina voi sanoa, että riittämätöntä ja lisää tarvitaan ja blaa blaa blaa, mutta minun mielestäni polku on avattu hyvin, ja tästä lähdetään menemään eteenpäin.

Toki meillä on tietysti raskaan liikenteen osalta paljon muitakin kysymyksiä tulevana vuosina varmasti avoinna liittyen myöskin tähän meidän verotuskokonaisuuteemme, ja siitä keskustelu varmasti jatkuu tässä talossa ja hallituksen sisällä. — Kiitos.

17.05 Mikko Ollikainen r: Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! På ministerns fråga kan vi genast konstatera att vi mottar det här med tacksamhet. Ett mycket bra förslag kring att ekonomiskt stöda anskaffningen av gasdrivna lastbilar under åren 2020—2022. Det här är någonting, ett första steg till att förnya den här parken inom den tunga trafiken. Vi vet ju att flera är dieslbilar och att enbart lite under 200 går med gas, och det här är ett bra steg, ett första steg för att kunna minska på utsläppen där.

Toisin sanoen tämä on mielestäni todella hyvä ja kannatettava ehdotus. Se, mikä on mielestäni kaikkein tärkeintä tässä myös päästöjen suhteen, on se, että tämä tankkausinfrastruktuuri on toimiva ja kattava. Tähän tulisi panostaa aika paljonkin, ei ainoastaan niihin tankkauspaikkoihin vaan myös siihen, millä tavalla jalostetaan biokaasua. Sen takia olisi tärkeätä, että ei ainoastaan tällaisia isoja laitoksia vaan että myös pienempiä biokaasulaitoksia tulisi ympäri Suomen, niin että myös paikallisesti voidaan hyödyntää tällaista win-win-tilannetta tässä.

Elikkä kannatan lämpimästi tätä ehdotusta, ja tämä on ensimmäinen. Tiedän, että moni jo odottaa, että tämä hyväksytään. — Kiitos.

17.07 Sheikki Laakso ps: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaankin tämä on ihan kannatettava juttu, koska saadaan oikeasti raskasta liikennettä siirtymään näihin mahdollisiin uusiin juttuihin, koska tilanne on selkeästi se, että tässä on niin kova se hinta, mitä kaasurekat tänä päivänä vielä maksavat, enemmän kuin normaalit dieselrekat.

Tosin se on pakko nyt sanoa, että tässä vähän sekoittuu se — aika paljon keskusteluissa kun on ollut — että ne kaasurekat kyllä todellisuudessa tulevat käyttämään fossiilista polttoainetta edelleenkin eli tässä ei nyt olla biokaasuun vielä suoraan menossa. Se edesauttaa tietysti, että saadaan infra toimimaan ja saadaan kysyntää ynnä muuta, elikkä se voi tulevaisuudessa olla x määrä biokaasua, mutta tietysti meidän biokaasut taitavat loppua, jos meidän kaikki rekat muuttuvat biokaasullisiksi, eli kyllä me nyt todennäköisesti aika pitkälle olemme fossiilisten kaasujen varassa tässä. Tämä on kuitenkin sellainen lähtölaukaus siihen, että päästään vähän tähän hommaan ja eteenpäin, koska tilanne on se, että siihen ei oikeasti ole aikaisemmin pystynyt heittämään oikeastaan kuin vain markkinamielessä.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Itsekin kuljetusalalla olen ollut, ja edelleenkin meillä autoja siellä on, ja pakko on sanoa, että ei voisi haaveillakaan maksavansa niin paljon enemmän siitä, että saadaan jotain statusarvoa siitä, että ajellaan kaasukäyttöisellä kuorma-autolla. Tämä nyt tasoittaa vähän peliä, ja voin veikata, että useampi yritys tuolla nyt ottaa mielenkiinnosta sen. Minä näen tämän kyllä siinä mielessä positiivisena, että saadaan vähän buustia siihenkin hommaan.

Yleensäkin tietysti autokaupan kannalta: Eivät ne kuorma-auton myyjätkään ole sen paremmassa asemassa olleet tällä hetkellä kuin henkilöauton myyjätkään. Aika harva uusia ostaa tällä hetkellä, jos vanha vielä jollain tavalla pelaa.

Tämä on ihan kannatettava esitys.

17.09 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Enligt EU-lagstiftningen bör Finland minska sina växthusgasutsläpp inom ansvarsfördelningssektorn, som bland annat omfattar trafiken, med 39 procent fram till 2030 jämfört med 2005 års nivå. På nationell nivå har vi dessutom, precis som ministern sade, förbundit oss till att minska utsläppen från trafiken med 50 procent fram till 2030. Detta är mycket viktigt för att vi ska möta våra klimatåtaganden som behövs för att vi ska kunna slå vakt om vår planet för kommande generationer.

Vid sidan av att göra uppvärmningen mer klimativänlig är minskningen av privatbilismens utsläpp en av de viktigaste enskilda åtgärderna, och här är stödjandet av ny teknik viktigt. För att denna utsläppssnåla, utsläppsfria teknik ska införas har regeringen riktat 6 miljoner euro årligen för 2018—2021 till främjandet av personbilar som har mindre utsläpp. Det här är en konkret sak som ger konkreta resultat för Finland som land, för handel och privatpersoner. Det gör att mer elbilar kommer och således också mer infrastruktur för laddning.

Ärade talman! Det är viktigt att vi tar vårt ansvar för att uppnå miljömålen både på EU-nivå och på nationell nivå. Därför är den här satsningen att främja också gasdrivna tunga fordon så viktig. Precis som ministern sade har det här varit en stor utmaning när det gäller just hur man kan få nya miljövänliga bränslen till den tunga trafiken. Det här förslaget är mycket bra, och jag förenar mig med ledamot Ollikainen som konstaterade att branschen ser fram emot det här förslaget i praktiken. — Tack.

17.12 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Osa monipuolista keinovalikoimaa ilmastoteoissa on tämäkin esitys. On erityisen hienoa, että tällä esityksellä säädettäisiin ensimmäistä kertaa hankintatuesta kaasukäyttöisten, massaltaan vähintään 16-tonnisten kuorma-autojen hankintaan tai vähintään kolmen vuoden vuokraukseen. Tuki on osa kansallisen biokaasustrategian toimeenpanoa, ja sen tarkoituksena onkin tukea biokaasun käytön edistämistä.

Liikennesektori aiheuttaa viidenneksen Suomen kasvihuonepäästöistä, ja osa näistä päästöistä, yli 90 prosenttia, syntyy tieliikenteessä. Jotta liikenteen päästöt voidaan puolittaa vuoteen 2030 mennessä, tarvitaan monipuolista keinovalikoimaa, josta linjataan tulevassa fossiilittoman liikenteen tiekartassa. Tärkeitä osatekijöitä tässä ovat ajoneuvojen energiatehokkuuden parantaminen sekä fossiilisten polttoaineiden korvaaminen muilla käyttövoimilla. Tästä syystä on merkittävää, että nyt käsittelyssä olevalla esityksellä edistetään raskaan kaluston uudistamista ja kaasun käyttöä raskaassa liikenteessä bensiinin sijaan. Vaihtoehtojen käyttövoimien hyödyntäminen on toistaiseksi ollut raskaassa liikenteessä vähäistä, joten on tärkeää, että tätä pyritään lisäämään, ja tätä tuskin yrittäjätkään vastustavat.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Kun kaasun käyttö ammattiliikenteessä lisääntyy, myös jakeluinfraalla on edellytykset kehittyä, joten tällä esityksellä on hyviä kerrannaisvaikutuksia sekä yrityksille että yksityishenkilöille. On totta, että esitys mahdollistaa sen, että hankintatukea saavassa kuorma-autossa voisi hyödyntää käyttövoimana sekä bio- että maakaasua, joista biokaasu on selvästi ympäristöystävällisempi vaihtoehto. Silti myös maakaasun päästöt ovat pienemmät kuin bensiinin ja dieselin. Tulevaisuudessa on kuitenkin varmasti tarpeellista pohtia sitä, olisiko mahdollista edistää vielä enemmän juuri biokaasun käyttöä.

Lain on tarkoitus tulla voimaan jo 1. joulukuuta 2020, joten, arvoisa puhemies, me liikenne- ja viestintävaliokunnassa aloitamme pian asiantuntijakuulemiset tämän esityksen tiimoilta, jotta laki saadaan valmiiksi ja hankintatuki käyttöön ministerin esittämällä tavalla.

17.15 Matias Marttinen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia ministerille tämänkin asian esittelystä. Erityisesti biokaasun käyttöön liikenteessä on Suomessa valtavan isot mahdollisuudet. Sain eilen vierailla omassa kotimaakunnassani Satakunnassa Säkylässä VSS Biopower Oy:n biojalostamolla, jossa heidän on tarkoitus nimenomaan valmistaa liikenteen käyttöön biokaasua. Tiedämme, että pelkästään Satakunnassa on useampia hankkeita vireillä. Nämä hankkeet tuovat nimenomaan pienemmille paikkakunnille työtä, verotuloja, toimeentuloa, ja samaan aikaan taas vastaavasti me voimme tuottaa kotimaisen liikenteen käyttöön erittäin puhdasta polttoainetta. Pidän kyllä hyvänä ja tärkeänä, että hallitus on omalta osaltaan myös tätä alan toimintaa edistänyt.

Siltä osin näen, että myös tämä esitys tukee hyvin tätä samaa tavoitetta, sillä kyllä se suuri haaste liittyy tällä hetkellä siihen, että varsinkin tämä jakeluverkko, latausverkko, on hyvinkin harva, ja se hidastaa kyllä myös voimakkaasti sitä, miten ala Suomessa tällä hetkellä kasvaa. Mikäli varsinkin raskasta liikennettä pystyttäisiin kannustamaan taloudellisin keinoin siirtymään käyttövoimana esimerkiksi biokaasun käyttöön, niin uskon, että sillä olisi koko tätä toimialaa hyvin vahvasti kasvattava ja vahvistava vaikutus.

Tähän loppuun oikeastaan voisin kysyä ministeriltä tähän teemaan liittyen kysymyksen, joka sivuaa tätä hallituksen esitystä mutta liittyy tähän biokaasun käytön laajentamiseen, mihin myös arvostettu valiokunnan puheenjohtaja omassa puheenvuorossaan äsken viittasi. Tämähän on sitten totta kai vaikeampi kysymys, miten voidaan ohjata ikään kuin koko alan kehitystä niin, että biokaasu yleistyisi. Tällä hetkellä biokaasu on veroton polttoaine, se ei ole jakeluvelvoitteen piirissä, mutta — jos saan ministerin huomion vielä siksi aikaa, kun puheenvuoro on minulle varattu — miten ministeri suhtautuu tähän biokaasun käytön laajentamiseen ja mahdollisuuteen ehkä ottaa tämä jakeluvelvoitteen piiriin? Olette varmasti tätä kysymystä käyneet läpi ministeriössä, ja olisi hyvä meille kertoa, mitä ajatuksia teillä ja ministeriöllänne on tähän liittyen, koska tämä on tietysti myös vähän kaksijakoinen kysymys siltä osin, että kun polttoaine on nyt taas veroton, se ikään kuin kuitenkin saa sitten hyötyä markkinoilla ja tiettyyn rajaan saakka se ehkä hyödyttää sen käyttövoiman kehitystä, mutta sitten sen jälkeen vaadittaneen vielä voimakkaampia toimenpiteitä, ja tähän olisi hyvä kuulla vähän ministerin ajatuksia. — Kiitos.

17.18 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Pidän itsekin tätä erinomaisena päänavauksena, sillä juuri raskas liikenne koetaan ainakin asiantuntijoiden puheenvuoroissa ongelmallisena, koska sinne ei tahdo löytyä sähköautoja eikä ladattavia hybridejä sillä tavalla kuin tänne henkilöautopuolelle. Kysymys on juuri siitä, kuten edustaja Marttinen sa-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

noi, että täytyy olla sitä jakeluinfraa ja sitten meillä täytyy olla kuorma-autoja. Kun 82 prosenttia yrittäjistä on sitä mieltä, että he eivät lähde vielä näihin vaihtoehtoihin polttoaineisiin, niin sen takia poliittisen järjestelmän pitää antaa porkkanoita, että he uskaltavat investoida. Tämä on sen takia periaatteellista. Vaikka rahasumma on pieni, niin katsotaan, mitä tapahtuu. Jos me saamme sitä jakeluinfraa levitettyä pääteiltä vähän muuallekin — en tiedä, kuinka syrjäisiin paikkoihin sitä sitten kannattaa loppujen lopuksi levittää — niin jos me ajattelemme kiertotaloutta ja sitä, että me pystymme omassa maassa tekemään polttoainetta, niin onhan se valtavan paljon eteenpäin kauppataseen ja monen muunkin asian suhteen. En tiedä, osaako ministeri vastata siihen, miten synteettinen vety ja vetypaikat ja synteettinen metaani ja kaikki nämä suhtautuvat toisiinsa. Ajattelin näin, että lainsäätäjän pitäisi aina ajatella teknologianeutraalisti, niin, että antaa sen teknologian voittaa, joka sitten parhaiten ja ehkä jopa halvimalla pystyy tuottamaan käyttövoimaa, olipa kyseessä henkilöauto tai kuorma-auto tai lentokone.

Arvoisa puhemies! En malta olla puheenvuorossa nyt hieman laajemmin puuttumatta, kun otsikossa lukee sähköautojen hankintatuesta henkilöautoihin, eli mennään nyt sitten otsikon mukaisesti vähän. Itse seuraan markkinoita, koska minun mielestäni myös eduskunnan pitäisi seurata toimintaympäristöä eikä historiallisen tiedon perusteella arvioida näitä hallituksen esityksiä tai transaktioita, vaan sen perusteella, mitä markkinoilla tapahtuu. Ja aikamoinen turbulenssi on. Kuten edustaja Laakso täällä sanoi, niin meillä on Euroopassa maita, jotka itse valmistavat autoja eli tukevat omaa teollisuuttaan, työpaikkoja ja kaupan työpaikkoja. Kyllähän Saksassakin tällä hetkellä, jos minä en ihan väärässä ole, 9 000 euroa maksetaan sähköautosta, ja he alensivat nimenomaan autoteollisuuden vaatimuksesta arvonalisäveron 16:een. Meillä se on 24 — 8 pinnaa ero. Siellä kyllä maksetaan nyt rajusti ihmisille, että he hankkivat nimenomaan näitä sähköautoja, koska Saksa haluaa olla siinä kisassa myös voittaja.

Tähän sisältyy se iso ongelma, mistä olen puhunut — en minä sinänsä sitä tuputa, mutta minulla on kansanedustajana suorastaan velvollisuus tuoda esille tämä — että kun Saksasta nyt lähtee paljon bensa-autoja, dieselautoja liikkeelle — myös Ranskasta ja Ruotsista, ei pelkästään Saksasta — niin kyllä minä vähän sanoisin, että harkitkaa, hyvä hallitus, sitä, mitä keinoja meillä on nyt tässä muuttuneessa tilanteessa estää ikään kuin se, että oikeasti meistä tulee näitten vanhojen isopäästöisten autojen hautausmaa, mikä ei ole sinänsä ihmisten vika, [Puhemies koputtaa] koska siellä on takana se korkeimman hallinto-oikeuden päätös ja sitä ei nykylla voi muuttaa, [Puhemies koputtaa] että nämä tuontiautot ovat aina edullisia.

17.21 Ari Torniainen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Liikenteen päästötavoitteet ovat todellakin erittäin haasteelliset, ja kaikki keinot tarvitaan, jotta niihin tavoitteisiin päästään, ja siinä avainasemassa on myöskin raskas liikenne. Ja tämä on oikeastaan ensimmäinen askel raskaan liikenteen selkeisiin päästötavoitteisiin pääsemiseen ja niihin etenemiseen. Tietysti meillä ovat olleet edellisellä kaudella HCT-rekat, jotka ovat myöskin olleet yksi askel siihen, ja tietysti erilaisia keinoja on ollut aikaisemminkin, mutta tämä on tärkeä hallituksen esitys, että nyt lähdetään tälle tielle, ja on erittäin hienoa, että tämä hallituksen esitys täällä salissa keskustelussa sai näin yksimielisen kannan, myönteisen kannanoton.

Tässä laissahan säädetään uudet edellytykset kaasukäyttöisten kuorma-autojen hankintatuen myöntämiselle, ja tuen avulla pyritään edistämään kaasun käyttöä raskaassa liikenteessä. Tuki tekee ilmastoystävällisen kaluston hankinnan entistä houkuttelevammaksi, ja

samalla kaasun tankkausinfra laajenee. Itse toivon, että tähän tankkausinfraan nimenomaan kiinnitetään myöskin huomiota. Se on ollut myöskin kaasukäyttöisten henkilöautojen hankinnassa se iso kysymys, miten sitä tankkausinfraa on saatavilla koko Suomessa.

Tuella uudistettaisiin raskaan liikenteen kalustoa ja lisättäisiin kaasun käyttöä bensiinin ja dieselin sijaan, mikä vähentäisi raskaan liikenteen kasvihuonepäästöjä. Itse kylläkin näkisin, että meidän pitää mennä myöskin nimenomaan biodieseliin ja biokaasuun myöskin, se on myöskin tulevaisuutta, ja toivon, että tähän myöskin päästään.

Fossiilisia polttoaineita korvaavien käyttövoimien käyttöönotto on ollut hitaampaa nimenomaan raskaan liikenteen piirissä kuin henkilöautoliikenteessä. Sekin on huomionarvoista, ja nyt sen takia tämä on hyvä esitys ennen kaikkea. Ja myöntämällä hankintatukea kaasukäyttöisten kuorma-autojen hankintaa varten pyritään edistämään liikenteen päästövähennysten saavuttamista. Tosiasia on, että raskaan liikenteen kaluston uudistuminen on aika hidasta, ja itse toivon, että tällä myöskin pyritään vauhdittamaan tätä.

Mutta oikeastaan, koska ministeri on vielä paikalla, haluaisin kysyä, miten te itse näette nimenomaan näitten biokaasulaitosten kehittämisen ja rakentamisen ympäri Suomea — ja kun täällä on myöskin toinen ministeri paikalla, niin tämä oikeastaan kohdistuu molemmille ministereille hyvinkin. Se olisi äärimmäisen tärkeää myöskin, että näitä asioita pyritään viemään eteenpäin. Ja liikenneministeriltä oikeastaan vielä kysyisin lopuksi, miten te suhtaudutte siihen, että voitaisiin [Puhemies koputtaa] selvittää 100-prosenttisesti uusiutuvan ammattidieselinkin käyttöönottoa.

17.24 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on taas yksi pieni askel tänne fossiilittomaan liikenteeseen ja kohti sen tiekartan tavoitteita, mitä rakennetaan, mutta kyllähän tässä sitten huikea määrä kysymysmerkkejä on, niin kuin tämä keskustelu osoittaa. Kumminkin samaan aikaan sitten ovat jo jotkut jakeluliikkeet ottaneet sähkörekkvoja käyttöön, ja tässä käydään niin kuin kilpajuoksua koko ajan. Ei meistä varmaan kukaan oikein pysty arvioimaan, mihin suuntaan tässä nyt sitten mennään. Suuri ongelmahan tässä on, että Puolustusvoimat on edelleen ilman polttoaineen jakeluverkostoa, ja ilman raskasta liikennettä se ei synny.

Itse olen seurannut parin kaupungin markkinavuoropuhelua joukkoliikennekilpailutuksen osalta. Kyllä siellä vain tahtoo tuo sähkö pyyhkiä tällä hetkellä bussi- ja joukkoliikenteen osalta kaasun ohi. Siihen on varmaan montakin syytä. Taisi olla Kuopio viimeisimpiä, missä suureen osaan sitten tuli sähköbusseja. Mietin vain sitä, miksi sitten joukkoliikenne ja bussit eivät ole raskaan liikenteen rinnalla tässä tuen piirissä. On selvää, että näitä tukimuotoja tarvitaan.

Mutta tukimuotoja — ministeri Lintilä on nyt paikalla — tarvittaisiin sitten myös tämän kaasuverkoston rakentamiseen. Nämä eivät muuten lähde liikkeelle, kun se kannattavuus todellakin sen raskaan liikenteen ja joukkoliikenteen ympärille näissä sitten rakentuu.

Sitten toinen kysymys: Mikä tämä biokaasun tulevaisuus ja riittävyys sitten kaiken kaikkiaan pitkässä juoksussa on? Pystytäänkö se takaamaan saatavuuden osalta sitten pitkälle tulevaisuuteen?

Esitys on hyvä, ja tällä tiellä pitää pienin askelin mennä. Mutta kyllähän tämä tuonne valtiokuntakeskusteluunkin tuo varmaan hurjan määrän sitten keskustelua ja kysymyksiä siitä, mennäänkö tässä oikeaan vai väärään suuntaan. Varmaan mennään oikeaan suuntaan näitten ilmastotavoitteiden osalta, mutta mikä on se iso kuva? Kyllä tässä jää moni asia pohdituttamaan.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

17.27 Raimo Piirainen sd: Arvoisa rouva puhemies! Raskaan liikenteen päästöt ovat aika merkittävät meillä tällä hetkellä liikenteessä, ja tällä lakiesityksellä pureudutaan siihen. Kiitoksia ministerille myös tästä lakiesityksestä.

Raskaassa liikenteessä — nyt tarkoitan sillä, että on tukkirekkaa tai vastaavaa — olisi hyötyä sähkömoottorin käytöstä. Sähkömoottorilla on parempi vääntömomentti ja sillä tavalla, mutta epäilen, että niissä ei riittäisi kovinkaan kauaksi akuissa virtaa, ja sen takia tässä on varmasti hyvä lähestymistapa lähteä tämän kaasurekkatoiminnan kautta. Mutta tästä en löytänyt konversiotukea tähän — sehän on mahdollista nykyisin, ja dieselmoottoreita on mahdollista muuttaa — ja kysyisin ministeriltä: mahdollistaako tämä nykyisen dieselmoottorin muuttamisen, kun bensakäyttöisiä autoja meillä raskaassa liikenteessä ei enää juurikaan ole?

Niin kuin täällä aikaisemminkin on mainittu, tämä biodieselin tai -kaasun jakeluverkko täytyisi laittaa ensin kuntoon, ja kuten edustaja Eskelinen tuossa totesi, se tulee raskaan liikenteen kautta, se on aivan selvä. Se täytyy ensin laittaa sitä kautta, ja sen jälkeen sitten voi tulla myös kevyempää ja henkilöliikennettä ja ennen kaikkea jakeluverkostoa ja pakettiautoja ja tämäntyyppisiä.

Mutta sitten, kun ainakin muistelen, että henkilöautojen puolella eräs saksalainen firma ei enää tee kaasukäyttöisiä moottoreita autoihin, niin tämä osoittaa sen, että onko se tulevaisuuden suunta vai mennäänkö suoraan sähköautoihin. Ja kun ajatellaan nyt Suomea, joka olisi omavarainen biokaasun ja miksei biodieselin osalta, niin nämä toimenpiteet olisivat siinä mielessä edullisia, että pystyttäisiin omalla tuotannolla pyörittämään tätä yhteiskuntaa. Tietysti myös sähkökin on, mutta aina ollaan sähköstä riippuvaisia myös tuonne ulospäin.

Ei ole mitään moittimista tässä, kun vain tämä homma pannaan tulille — ja siinä istuu työ- ja elinkeinoministeri vieressä, varmaan tukea tulee siltäkin puolelta sitten näihin jakeluverkkoihin.

17.29 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka: Arvoisa puhemies! Kiitoksia oikein paljon asiantuntevasta keskustelusta.

Edustaja Laakso jälleen käytti hyvän puheenvuoron. On juuri hyvä sana tämä ”lähtölaukaus”, jota tässä käytitte, siltä osin, että tämä on ensimmäinen toimenpide ja sillä tavalla mahdollistaa askeleet oikeaan suuntaan. Todellakin, kuten sanoitte, vielä ollaan niin alkuvaiheessa sen biokaasun käytössä, että olisi ollut ehkä epätarkoituksenmukaista rajata tätä yksinomaan biokaasun käyttöön. Mutta totta kai tämä liittyy biokaasun edistämisohjelman, joka on tässä vieressä olevan ministerikollegan vastuulla ja hyvässä hoidossa ja viestii siis osaltaan tätä vahvaa sitoutumistamme tähän biokaasuohjelmaan.

Pyysin yhden minuutin lisäpuheaikaa edustaja Eestilän ansiosta, koska tässä lähdettiin keskustelemaan, myöskin edustaja Marttisen johdattelemana, juuri tästä jakeluvelvoitteen laajentamisesta, joka meillä on ehdottomasti yksi keskeisimpiä keinoja liikennepäästöjen vähentämiseen tavalla, joka olisi yleisesti hyväksyttävissä ja systemaattisesti johtaisi oikeaan suuntaan. Biokaasulla on tässä ehdottomasti oma roolinsa tämän jakeluvelvoitteen kasvattajana, ja siltä osin siihen paljon luotamme. Tämä on haaste, että jos biokaasun saatavuudessa on ongelmia, niin sen jalostamista biometaaniksi, joka tällä hetkellä ainakin on se kaikkein korkeimman jalostusasteen tuote, voisi kasvattaa. Mutta katson vielä askeleen pidemmälle eli nimenomaan sähköpolttoaineisiin, synteettisiin polttoaineisiin, joiden ansiosta tämä jakeluvelvoite voisi olla vielä kasvatettavissa, kunhan saadaan Lappeenrannan

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

yliopiston ja pilottiyritysten mainio työ vielä eteenpäin. Siltä odotan paljon. Ja silloin lähdetään siitä, että synteettiset polttoaineet, sähkö jossain muodossa, mutta myöskin suoraan vety tämän elektrolyysin tuloksena voisivat olla tässä rajatussa käytössä tulevaisuuden puhdas käyttövoima.

Tämä summa ei todellakaan ole mikään suuren suuri, mutta jos ajatellaan, että meillä on nyt kaasukuorma-autoja 226 kappaletta, niin tällä summalla saadaan nyt sitten riippuen siitä, onko se isompi vai pienempi tuki käytössä, 80—200 ajoneuvoa lisää eli siis lähes kaksinkertaistettua tämä määrä, jolloin päästäisiin eteenpäin.

Edustaja Eskelinen nosti esiin muut ajoneuvohankinnat. Niitähän koskee sitten puhtaiden ajoneuvojen hankintadirektiivi, joka tulee pian tänne taloon myöskin, ja siihenkin liittyy sitten myöskin joukkoliikenteen ympäristötukimahdollisuuksia.

Ihan lopuksi sanoisin, puhemies, että tässä on nyt käsitelty kahta fossiilittoman liikenteen tiekartan toimenpidettä. [Puhemies koputtaa] Me olemme saavuttaneet nyt jo aiemmin sovitulla toimenpiteillä tästä 50 prosentin [Puhemies koputtaa] päästövähennystavoitteesta 37 prosenttia, ja nyt tämä loppukiri meidän kaikkien yhteisen tavoitteen eteen on täysin saavutettavissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 202/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.33 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on käsillä hallituksen esitys, jolla esitetään muutettavaksi liikenteen palveluista annettua lakia, julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia, laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettua lakia, Liikenne- ja viestintävirastosta annettua lakia, painelaitelakia sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia. Kuten tästä luettelosta voi jo päätellä, niin muutokset ovat suurelta osin teknisiä. Keskeisin lain luottavuutta parantava muutos olisi liikenteen palveluista annetun lain lukunumeroinnin muuttaminen juokseväksi eduskunnan edellyttämällä tavalla.

Liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotettavilla muutoksilla myös toteutetaan pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman tavoitetta edistää liikenteen ja logistiikan digitalisoitumista. Ehdotetuilla muutoksilla mahdollistettaisiin Liikenne- ja viestintäviras-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

ton vastuulla olevan liikkumisen tietopalvelun hankkiminen Traffic Management Finland Oy:ltä, ja se koordinoisi jatkossa laajempaa liikenteen ja logistiikan tietojen koontitietokantaa. Kuten sanoin, muutoksella edistettäisiin kestäväää ja oikeudenmukaista liikennejärjestelmän digitalisointia.

Näillä ehdotettavilla muutoksilla liikenteen palveluista annettuun lakiin sekä laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettuun lakiin pantaisiin kansallisesti täytäntöönpanon myötä direktiivin mukaiset sisävesiliikennettä koskevat ammattipätevyudet ja meripalvelukirjat olisivat voimassa Suomessa. Lisäksi merenkulkijoiden vähimmäiskoulutusdirektiivin muuttamista koskevan direktiivin täytäntöönpanon myötä tehtäisiin pieniä laivaväen pätevyysasiakirjoja koskevia täsmennyksiä.

Samassa yhteydessä liikenteen palveluista annettuun lakiin esitetään myös väliaikaisia säännöksiä, joilla varaudutaan covid-19-taudin leviämisen ehkäisemiseen. Ehdotuksia on kolme. Ne koskevat meriliikennettä, joukkoliikennettä ja tieliikenteen henkilöliikenneluvan haltijoita. Näiden väliaikaisten muutosten tavoitteena on, että viranomaisilla olisi käytössään erilaisia keinoja reagoida nopeasti ja tehokkaasti covid-19-taudin leviämisen ehkäisemiseksi. Näiden muutosten ehdotetaan olevan voimassa 30.6.21 asti.

Hyvät edustajakollegat! Nämä esitetyt muutokset liikennepalvelulakiin ja siihen liittyviin lakeihin parantavat lakien luettavuutta ja ymmärrettävyyttä. Lisäksi muutokset päivittävät kansallisen sääntelyn EU-sääntelyä vastaavaksi. Näillä muutoksilla edistetään myös liikenteen ja logistiikan digitalisoitumista, ja lisäksi parannettaisiin viranomaisten mahdollisuutta reagoida covid-19-taudin leviämisen ehkäisemiseen liikenteen alalla.

Arvoisa puhemies! Toivon hallituksen esitykselle myönteistä vastaanottoa eduskunnassa.

17.36 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tänään on saatu keskustella paljon liikenneasioista, ja vaikka noita puheenvuoropyyntöjä ei tuossa runsaasti ole, niin haluan kiittää vielä ministeri Harakkaa tästäkin esityksestä, vaikka tämä on suuresti tekninen ja tässä toteutetaan eduskunnan tahtoa siinä, että eduskunnan lausuman mukaisesti myös liikennepalvelulain lukunumerointi muutetaan pykälänumeroinnin tavoin juokseväksi. Tämä selkeyttää ja helpottaa lain luettavuutta. Lisäksi esitettävillä muutoksilla toimeenpannaan kansallisesti EU-lainsäädäntöä muun muassa sisävesiliikenteen ammattipätevyuden osalta sekä edistetään liikenteen ja logistiikan digitalisaatiota.

Arvoisa rouva puhemies! Näiden jo mainittujen toimien lisäksi esityksessä ehdotetaan väliaikaisia säädöksiä, jotka tähtäävät covid-19-taudin leviämisen estämiseen. Muutoksilla muun muassa laajennettaisiin henkilö- ja kuljetusliikenteen varautumisvelvollisuus epidemian leviämisen ehkäisyssä myös pienempiin toimijoihin, kuten taksiliikenteen toimijoihin ja muihin toimijoihin, joilla on liikennekäytössä linja-autoja, ajoneuvoja tai ajoneuvoyhdistelmiä 15 tai vähemmän. Toimijoiden olisi varauduttava covid-19-taudin leviämisen ehkäisemiseen ja huolehdittava matkustajien terveysturvallisuudesta, jos epidemiatilanne sitä edellyttää kansallisesti tai alueellisesti. Joukkoliikenteen palvelutuottajien toiminnan helpottamiseksi henkilöliikenteen kuljetuspalveluiden tarjoajien ilmoitusvelvollisuus joukkoliikenteen muutoksista olisi 5 päivää ennen muutosta normaalin 60 päivän sijaan. Lisäksi liikenne- ja viestintäviraston määräyksenantovaltaa lisättäisiin väliaikaisesti laivaväen kelpoisuustodistusten voimassaoloajan pidentämisen osalta. Nämä väliaikaiset muutokset on tarkoitettu olemaan voimassa kesäkuun loppuun 2021.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Arvoisa puhemies! Pidän tärkeänä, että nyt esitettävillä muutoksilla pyritään paitsi estämään koronaviruksen aiheuttaman taudin leviämistä, myös selkeyttämään liikenteen säätelyä, tuomaan kansallinen lainsäädäntö ajan tasalle kansainvälisen säätelyn kanssa sekä edistämään digitalisaatiota Traffic Management Finlandin ylläpitämän, tuottaman ja kehittämän liikenteen tietopalvelujärjestelmän kautta älykkäiden liikennejärjestelmien edistämiseksi. On mielestäni merkittävää, että näinä poikkeuksellisina aikoina myös niin sanottua normaalilainsäädäntöä kehitetään pitkäjänteisesti. Tulemme toki totuttuun tapaan valiokunnassa perehtymään tähänkin esitykseen asianmukaisesti.

17.39 Ari Torniainen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos liikenneministerille tästä hallituksen esityksen esittelystä. Niin kuin huomattiin ministerinkin puheenvuorosta, niin kyseessä on pääsääntöisesti hyvinkin tekninen hallituksen esitys, joka sisältää monia kohtia kuitenkin, ja siksi on tärkeää, että tämäkin hallituksen esitys nimenomaan viedään eteenpäin. On kyllä tärkeää, että myöskin tässä niin kuin muissakin hallituksen esityksissä otetaan huomioon tämä poikkeuksellinen aika, tämä korona-aika, ja siihenkin varaudutaan, jos joudutaan toimenpiteisiin.

Itse toivon lämpimästi, että nyt kun nämä koronaan liittyvät väliaikaiset lainmuutokset ovat tuonne kesäkuun loppuun ensi vuonna voimassa, niin sitten ei tarvitse niitä jatkaa ja taas tätä rumbaa käydä uudestaan. Kyllähän tämä korona-aika on työllistänyt myöskin eduskuntaa ja etenkin ministeriöitä ja virastoja joka puolella erittäin voimakkaasti, ja aikaakin koko ajan muuttuu siinä, niin että joutuu tarkistelemaan, pitääkö taas tarkistaa uudestaan ja jotakin lakia ehkä vetää poisikin välillä, niin että päästään eteenpäin. Itse toivon, että päästään tästä niin sanotusti normaaliin elämään ja päästään myöskin niitä hallituksen asioita, mitä on hallitusohjelmaan kirjattu, viemään nimenomaan määrätietoisesti eteenpäin.

Itse myöskin kannatan tätä hallituksen esitystä ja ennen kaikkea sitä, että saadaan tätä vietyä ripeästi eteenpäin, ja uskon, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesi, että tämä saa asianmukaisen käsittelyn valiokunnassa ja saadaan asia eteenpäin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 205/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Keskustelu

17.41 **Elinkeinoministeri Mika Lintilä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitus linjasi neuvotteluissaan 29.9., että yrityksille tulisi avata uudelleen mahdollisuus hakea toimialasta riippumatonta kustannustukea. Koronakriisin vaikutukset heijastuvat laajasti eri toimialoille. Kustannustuen käyttöönotto ja uuden haun järjestäminen edellyttävät lainmuutosta. Tuen käyttöönottoa valmisteltaessa on tarkasteltu uudelleen kustannustuen myöntämisen ja kohdentamisen kriteereitä, tuettaviksi hyväksyttäviä kustannuksia sekä tukikautta ja liikevaihdon vertailukautta.

Kustannustukilain muutoksen valmistelussa on otettu huomioon päivittyneen tilannekuvan lisäksi erityisesti koronaepidemiasta eniten kärsineiden alojen, kuten matkailun, ravintola-alan ja luovien alojen yritysten, kokemukset tuen ensimmäisen vaiheen toimivuudesta. Muutokset lakiin on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön johdolla yhteistyössä valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin kanssa. Valmistelussa on hyödynnetty Valtiokonttorin, työ- ja elinkeinoministeriön sekä valtiovarainministeriön kokemuksia ja saamaa palautetta tuen toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Lisäksi valmisteluaikana on pyydetty lausunnot keskeisimmiltä sidosryhmiltä.

Tavoitteena on tukea yritysten toiminnan jatkuvuutta koronapandemian aikaansaamassa vaikeassa tilanteessa sekä järjestää yrityksille lisäaikaa toiminnan ja kustannusten sopeuttamiseen kriisin pitkittyessä ja tartunta-aaltojen palattua. Valmistelun lähtökohtana on ollut, että tuen pääperiaatteet säilyvät ennallaan. Tuen ei tule vääristää yritysten käyttäytymistä, joten tuen tulee kohdentua kustannuksiin, jotka ovat syntyneet ennen kuin yrityksellä on ollut tietoa tuen mahdollisuudesta. Lisäksi tuki tulisi kohdentaa edelleen toiminnassa oleviin yrityksiin. Kustannustuki on määräaikainen, yleinen toimialariippumaton tuki ja yritystoimintaa muuttuvissa olosuhteissa säilyttävä tuki, ei siis rajoitusten kompensointia. Kustannustuki on tarkoitettu yrityksille, joiden liikevaihto on pudonnut merkittävästi koronapandemian vuoksi ja joilla on sen vuoksi vaikeuksia selvitä liiketoiminnan joustamattomista palkka- ja muista kuluista. Tuen ala- ja yläraja olisivat samat kuin ensimmäisessä haussa, 2 000 euroa ja 500 000 euroa. Valtiokonttori jatkaisi tukiviranomaisena myös kaksoisvaiheessa.

Mikä sitten muuttuu? Kustannustuen ehtona olisi edelleen, että yrityksen liikevaihto on laskenut merkittävästi. Liikevaihdon laskua tarkastellaan sekä toimialatasolla että yrityskohtaisesti. Toimialakohtainen tarkastelu parantaa tuen kohdentumista eniten koronapandemiasta kärsineisiin yrityksiin. Mikäli toimialalla yritysten liikevaihdon lasku on vähintään 10 prosenttia, tämä osoittaa, että ala on kärsinyt koronasta. Mikäli toimialan liikevaihto ei ole laskenut 10:tä prosenttia mutta yritys katsoo, että koronapandemia on vaikuttanut sen liiketoimintaan, yrityksen on hakemuksessa osoitettava erityisen painavat syyt siihen, että yrityksen liikevaihto on kärsinyt pandemian vuoksi. Kuten keväällä, myös nyt on käytössä niin sanottu erilliskaista, jolta yritykset, joiden toimialan liikevaihto ei ole tippunut 10:tä prosenttia, voivat hakea tukea.

Tukikausi ehdotetaan pidennettäväksi viiteen kuukauteen. Tällä pyritään paremmin ottamaan huomioon toimialojen erityispiirteet sekä siitä johtuen liiketoiminnan häiriöiden ajoittuminen eri ajankohtiin. Lisäksi pidempi tukikausi tasaa liikevaihdon satunnaisen vaihtelun vaikutusta ja parantaa siten tuen kohdentumista yrityksiin, jotka kesän ja syksyn aikana ovat eniten kärsineet koronasta. Vertailukaudeksi esitetään tukikautta vastaavaa ajankohtaa 2019. Uusille yrityksille vertailukausi olisi edelleen tammi—helmikuu 2020.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Laskentamalliin ei esitetä muutosta muutoin kuin siihen sisällytettävien kustannusten osalta. Hyväksyttäviä kuluja esitetään laajennettavaksi kiinteiden kulujen lisäksi sellaisten tukikauteen kohdistuvien liiketoiminnan kulujen menetyksiin, jotka eivät jousta liiketoiminnan supistuessa, esimerkiksi vuokrien ja ennakoon maksettujen kulujen menetyksiin. Palkkakuluihin voisi sisällyttää myös toiminimiyrittäjien palkkakulut hakemuksessa ilmoitetun mukaisesti. Yhteensä kuluja hyväksyttäisiin enintään saman verran kuin on yrityksen kuukausitason keskimääräinen liikevaihto vertailukaudelta. Muiden, niin sanottujen korkotukien yhteensovittamisesta ehdotetaan luovuttavan. Jo myönnettyt tuet huomioon ottaen kuitenkin kustannusten määrässä siten, että tuet yhteenlaskettuna eivät saa ylittää 800 000:ta euroa. Tukien enimmäismäärästä yritystä kohden on säädetty Euroopan komission tilapäisissä valtioneuvoston päätöksissä, ja tämä koskee saman tukiohjelman puitteissa myönnettyjä tukia, ei de minimis -ehtoisia tukia, kuten Business Finlandin korona-avustuksia ja osaa ely-keskusten avustuksista.

Kustannustuen kustannusten arviointi on hyvin epävarmaa. Arvion pohjana käytettävissä olevat tuoreimmat yritysten alv-tiedot ovat elokuulta. Kustannustuen ensimmäisessä vaiheessa tukea myönnettiin noin 3 600 yritykselle yhteensä noin 126 miljoonaa euroa. Tuesta noin 70 prosenttia kohdistuu yrityksiin, joitten liikevaihto on pienentynyt covid-19-pandemian seurauksena, ja loput 30 prosenttia yrityksiin, joitten liikevaihto on laskenut muiden syiden seurauksena. Toimialoilla, joiden liikevaihto on laskenut vähintään 10 prosenttia, tukea arvioidaan haun toisessa vaiheessa kuluvan 200–230 miljoonaa euroa, jos kaikki tukeen oikeutetut yritykset hakisivat tukea. Arvio pohjautuu Verohallinnolta saatuihin yritysten alv-tietoihin maaliskuusta—huhtikuulta sekä kesä—elokuulta. Arvio ei sisällä yrityksiä, jotka ilmoittavat alv-tiedot harvemmin kuin kuukausitasolla. Arvioon ei sisälly myöskään niin sanottujen harkinnanvaraisten hakemusten osuutta eli hakemuksia yrityksiltä, joitten päätoimialalla yritysten liikevaihto on laskenut alle 10 prosenttia.

Seitsemännessä lisätalousarviossa esitetään kustannustuen osalta 410 miljoonan euron lisäystä. Ensimmäiseltä hakukierrokselta on jäämässä noin 140 miljoonaa euroa käyttämättä, joten yhteensä kustannustuen toiseen vaiheeseen olisi käytettävissä 550 miljoonaa euroa. Valtiokonttorin toimintamenoihin esitetään 4 miljoonan euron lisäystä tietojärjestelmämuutoksiin ja tuen hallinnointiin.

17.49 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Hallitus on tehnyt hyvää työtä koronakriisin koetellessa Suomea ja koko maailmaa. Keväällä pikavauhtia luodut uudet yritystuet eivät kuitenkaan ole kohdistuneet riittävällä tavalla kaikille koronasta kärsiville toimialoille, kuten esimerkiksi tapahtuma-alalle. Moni tapahtuma-alan yritys on hyvin pieni, työ on sesonkiluonteista, ja ala on myös täynnä prekaarissa työmarkkina-asemassa olevia freelancereita ja toiminimiyrittäjiä. Yritysten uusi kustannustuki tuli kesällä tarpeeseen, mutta on yhä koronasta kärsineitä yrityksiä, jotka eivät ole olleet yhdenkään korona-ajan yritystuen piirissä vielääkään. Nämä yrittäjät ovat toki päässeet työttömyysturvan piiriin, mutta kaikki eivät ole saaneet kustannustukea tai yksinyrittäjien tukea yrityskulujensa kattamiseksi.

Yritystoiminnan jatkaminen on monilla vaaka- ja kalalaudalla. Osa on jo valitettavasti joutunut laittamaan lapun luukulle. Koko tapahtuma-ala on pahassa kriisissä koronaepidemian vuoksi. Kokoontumis- ja ravintolarajoitusten myötä joka ikinen kevään ja alkukesän keikka, näytös ja tapahtuma peruttiin. Mittavien taloudellisten menetysten lisäksi alan yrityksiltä jäi kuluvaan kevään ja kesän aikana työllistämättä lähes 30 000 henkilöä, kun käytännössä kaikki festarit, messut ja muut suuret tapahtumat peruttiin. Nyt syksyllä tapahtumia

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

on ollut sallittua järjestää mutta koronakriisin jatkuessa vain erityisin turvatoimin ja pienemmille yleisöille. Taloudellinen kannattavuus tietenkin kärsii, jos esimerkiksi konserttiin saa myydä vain puolet lipuista.

Tapahtumateollisuudessa on kyse usean miljardin euron liikevaihdosta ja kymmenistä tuhansista työpaikoista. Työ on sesonkiluonteista, ja vuoden työ voi huipentua yhteen viikonloppuun, jonka aikana valtaosa koko vuoden tuloksesta tehdään. Tapahtuma-alalla odotetaan nyt kovasti alan erityisluonteen huomioivia tukitoimenpiteitä, ja ainakin itse olen saanut tähän liittyen lukuisia yhteydenottoja. Toivottavasti kustannustuki kakkonen vastaa nyt tähän tarpeeseen.

Arvoisa puhemies! Kustannustuen tavoitteena on ollut auttaa yrityksiä selviämään koronan aiheuttamassa vaikeassa taloustilanteessa. Kustannustukeen ehdotetaan nyt muutoksia, joiden ansiosta se vastaa paremmin eniten kärsineiden yritysten tarpeeseen, ja tämä on erittäin tärkeä asia. Toin valtiovarainvaliokunnassa työ- ja elinkeinojaostossa jo kevätsäntokauden lopulla neljännen lisätalousarvion käsittelyssä esiin huoleni siitä, että kustannustuessa toimialakohtainen neutraalisuus ei toteudu. Totesimme yhteisesti valtiovarainvaliokunnan mietinnössä, että kustannustuen luomisen yhteydessä näytti jäävän edelleen yrittäjäryhmiä, kuten osa-aikayrittäjät ja esimerkiksi tapahtumatuotannon freelancerit, jotka eivät päässeet yritystukien piiriin. Siksi on nyt erittäin tärkeää huomioida aiemmasta kustannustuki ykkösestä saatu palaute, jonka mukaan vaikka yritys on tosiasiallisesti kärsinyt koronan johdosta, se ei aina silti saanut kustannustukea.

Arvoisa puhemies! Lausuntokierroksella hallituksen linjaus avata yritysten määräaikaisten kustannustuen toisen kierroksen haku sai kannatusta. Lausunnoissa kannatettiin kustannustuen kohdentamista sekä toimialan mukaan että toimialariippumattomasti. Tärkeimpänä pidettiin yritysten ja niiden tilanteiden erilaisuuden huomioon ottamista. Mahdollisen harkinnanvaraisen soveltamisen edellytysten, kuten erityisen painavien koronapandemiasta johtuvien syiden, esittämisen toivottiin olevan hakijalle mahdollisimman vaivaton. Lausunnoissa esitettiin perusteita sille, että tukikausi määritettäisiin riittävän pitkäksi, koska eri alojen yrityksiin koronakriisin vaikutukset osuvat eri aikoihin. Nämä huomiot on nyt ymmärtääkseni pyritty ottamaan huomioon määrittämällä tukikausi viiden kuukauden mittaiseksi.

Kustannustuki on hallitukselta todella tärkeä kädenojennus yrityksille ja työllisyydelle. Siksi todella toivon, että sitä nyt onnistutaan kohdentamaan toimialan mukaan kaikkein eniten koronaepidemiasta kärsineille aloille. Tiedän, että tämä on hallituksen hyvänä tarkoituksena, ja luotan, että tällä kertaa tukimalli tähän myös taipuu. — Kiitos.

17.54 Lulu Ranne ps: Arvoisa rouva puhemies! Nyt täytyy kyllä antaa kiitokset hallitukselle siitä, että tämän kustannustuen jatkoon ehdot ovat nyt huomattavasti järkevämmät kuin ensimmäisellä tukikierroksella. Erityisen tärkeää on se, että Business Finlandin ja ely-keskusten keväällä myöntämien kehittämisavustusten vähentämisestä luovuttiin. Kyseessä oli silloin räikeä vääryys, koska kehittämisavustusta ei edes saanut käyttää kustannustuella katettaviksi tarkoitettuihin menoihin.

Mutta hallituksella olisi vielä hieman tekemistä. Te voisitte nyt korjata tämän aikaisemman virheenne sallimalla ensimmäisessä haussa tuetta jääneiden hakea tukea ensimmäisen tukikauden alusta, 1.4., toisen tukijakson loppuun 31.10.2020 asti. — Kiitos.

17.54 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Minäkin kohdistan kiitoksen hallitukselle ja ennen kaikkea elinkeinoministeri Lintilälle, joka on kärsivällisesti valmistellut sellaisen esityksen, joka mahdollisimman monelle tukea tarvitsevalle yritykselle avaisi tuon kustannustukitien. Kustannustuen avaaminen yritysten uudelleen haettavaksi on erittäin tärkeää, sillä tälläkin hetkellä moni toimiala ja yritys kärsii kohtuuttomasti koronavirustilanteesta eikä tilanteeseen ole odotettavissa kovin nopeaa helpotusta nähtävästi, joten yritysten konkurssien estämiseksi tarvitaan lisää toimia, olkoonkin, että siinä konkurssien estämisessäkin tällä hetkellä on omat ongelmansa, sekin kai voidaan täällä todeta.

Uusien tukiperusteiden odotetaan vastaavan kustannustuki ykköstä paremmin muun muassa matkailu- ja ravintola-alan, tapahtuma-alan ja luovien alojen esittämiin toiveisiin. Muun muassa tukikauden pidentäminen uusille hakijoille kahdesta kuukaudesta viiteen kuukauteen voi olla avuksi tapauksissa, joissa liiketoiminta on ollut pysähdyksissä jo pitkemmän aikaa.

Tärkeitä muutoksia on monia. Jos niitä joitakin mainitsee, niin muun muassa kiinteiden kustannusten määritelmän laajentaminen, toiminimiyrittäjien yksityisnostojen rinnastaminen palkkakustannuksiin palkkakuluina — tässä tulee tätä käsiteakrobatiaakin — ja liikevaihdon minimirajan poistaminen. Tärkeä on myös tuo ministeri Lintilän mainitsema niin sanottu erilliskaista yrityksille, joiden toimialalla liikevaihto ei ole alentunut kymmentä prosenttia. Esityksessä poistetaan monia muitakin sellaisia rajauksia, jotka kustannustuki ykkösessä sulkiivat hakijoita epäoikeudenmukaisesti kustannustuen ulkopuolelle.

17.57 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Förslaget gällande en fortsättning av kostnadsstödet är mycket viktigt för att hjälpa finländska och åländska företag att överleva den ekonomiska krisen som coronapandemin har skapat. Det finns flera betydande förbättringar i det nya kostnadsstödet, vilket är glädjande. Tack till regeringen för dem. Det nya stödet lämpar sig också bättre för litet mindre företag, även om minimigränsen för stödet kommer fortsätta att vara 2 000 euro. Stödet kommer också att kunna sökas av företag som fått stödet under sommarens utdelning, då man nu tar i bruk nya jämförelsemånader. Taket för det sammanlagda stödet är dock 800 000 euro per företag, vilket betyder att de företag som tidigare fått det fulla stödbeloppet på en halv miljon euro den här gången kan få maximalt 300 000 euro. Det har att göra med EU:s statsstödsregler och att EU satt gränsen på 800 000 euro.

Samtidigt tar man bort kopplingen till de stöd som exempelvis Ålands landskapsregering har beviljat, vilket ur ett åländskt perspektiv är mycket viktigt. Det är rimligt och rätt och gör att det blir en klar förbättring mot sommarens stöd, som det visade sig att krävde att man tog åländska stöd i beaktande trots att detta inte var helt klart i lagtexten. Det här var mycket bekymmersamt. Ett problem var att den finskspråkiga och svenskspråkiga versionen av lagen sade olika saker. Det här skapade problem på Åland som läste den svenskspråkiga versionen av lagen och som delvis hade andra kriterier för vilka andra stöd som skulle räknas med. Det här är mycket allvarligt att det har varit olika versioner på olika språk. Det äventyrar rättssäkerheten och det är något som justitiekanslern nu granskar. Det här visar också varför laggranskningen överlag borde få mer resurser också för den svenskspråkiga laggranskningen.

Det finns nu ett behov av att retroaktivt gå igenom de beviljade stöden för våren på Åland. Det skulle vara viktigt att landskapsregeringen och arbets- och näringsministeriet

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

tillsammans skulle göra det från förra omgången och reglera att kostnaderna för stödet blir korrekta samt att det blir jämnt mellan alla företag som uppfyllt kriterierna.

Ärade talman! Det här nya förslaget kommer att innebära en klar förbättring framledes då man inte längre behöver räkna bort de åländska stöden från den summa man kan bli beviljad som detta stöd. Det är mycket viktigt att detta stöd kan sökas också av åländska företag trots att undantagstillståndet inte längre råder. Åland har drabbats mycket hårt av krisen som slagit mot service, sjöfart och turism — mycket viktiga branscher för Åland. Därför är det motiverat att Åland är inkluderat i detta. Arbetslösheten på Åland är fortfarande rekordhög, över 10 procent, och därför kan detta stöd vara mycket betydelsefullt på samma sätt som för företag i hela Finland.

Ärade talman! Avslutningsvis vill jag tacka Statskontoret som har skött handläggningen hittills på ett mycket snabbt och effektivt sätt. Den svenskspråkiga informationen om stödet från Statskontoret har varit exemplarisk, lika snabb och utförlig som informationen på finska, och kan fungera som ett föredöme för andra myndigheter.

Arvoisa rouva puhemies! Esitys kustannustuen asettamisesta on erittäin tärkeä suomalaisille ja ahvenanmaalaisille yrityksille ja auttaa niitä selviämään koronapandemian aiheuttamasta talouskriisistä.

Uusiin kustannustukiin on tehty myös useita merkittäviä parannuksia, mikä on ilahduttavaa. Uusi kustannustuki soveltuu paremmin myös pienemmille yrityksille. Tukea voivat hakea myös ne yritykset, jotka ovat saaneet tukea kesällä, sillä nyt otetaan käyttöön uudet vertailukuukaudet. Samalla poistetaan yhteys niihin tukiin, joita esimerkiksi Ahvenanmaan maakuntahallitus on myöntänyt, mikä on Ahvenanmaan näkökulmasta todella merkittävää, koska tämä oli ongelmallista viime kustannustuissa.

Yhtenä ongelmakohtana oli, että suomen- ja ruotsinkieliset lait erosivat toisistaan. Siitä aiheutui ongelmia Ahvenanmaalla, missä luettiin lain ruotsinkielistä versiota, jonka kriteerit mukaan laskettavista tuista olivat osittain erilaiset. On vakavaa, että eri kielillä on erilaiset versiot. Se vaarantaa oikeusturvan toteutumisen, ja asia on nyt oikeuskanslerin tutkittavana. Tämä osoittaa myös sen, että laintarkastuksessa pitäisi olla enemmän resursseja myös ruotsinkieliseen tarkastukseen. Tämä on yksi yleinen huomio, mikä ei liity vain tähän asiaan.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä kustannustuki on erittäin tärkeä. Kiitos ministerille ja hallitukselle. On erittäin tärkeää, että myös ahvenanmaalaiset yritykset voivat hakea tätä tukea, vaikka poikkeusolot eivät enää pädekään. Kriisi on kohdellut Ahvenanmaata kovasti, ja se on iskenyt erityisesti palvelu- ja matkailualaan ja merenkulkuun, jotka ovat olennaisia aloja Ahvenanmaalla. Ahvenanmaan työttömyys on edelleen ennätyksellisen korkea, yli 10 prosenttia, ja monilla on vaikeaa. Tämä tuki voi olla siellä erittäin merkityksellinen, samoin yrityksille muualla Suomessa.

Lopuksi haluan kiittää Valtiokonttoria, joka on hoitanut käsittelyn tähän asti erittäin nopeasti ja tehokkaasti. Valtiokonttorin antama ruotsinkielinen tieto tuesta on ollut esimerkillistä — yhtä nopeaa ja kattavaa kuin suomeksi — ja se voi toimia esikuvana muille viranomaisille. — Kiitos.

18.02 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Keskeinen ongelma on edelleen se, että pienimmät yritykset jäävät tämänkin tuen ulkopuolelle, ja vaatimus liikevaihdon jäämisestä yli 30 prosenttia pienemmäksi kuin vertailukaudella vuotta aikaisemmin jättää tuen ulko-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

puolelle myös suuren joukon yrityksiä, joiden liikevaihto on kärsinyt merkittävästi mutta ei aivan tarpeeksi.

Toiseksi, tätä tukea jaetaan takautuvasti, mikä voi omalta osaltaan vaikuttaa siihen, että ne yritykset, joiden liiketoiminta on kausiluontoista, kuten Lapin matkailuun keskittyvät yritykset, jäävät tuen ulkopuolelle, vaikka niiden toimintamahdollisuudet tänä vuonna olisivat vallitsevan koronatilanteen ja siihen liittyvien matkailuun kohdistuvien rajoitusten takia käytännössä olemattomat. Muidenkin yritysten osalta on hyvä huomata, että vertailuajanjaksolla koronatilanne oli Suomessa merkittävästi parempi kuin se oli keväällä tai se on nyt, eli vaikka yritys olisi tässä kohtaa voinut toimia lähes normaalisti, se ei tarkoita, että yritys voisi toimia normaalisti tällä hetkellä tai vuodenvaihteessa. Onkin tärkeä painottaa, että myös näiden kausiluontoisesti toimivien yritysten, kaikkien matkailualan yritysten sekä muiden sellaisten yritysten, joiden toiminta kärsii tämän hetken rajoituksista, kuten erilaisten tapahtumapalvelujen tuottajien, selviytymisen kriisin yli tukemiseen olisi löydetävissä keinot.

18.04 Joakim Strand r: Värderade talman, arvoisa puhemies! Itse haluan myös tässä yhteydessä kiittää hallitusta ja erityisesti ministeri Lintilää erinomaisesta työstä.

Ett varmt tack till minister Lintilä för utmärkt arbete i en väldigt svår situation.

Silloin kun korona iski päälle, niin eihän meillä ollut mitään instrumentteja tämän tyyppiiseen kriisiin millään lailla, ja siitäkin näkökulmasta on ehkä myös osittain väärin haukkua niitä kehittämistukia, jotka eivät tähän mitenkään itse asiassa soveltuneet. Kyllä minä hyvin ymmärrän osan siitä kritiikistä, eikä varmaan kaikki ole putkeen mennyt, mutta suoraan tähän koronan tuomaan kassakriisiin ja muuhun se ei ollut mitenkään luotu.

Mutta onneksi nyt alkaa löytymään erilaisia tapoja toimia ja erilaisia — olika typer av verktyg för att få den här krisen att bli så lätt som möjligt att överleva för olika typer av företag.

Mutta tietenkin täytyy vain toivoa, että päästään tästä pandemiasta ohi ja markkinat alkavat vetämään. Emme pysty — emme me, eivätkä varsinkaan yritykset — tukien varassa elämään.

Så vi hoppas vi blir av med pandemin och att marknaden börjar dra igen. Mutta kiitos ministerille, tack till ministern.

18.05 Veijo Niemi ps: Arvoisa puhemies! Lyhyesti, kuten muutkin ovat kovasti kiitelleet, haluan myöskin kiittää ministeri Lintilää. Pirkanmaan seudulla minulla on aika paljon tuttuja tällaisia niin sanottuja yksinyrittäjiä. He ovat olleet kovin tyytyväisiä tähän koronaavustukseen, siihen 2 000 euron paikalliseen avustukseen, mutta myöskin tähän laajempaan avustukseen, ja kovasti odottavat nyt hallituksen toimia myöskin jatkotoimenpiteiden suhteen, koska valitettavasti tämä korona näyttää nyt vaan kiihtyvän taas jälleen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten ministeri Lintilä, 2 minuuttia.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

18.06 Elinkeinoministeri Mika Lintilä: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia edustajille puheenvuoroista. Kyllä tässä varmasti tämä yleisviritys näissä puheenvuoroissa on se, että jaamme yhteistä tuskaa ja haluamme kaikki löytää mahdollisimman hyvin ratkaisuja. Tässä tuli muutamia.

Edustaja Lohikoski, kyllä me lähdemme sieltä toimialariippumattomuudesta nyt hyvin paljon vahvemmin kuin ensimmäisellä kierroksella, eli se toimiala ei olisi niin riippuvaa siitä.

Edustaja Ranne otti tämän Business Finlandin. Aivan kuten edustaja Strand sanoi, kyse hän oli puhtaasti siitä, että siinä alkuvaiheessa meillä ei ollut mitään muuta lakia kuin Business Finlandin laki, jonka kautta me pystyimme antamaan edes osan avustuksista koronaan. Muutenhan se on ihan puhtaasti kehittämislaki, ja välittömästi aloitettiin sitten kustannustuen valmistelu.

Edustaja Löfströmille täytyy sanoa, että vierailu Ahvenanmaalla teki kyllä minulle hyvää ja avasi silmiä. Pyrittiin tekemään hyvin yhdenvertainen kokonaisuus Manner-Suomi—Ahvenanmaa, ja toivon mukaan tämä auttaa Ahvenanmaan erittäin vaikeata tilannetta.

Edustaja Koponen otti tämän alarajan. Tämä 2 000 euroa on tietysti jollain tavalla joillekin isokin kynnys, mutta kun toisaalta meillä on tämä yksinyrittäjien tuki 2 000 euroa, niin se vähän silleen klikkaantuu yhteen tässä, ja sen mukaan on menty.

Siitä, että näitten kustannusten mukaan mennään: kyllä me joudumme menemään jo toteutuneitten mukaan, ettei jää mahdollisuuksia suunnitteluun.

Ja sitten oikeastaan edustaja Niemelle: tämä yksinyrittäjien tuki meillä on nyt jo valmistelussa.

Kiitokset tässä vaiheessa, ja palataan sitten valiokunnan mietinnön jälkeen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamennettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä

Hallituksen esitys HE 187/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun — ministeri Lintilä, esittely, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.08 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Uudelleen laadittu uusiutuvan energian direktiivi tuli voimaan joulukuussa 2018, ja se on

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään kesäkuun 21 loppuun mennessä. Direktiivissä säädetään sitovasta unionin yleistavoitteesta, jonka mukaan uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuus on vähintään 32 prosenttia unionin energian kokonaisloppukulutuksesta vuonna 2030. Ehdotetulla lailla pannaan nyt täytäntöön uusiutuvan energian direktiivi lupamenettelyiden organisointia ja kestoja koskevan sääntelyn osalta.

Työ- ja elinkeinoministeriön vetämä työryhmä on valmistanut lupamenettelyjen organisointia ja kestoja koskevan sääntelyn toimeenpanon. Työryhmässä oli edustus useista ministeriöistä, viranomaistahoista, ympäristöjärjestöistä sekä energia-alan toimijoita ja kuntia edustavista järjestöistä.

Hallituksen esityksen tavoitteena on sujuvoittaa uusiutuvan energian tuotantolaitoshankintojen lupamenettelyitä ja eräitä muita hallinnollisia menettelyitä mahdollistamalla hakijoille asiointi sähköisen yhteyspisteen kautta ja kattava neuvonta lupapalveluihin ja muihin hallinnollisiin menettelyihin liittyen. Esityksessä on pyritty ottamaan huomioon kansalliset ominaispiirteet ja kehitystarpeet. Esityksellä ei muuteta lupaviranomaisten toimivaltoja, lupamenettelyiden vaatimuksia tai sisältöjä eikä sillä myöskään heikennetä kansalaisten osallistumisoikeuksia tai -mahdollisuuksia.

Ehdotetussa laissa nimettäisiin kansalliseksi yhteyspisteviranomaiseksi Etelä-Pohjanmaan ely-keskus. Yhteyspisteviranomaisen tehtäväksi säädettäisiin uusiutuvan energian direktiivissä yhteyspisteille säädettyjen tehtävien hoitaminen sähköistä palvelukerrosta hyödyntäen.

Laissa säädettäisiin myös yhteyspisteviranomaisen neuvontavelvollisuudesta uusiutuvan energian tuotantolaitoksiin liittyvien lupamenettelyjen ja muiden hallinnollisten menettelyjen osalta. Lisäksi ehdotetussa laissa säädettäisiin sitovat määräajat voimalaitosten lupamenettelyille ja muille hallinnollisille hyväksymismenettelyille uusiutuvan energian direktiivin mukaisesti sekä määräaikaisten laskentaa koskevat säännöt. Määräajat koskisivat soveltamisalaan kuuluvien lupamenettelyiden ja muiden hallinnollisten hyväksymismenettelyiden yhteenlaskettua kokonaiskestoa.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin myös uusiutuvan energian tuotantolaitosten hankekehittäjille ohjeistusta sisältävästä menettelykäsikirjasta.

Lain on tarkoitus tulla voimaan 30.6.2021.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konfliktimineraalien ja niiden malmien markkinoille saattamisesta

Hallituksen esitys HE 203/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Esittely, ministeri Lintilä.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Keskustelu

18.11 **Elinkeinoministeri Mika Lintilä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksellä eduskunnalle laiksi konfliktimineraalien ja niiden malmien markkinoille saattamisesta on tarkoitus parantaa näiden mineraalien hankintaketjujen läpinäkyvyyttä. Konfliktimineraaleja ovat konflikti- ja korkean riskin alueelta tuotava tina, tantaali, volframi, malmit sekä kulta. Näitä mineraaleja käytetään laajasti muun muassa puhelimissa, tietokoneissa, kameroissa, lentokoneissa, lääkinnällisissä laitteissa sekä koruissa. Konflikti- ja korkean riskin alueita ovat alueet, joilla on käynnissä tai on ollut aseellinen konflikti tai muuten hyvin epävakaa tila.

Konfliktimineraaleihin ja niiden tuotantoon liittyy paljon kehitysmahdollisuuksia mutta myös ongelmia. On alueita, joissa näistä mineraaleista saatavia tuloja käytetään esimerkiksi väkivaltaisiin konflikteihin tai ihmisoikeusrikkomuksiin. Väkivaltaisten konfliktien lisäksi näillä alueilla saattaa esiintyä myös ihmisoikeusloukkauksia ja muun muassa näihin liittyvää lapsityövoiman käyttöä, seksuaalista väkivaltaa ja rituaalisesti ja kulttuurillisesti merkittävien paikkojen tuhoamista.

Yhtenä keinona ongelmien vähentämiseksi Euroopan unioniin on perustettu toimintaketjun due diligence -järjestelmä, jolla asetetaan velvoitteet sellaisille tuojille, jotka tuovat konfliktimineraaleja. Tämä järjestelmä asettaa mineraaleja tuoville yrityksille uusia velvoitteita. Vastuullisen yritystoiminnan kautta voidaan tukea luonnonvarojen kanavoitumista kyseisten alueiden kehittämiseen.

Konfliktimineraalien tuonteja koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus, niin sanottu konfliktimineraaliasetus, annettiin vuonna 2017. Tässä asetuksessa on melko tarkat säännökset konfliktimineraaleja koskevista toimitusketjun due diligence -velvoitteista, suomeksi sanoen asianmukaisen huolellisuuden järjestämisestä. Nämä konfliktimineraaliasetuksen säännökset ovat suoraan myös Suomea ja suomalaisia yrityksiä velvoittavia. Kansallisesti jää säädettäväksi Suomen toimivaltainen viranomainen, joka olisi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto eli Tukes. Tukesilla on tähän tarvittava osaaminen ja viranomaisvaltuudet. Myös Tullilla on omaan toimialaansa liittyvä rooli konfliktimineraalien tuonnissa.

Hallituksen esityksessä on lisäksi säännökset tarvittavista tarkastusoikeuksista ja tiedonsaantioikeuksista. Esityksessä on Tukesin toiminnan tueksi ehdotettu myös joitakin hallinnollisia toimenpiteitä, joista uhkasakko on järein. Hallituksen esityksellä Suomen konfliktimineraaleja koskeva järjestelmä saadaan Euroopan unionin edellytysten mukaiseksi.

Tämän lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asumisoikeusasunnoista sekä vuokra-asuntolojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 189/2020 vp

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Esittely, ministeri Mikkonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.14 Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asumisoikeusjärjestelmä tarjoaa tärkeän, kohtuuhintaisen vaihtoehdon vuokra- ja omistusasumiselle etenkin kaupunkikeskuksissa, joissa se myös tasapainottaa asuinalueiden asukasrakennetta. Suomessa on noin 50 000 asumisoikeusasuntoa ja niissä noin 100 000 asukasta. Uudistuksella halutaan varmistaa, että asumisoikeusasuminen on varteenotettava, kohtuuhintainen ja houkutteleva asumismuoto myös tulevaisuudessa. On haettu ratkaisuja, jotka ovat reiluja ja selkeitä sekä asukkaille että talon omistajille. Hallitusohjelman mukaisesti uudistuksella vahvistetaan asumisoikeusasumisen kohtuuhintaisuutta ja järjestelmän läpinäkyvyyttä, lisätään asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja yksinkertaistetaan asukasvalintaa. Järjestelmää ei muuteta radikaalisti.

Asumisoikeusjärjestelmä luotiin 30 vuotta sitten. Jos järjestelmää ei päivitetä, vaarana on sen hidas rapautuminen, kun asuntojen kunto huononee ja asumiskustannukset kasvavat. Vuonna 2016 valmistuneen selvityksen mukaan suurimpia haasteita ovat talojen vanheneminen, korjausvelan kasvu, talojen ikuiset rajoitukset sekä toimijoiden välinen epäluottamus.

Asumisoikeusasuminen on valtion tukema asumisen muoto, sillä suurin osa asunnoista on rahoitettu asumisoikeusmaksun lisäksi arava- tai korkotukilainalla. Valtion tukeen liittyvät rajoitukset, joiden mukaisesti asuntojen on oltava vakituisena asuntona asumisoikeuskäytössä. Asumisoikeusyhteisön omistusta ja asukkaan asumisoikeutta koskevat järjestelmän periaatteet säilyvät. Lakiin lisätään mahdollisuus poiketa niistä vain erittäin tarkkaan rajatuissa poikkeustilanteissa, joissa se, ettei mitään tehtäisi, koituisi lopulta haitaksi sekä asukkaille että omistajille. Asukkaiden asumisturvan toteuttamisesta pidetään kiinni myös poikkeustilanteissa.

Lakiesitykseen saatiin sidosryhmiltä 70 lausuntoa, joiden perusteella esitystä hiottiin. Uudistusta valmisteltiin perusteellisesti jo viime hallituskaudella, ja myös aikaisemmat selvitykset, sidosryhmäpaneelin näkemykset sekä muut kuulemiset on hyödynnetty. Asumisoikeusjärjestelmän tarkoitus on myös jatkossa tarjota varteenotettava vaihtoehto vuokralla asumiselle ja asunnon omistamiselle: kohtuuhintaista, huoletonna asumista hyvällä asumisturvalla ja kattavilla vaikutusmahdollisuuksilla.

Lakiin sisältyy kolme suurempaa muutosta.

Ensinnäkin asukasvalintaa yksinkertaistetaan. Siinä siirryttäisiin määräaikaisiin järjestyksnumeroihin ja valtakunnalliseen jonotusjärjestelmään. Jatkossa asumisoikeusyhtiöt valitsisivat asukkaat ARAn myöntämän jonotusnumeron perusteella. Tavoitteena on yksinkertaisempi, nopeampi ja asukaslähtöisempi asukkaiden valinta. Valtion tukemiin asumisoikeusasuntoihin pääsisivät tasapuolisesti kaikkien ikäryhmien edustajat, ja ennakkollisen

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

järjestysnumeron hakemisen sijasta korostuisi asunnon tarve, koska järjestysnumeroa ei voisi enää hakea vuosia etukäteen odottamaan. Valtakunnallinen ja määräaikainen järjestysnumero vähentäisi hallinnollista taakkaa nykyiseen verrattuna. Uuteen menettelyyn siirryttäisiin kahden vuoden siirtymäajalla, ja nykyiset järjestysnumerot olisivat voimassa kaksi ja puoli vuotta lain voimaantulosta.

ARAN roolia valvojana vahvistettaisiin, kun asukasvalinta siirtyy kunnilta asumisoikeusyhtiöille. Kunnat saisivat jatkossa ARAlta ja asumisoikeusyhteisöiltä asuntopolitiikan ja maankäytön suunnittelua varten tarvitsemansa tiedot. Kuntia kuultaisiin jatkossakin asumisoikeusasuntoihin liittyvissä muutostilanteissa. Ehdotus vähentää kuntien hallinnollista taakkaa, koska kuntien tehtäviä siirretään ARAlle ja asumisoikeusyhteisöille.

Toinen keskeinen muutos on se, että yhtiöille mahdollistetaan luopuminen tappiollisista taloista poikkeustilanteissa. ARA voisi myöntää yhtiölle luvan muuttaa tappiollisen ja vajaakäyttöisen talon jäljellä olevat asumisoikeussopimukset vuokrasopimuksiksi hyvin tarkkaan rajatuissa poikkeustilanteissa, joissa yhtiön rakennuksella ei enää olisi kysyntää asumisoikeustalona ja sen asumisoikeusasukkaista on jäljellä enää enintään kolmasosa. Muut ehdot yksittäistä taloa koskevalle poikkeusluvalle ovat, että tappiollisen kohteen käyttövastikkeet ja vuokrat eivät riitä kulujen kattamiseen, taloudelliset ongelmat eivät johdu yhtiön omasta toiminnasta vaan haastavasta markkinatilanteesta, ja yhtiö on jo ryhtynyt taloutta tervehdyttäviin toimiin. Näiden kaikkien ehtojen tulisi täyttyä, jotta poikkeusluvan voisi saada.

Näissäkin tapauksissa asukkaiden asumisturvan tulee toteutua. Yhtiön tulisi tarjota asukkaalle toista asumisoikeus- tai vuokra-asuntoa, asumisoikeusmaksu korotuksineen palautettaisiin ja asukkaalla olisi myös oikeus lunastaa asuntonsa itselleen talon muuttuessa tavalliseksi asunto-osakeyhtiöksi. Asukkaalle korvattaisiin myös muuttokustannukset.

Tappiollisesta ja vajaakäyttöisestä asumisoikeustalosta luopuminen olisi sekä yhtiön että asukkaiden etu, sillä näin katkaistaisiin kulujen kertyminen ja asumiskustannusten kasvu sekä estettäisiin talousongelmien kaatuminen muiden asumisoikeustalojen ja asumisoikeusasukkaiden kannettavaksi. Vajaakäytössä olevasta talosta aiheutuvien kustannusten vähentäminen on oikein kaikkien asumisoikeusasukkaiden kannalta, koska kustannukset jaetaan yhtiössä kaikkien asukkaiden kesken. Näin myös valtion tuki kohdistuisi asumisoikeusasukkaille eikä tyhjien asuntojen ylläpitoon.

Kolmas muutos liittyy asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien parantamiseen ja toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen. Asukkaiden asemaa vahvistettaisiin lisäämällä saatavilla olevaa tietoa sekä mahdollisuuksia vaikuttaa yhtiön asioihin. Asukashallinnolle tiedotettavien tietojen tulisi jatkossa olla sähköisesti asukkaiden saatavilla. Asukasjäsenten määrää yhtiön hallituksessa kasvatettaisiin 40 prosenttiin. Asukkaat voisivat valita valvojan tarkastamaan yhtiön toimintaa, kuten vuokranmääritystä ja hankintojen kilpailutuksia. Talokohtainen asukashallinto säilytettäisiin, minkä lisäksi jatkossa yhtiötason asioita, kuten korjaus- ja rahoitus suunnitelmia, hoitojärjestelmää, kilpailutuksia sekä käyttövastikkeiden tasauksen periaatteita, käsittelee myös asukkaiden ja omistajien välinen yhteistyöelin. Lisäksi perustettaisiin asumisoikeusasioita kehittävä valtakunnallinen neuvottelukunta. — Kiitos.

18.22 Ari Torniainen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille hallituksen esityksen esittelystä. Keskusta tukee omalta osaltaan asumisoikeusasuntoja koskevan lainsä-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

dännön uudistamista. Se on tärkeää. On erittäin hyvä, että tässä hallituksen esityksessä tätä hakujärjestelmää selkeytetään ja helpotetaan.

Kuten ministeri omassa puheenvuorossaan kertoi, niin tällä hallituksen esityksellä monessa kohdin parannetaan asukkaiden asemaa ja myöskin vaikutusmahdollisuuksia monin eri tavoin: erittäin hyvä. Ja kuten ympäristöministeri kertoi, niin uudessa laissa yksinkertaistetaan ja selkeytetään asumisoikeusasuntojen asukasvalintaa ja hakujärjestelmää. Se on hyvä asia. Tappiollisen asumisoikeustalon käyttö- ja luovutusrajoituksista vapauttamista nopeutetaan sallimalla jäljellä olevien asumisoikeussopimusten muuttaminen vuokrasopimuksiksi tilanteessa, joissa asunnoille ei ole enää kysyntää asumisoikeusasuntoina. Tärkeää on, että me varaudumme tulevaan muutokseen, mikä on esissä kuitenkin meidän asukaskannassamme koko Suomessa. Tässä hallituksen esityksessä lähdetään myöskin siitä, että asumisoikeuden haltijalla tulee olemaan jatkossa oikeus lunastaa asuntonsa omakseen, jos talo muutettaisiin asukkaiden määräysvallassa olevaksi asunto-osakeyhtiöksi. Itsekin kannatan tätä lämpimästi. Tästä on tullut erittäin monia toiveita jo pidemmän aikaa, että näin mentäisiin eteenpäin.

Kaiken kaikkiaan meillä Suomessa asumisoikeusasumisen piiriin on syntynyt jo palvelutarjontaa, jossa yhdistyvät sekä asuminen että myöskin hoivapalvelut, ja tämä on varmasti sitä tulevaisuutta, johon me olemme menossa. Itsekin omassa kotikaupungissani olen havainnut, että rakentaminen suuntautuu tähän suuntaan koko ajan, ja kyllä tosiasia on, että kun puhutaan asumisesta ja erilaisista asunnoista, niin Suomeen tarvitaan niin vuokra-, omistus- kuin asumisoikeusasuntoja sekä osaomistus- ja myöskin esimerkiksi uudistuvaa osuuskunta-asumista.

Kaiken kaikkiaan haluan omasta puolestani todeta, että keskusta haluaa omalta osaltaan edistää asuntopolitiikassa kestäväen kehityksen mukaisia ratkaisuja, kuten myöskin esimerkiksi puurakentamisen tuntuvaa lisäämistä. Edullisia asuntoja tarvitaan kaikkialla Suomessa. Se on myöskin tulevaisuutta. — Kiitos.

18.25 Veijo Niemi ps: Arvoisa puhemies! Pahoittelut väärästä maskimenettelystä, korjasin tilanteen. [Puhemies: Hyvä näin!]

Olisin kysynyt arvoisalta ministeriltä tuosta, kun tulee tilanne, että asumisoikeuskerrostalo onkin muuttumassa varsinaisiksi osakehuoneistoiksi. Minkälainen on se määräenemistöstä tai mikä on se menettely, vaatiiko se kaikkien näitten asumisoikeusosakkaiden suostumuksen, että siitä tehdään osaketalo? Miten hintapoliittisesti määritellään näiden osakkeiden hinta, ja hyvitetäänkö se aso-maksu näille aikaisemmin tämän maksun maksaneille asukkaille? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Onko ministerillä vastauksia? — Olkaa hyvä, pari minuuttia.

18.25 Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen: Puhemies! Tosiaan se, että näistä ARA-rajoituksista voitaisiin vapautua, on hyvin tiukkojen poikkeuksien takana, ja se voi tapahtua semmoisessa tapauksessa, että kyseisestä talosta on enää kolmasosa asukkaista jäljellä. Silloin tätä lupaa voi hakea ARA:ta, ja tosiaan siinä täytyy olla ehtona myös se, että tämän tappiollisen kohteen käyttövastikkeet ja vuokrat eivät enää riitä niitten kulojen kattamiseen, ja toisaalta se, että ne taloudelliset ongelmat eivät johdu yhtiön omasta toi-

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

minnasta vaan haastavasta markkinatilanteesta ja yhtiö on jo ryhtynyt taloutta tervehdyttäviiin toimiin — ja näiden kaikkien ehtojen täytyy toteutua.

Sitten jos näitä asukkaita siellä talossa vielä on jäljellä, niin heidän asukasturvastaan pidetään kiinni niin, että yhtiön tulee tarjota asukkaille toista asumisoikeus- tai vuokra-asuntoa, asumisoikeusmaksu korotuksineen palautetaan ja asukkaalla on myös oikeus lunastaa asunto itselleen talon muuttuessa tavalliseksi asunto-osakeyhtiöksi, jos hän haluaa, ja asukkaalle myös korvattaisiin kohtuulliset muuttokustannukset tässä, jos tällainen tilanne syntyisi.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 188/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelu. — Esittely, ministeri Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.27 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on kyse Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön eli YTHS:n tiedonsaantioikeudesta. Tiedonsaantioikeus kohdistuu korkeakouluopiskelijoiden tiettyihin henkilötietoihin opiskeluterveydenhuollon palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden turvaamiseksi. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettu laki eli opiskeluterveydenhuoltolaki tulee voimaan 1.1.2021. Tuolloin jo pohdinnassa olivat tiedonsaantitarpeet, mutta Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen kaikkia vaikutuksia suomalaiseen kansalliseen tietosuojasääntelyyn ei vielä tuolloin ollut tiedossa.

YTHS:n asiakaskunta on poikkeuksellinen suomalaisessa terveydenhuoltojärjestelmässä. YTHS:n tuottamiin opiskeluterveydenhuollon palveluihin ovat oikeutettuja vain opiskeluterveydenhuoltolain 2 §:ssä mainitut korkeakouluopiskelijat. YTHS ei saa tarjota palveluitaan muille. Näin ollen YTHS:n on voitava tarkastaa, ketkä ovat sen palveluihin oikeutettuja.

YTHS on saanut tähän asti opiskelijoiden henkilötiedot korkeakoulujen opintorekistereistä. Korkeakoulut ovat antaneet toimeksiannot tietojen luovutukseen. Tässä menettelyssä on kuitenkin vuoden 2020 aikana ilmennyt ongelmia, koska YTHS:ltä on puuttunut nimenomaan tämä lakiin perustuva tiedonsaantioikeus. YTHS ei ole siis viranomainen, vaan

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

se suorittaa julkista hallintotehtävää. Siten sen tiedonsaantioikeudesta on säädettävä erikseen. Opiskelijoiden henkilötietojen käsittely on tarpeen rekisterin pitäjän eli YTHS:n lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi.

Arvoisa puhemies! Mikäli YTHS ei pystyisi tarkistamaan, ketkä ovat sen palveluihin oikeutettuja, opiskelijan olisi joka ikinen kerta saavuttava YTHS:n toimipisteelle todistamaan henkilöllisyytensä sekä oikeutensa palveluihin, ennen kuin hänelle voitaisiin antaa terveysneuvontaa tai varata vastaanotto- tai tutkimusaikoja. Tämä voisi asettaa eri alueilla asuvia opiskelijoita eriarvoiseen asemaan, eikä olisi käytäntönä välttämättä tarkoituksenmukainen eikä kustannustehokas.

18.30 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Tosiaan ensi vuoden alusta voimaan tulevan uuden lain myötä sekä yliopisto-opiskelijat että ammattikorkeakouluopiskelijat ovat oikeutettuja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön eli juuri tämän YTHS:n tuottamiin opiskelijaterveydenhuollon palveluihin. Tämä on erinomainen asia. Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on, että YTHS:n tiedonsaantioikeudesta on täsmällinen säännös. Ministeri esittelikin asian perusteet hyvin ja täsmällisesti.

Tätä lakia säädettäessä ei siis huomioitu riittävästi YTHS:n tiedonsaantitarvetta. YTHS:n on tietenkin voitava varmistaa opiskelijoiden oikeus opiskeluterveydenhuollon palveluihin tarkistamalla, että opiskelija on ilmoittautunut läsnäolevaksi suomalaiseen korkeakouluun. Nyt tämä mahdollisuus tarkistukseen ilmeisesti on ollut vain Kelalla ja YTHS on joutunut turvautumaan väliaikaisratkaisuihin, jotka eivät ole enää tulevaisuudessa käytettävissä. On selvää, että YTHS:n on kyettävä varmistamaan opiskelijan oikeus opiskeluterveydenhuoltopalveluihin. Viimeaikaisten tapahtumienkin valossa on tietysti erityisen tärkeää, että tämä voidaan toteuttaa opiskelijoiden henkilötietojen suojaa kunnioittaen.

Puhemies! Näin yleisellä tasolla on aivan keskeistä, että opiskelijoiden hyvinvointiin, henkiseen ja fyysiseen jaksamiseen, mielenterveyteen ja ennalta ehkäiseviin toimiin kiinnitetään huomiota. Yliopisto-, korkeakoulu- ja ammattikorkeakoulumaailmasta aina välillä välittyy huomioita kenties epätasaisuudesta tai oppilaitoskohtaisista tai alueellisistakin eroista, joissa opiskelijaterveydenhuollon saatavuus tai pitkät jonotusajat ovat arkipäivää. Nuoren opiskelijan elämä on välillä kuormittavaa, kenties kamppailua epävarmuuksien keskellä, keskeneräistä minäkuvausta tai yksinäisyyttä, ja tällöin opiskelijaterveydenhuollon merkitys — ja, totta kai, palveluiden toimivuus — on aivan keskeinen.

18.33 Mikko Ollikainen r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Det här förslaget handlar om att ge Studenthälsan möjlighet att få tillgång till de här patientuppgifterna eller högskolornas databaser för att veta om studerande studerar, och att man ska kunna kalla dem till hälsoundersökning. Det här är en mycket bra sak så att man inte faller på formalia sedan, för vi vet att det till exempel på grund av coronan nu finns ett jättestort tryck kring det här.

Henkilötietojen suojaus on ensisijaisen tärkeää. Se on ihan todella luonnollista ja itsestäänselvyys. Mutta on myös todella tärkeää, että YTHS:n tiedonsaantioikeus toimii käytännössä, kun tiedetään, että varsinkin tällä hetkellä monet yliopistot ovat siirtyneet etäopetukseen, ja tiedetään, että paine just mielenterveyspuolella, josta edustaja Kivisaari tässä kertoi, on aika kovakin. Sen takia on todella tärkeää, että YTHS:llä on kaikki tiedot lähellä, että he voivat sitten kutsua terveystarkastuksiin, koska tähän formaliaan nyt ei saa kaatua.

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Tiedetään, että tämä korona teettää mielenterveyspuolella paljon, eli nyt pitää tämän toimia käytännössä hyvin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 125/2020 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 125/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtioneuvostosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 127/2020 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 17/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 127/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puoluelain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 118/2020 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 24/2020 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 118/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 104/2020 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 25/2020 vp

Pöytäkirja PTK 138/2020 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 104/2020 vp sisältyvät 1.-7. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi biopolttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 134/2020 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 26/2020 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 134/2020 vp sisältyvät 1.-4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

21. Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen

Kansalaisaloite KAA 1/2019 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 6/2020 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 4.11.2020 pidettävään täysistuntoon.

22. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 4.11.2020 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen